25

7
12-C
25

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
7
4 G
26

A.4.

7-12.C.25

~~[illegible]~~. ~~B. 1. 45.~~

XVI. 19. 18.

IACOBI SADOLETI EPISCOPI CARPENTORACENSIS,

uiri doctiſſimi, de bello Turcis inferendo, Oratio.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

EIVSDEM ARGVMENTI,

OTHONIS BRVNFELSII ad Chriſtianos Principes Oratio.

IACOBI FONTANI de Rhodi expugnatione Epiſtola.

PETRI NANNII Alcmariani Declamatio.

LODOVICI VIVIS de uita Chriſtianorum ſub Turca opuſculum.

BASILEAE

M. D. XXXVIII.

IACOBI SADOLETI DE BELLO SVSCIPIENDO CONTRA Turcas ad Ludouicum Chriſtianiſſimum Galliarum Regem

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ORATIO.

SIQVIS antea fuit, LVDOVICE Rex, qui maximis nationibus præpoſitus, & in hanc celſam honoris ſedē ſublatus, fortunę locū illum, ſingulari hominū beniuolentia, & ſumma uirtutis exiſtimatione tueretur, eum te eſſe arbitror hoc tempore, in quem ita omnium bonorū ſtudia incubuerint, ut cum multa ex rebus domi, & militiæ geſtis, cum animi tui, tum cōſilij documenta ceperimus: quibus ad incredibilem erga te amorem conflagrauimus, arduum admodum ſit cōſtituere: Vtrum ornatio

ribus iudicijs magnitudinem tuã, an uo-
tis amãtioribus ſalutẽ proſequamur. Sed
quo propenſior noſtra eiuſmodi uolun-
tas ſit, illa etiam ratio in cauſa eſt: quod
eandem hanc uirtutem, quam egregiam
in te & præſtabilẽ eſſe cognoſcimus, cõ-
muni quoque Reipu. & Chriſtianæ reli
gioni imprimis ſperamus fore ſalutarem.
Quantum enim longo iam interuallo,
partim crudeliſſimorum hoſtiũ iniurijs,
Turcarumq́ contumelijs: partim teme-
ritate & negligentia ſuperiorem Princi-
pum, amiſit fides noſtra, tum auctori-
tatis, tum dignitatis, tãtum uideris tu bre
ui tempore referre Reip. poſſe: Si quan-
tum in te poteſtatis fortuna eſſe uoluit, tã
tum tu ſtudij impendere in communem
ſalutem inſtitueris. Ac nos quidem cum
bellicorũ operum tuorũ monumẽta in-
tuemur, plane intelligimus, nõ aliũde po
tuiſſe illa, niſi ab optimo cõſilio et animo
maximo proficiſci, quia enim rerũ gerẽ-
darũ origo ab interioribus fontibus pru-
dentiæ

dentiæ deducta eſt, iccirco neceſſe eſt, ut quid egregiè geſtum ſit, antea fuerit prȩclarè cogitatum: cum uero animi tui prȩſtãtiam & magnitudinem tenemus, certam in ſpem ducimur, tanto maiore laude tuendȩ religionis tibi propoſita, quanto illuſtrius eſt publicæ utilitati conſulere magnum Regem, quàm priuatæ, te non minora de hinc tuæ pietatis pignora Reip. daturum, quàm antehac dederis fortitudinis. Neq; huic noſtræ opinioni atque ſententiæ humana tantum conſilia adſtipulantur, ſed multo magis diuino numine erecti & confirmati ſumus. Quis enim animum referens ad ea bella quæ geſſiſti, uictoriasq; quas es adeptus, tuamq; in illis, non ſolum adminiſtrandis uim animi atq; fiduciam: ſed etiam in conficiendis celeritatẽ cogitans, non intelligat Deorum immortaliũ nutu ac uoluntate, ad functionem pulcherrimi operis, te & uocatum, & inſtructum eſſe, ut ſis ſanctæ chriſtianæ religionis ſpera-

tus ille, diuq́ exoptatus uotis omnium, cum auctor reſurgentis, tum ultor uiolatæ atq; punitor: cum illi omnibus cœleſtibus beneficijs in te conferendis, non ſolum te ornaſſe ad tuam laudem decorandam: ſed etiam armaſſe ad ſuam religionem defendendam iudicio ac liberalitate ſua uideantur. Quod ſi in hominum uita atq; uictu: & in ea ſocietate cõmuni, quæ cognationis quaſi uinculis quibuſdam, & naturali ipſo iure continetur, ij præcipuè exiſtimantur officij retinentes homines: omniumq́ beniuolẽtia digni, qui accepti beneficij memores, quã poſſunt auctoribus ſuorum commodorum alacri animo gratiam perſoluunt: Quanto tandem te ſtudio, quãta alacritate decet ſummi ac præpotentis Dei & beneficia agnoſcere propter prudẽtiam, & gratiam referre meritis propter pietatẽ: prę ſertim cum quid ille abs te repetat, quoque operã tuã, flagitet, propè uoce teſtetur, clara enim hæc eſt Dei immortalis

uox

uox et oratio: ſuos à te hoſtes ſe uinci uelle & deprimi, cum tuos tibi ut ſuperares conceſſerit: nec eſt ulla inſignior appellatio pietatis atq; officij, quàm declarare beneficio cuiuſmodi repoſcas gratiã. Quãobrem ille Regum Dominus conſtitutorq; Principum Deus: cuius benignitatẽ & tu ſenſiſti, & cęteri per te expectant, cum ſuo quodam diuino occultoq; iudicio, quò nos cogitatione aſpirare nõ poſſumus, tibi ampliſſimos fines: tibi innumerabiles populos, tibi regna, tibi laudẽ, uictoriã, triumphũq; cõtulit. nõ tibi profecto ſoli iſta detulit, ſed etiã reip. nec uno in homine finem beneficiorũ ſuorũ conſtituit, ſed per unum hominẽ ſtatuit ubertatem cœleſtis beneficentiæ in uniuerſos homines infundi oportere. Ergo & hæc tibi Ludouice pro maieſtate & amplitudine tua Chriſtianæ fidei ſuſcipiẽda propugnatio eſt: & illud enixè contendendum, ut in maximis rebus aggrediendis ac perficiendis, dignus & ſalutis homi-

num auctor, & diuinæ liberalitatis mini ſter eſſe uideare. Nobis porrò qui tot iã annis in ſumma deſperatione omniũ rerum ita iacuimus, ut offuſa noſtris mentibus ſempiterna nox uideretur, hæc primùm è cœlo ſpes bonæ ſalutis illuxit, quòd ijdem dij immortales in te nobis propoſitam eſſe uoluerũt, ob quam erecti atque excitati, te melioris fortunæ, quaſi ſignũ extollẽte, noſmetipſos, res, rationesque noſtras, omnemque ſpem incolumitatis ac ſalutis, in tua unius uirtute fiximus ac locauimus. Tantam enim animi magnitudinem, tam inſignem admirabilemque prudentiã, tantos ac tam proſperos fortunę, & inauditæ felicitatis curſus, certe ad utilitatẽ publicã incitatos eſſe arbitramur: nec perſuadere nobis poſſumus, nec aliter ſentire atque exiſtimare, cum in rebus inchoandis tãtam laudem aſſecutus ſis, quantam omnes gentes cõmemorando celebrare nõ deſinũt, te, ad ea quæ reſtãt, longe maiora ac uberiora, non eandem

tuam illam uim uirtutis & ſapientiæ eſſe conuerſurum. Atque hæc noſtra cupiditas & expectatio, ut tibi opes tuas, cum fortunæ, tum conſilij atq; auctoritatis in ſalutem Reip. collocare libeat, & ſi plurimum noſtris rationibus accommodata eſt, qbus optabile eſt, diuq; uotis ac precibus efflagitatum, aliquando tandem à continuis periculis detrimentiſq; cõquieſcere: tamen non minus perſpicua habet in ſeſe teſtimonia communis in te amoris, & iudicij, q̃ deſideria ſalutis. Quid enim aliud eſt optãdo deligere ex omnibus unum, à quo te uel ornari uel conſeruari cupias, quàm illius quem deligas & glorię fauere, & de uirtute præclare exiſtimare? Atqui hæc ſententia omnium ac uoluntas ſi tibi honorofica eſt, pertinetq; ad laudem tuam, teq; in excelſiſſimo loco auctoritatis atque exiſtimationis communi opinione ſtatuit: eſt profecto et tuę humanitatis, hominũ ſtudioſiſſimorum,

tuíq; amantiſſimorũ ſalutẽ conſeruandã ſuſcipere, et ſummę uirtutis præſtantisq́; ſapiẽtiæ iudicia omniũ gentiũ, quę maxima de te ornatiſſimaq́; ſunt facta, Turcis frangẽdis atq; à ceruicibus Reip. ſummo uẽdis, ſanctiſſimoq́; bello pro cõmuni religione ſuſcipiẽdo cõprobare: ut illi qui te ad tantam laudem flagitant, nec repudiati in beniuolentia, nec decepti in iudicio eſſe uideantur. Quanquam quidem huius de te opinionis non nos ſoli participes ſumus: nec proprium noſtrum eſt hoc iudiciũ, ſed nobis cum ipſis hoſtibus cõmune, non enim minus uere & grauiter illi de te iudicant, q̃ nos iudicemus: nec tua iſta imperij & auctoritatis amplificatio maiorem nobis læticiam attulit, q̃ illis formidinem: ac illi metu nunc perterriti atq; exanimati rumore tui nominis, tot uictorijs illuſtri, ad extremas nationes peruagato, cum ita reformident aduentum tuum, ut ad omnem mentionem tui per-

perhorreſcant: id profectò facere exiſti- mandi ſunt, quod in tali re atq; periculo fieri paſſim ſolet, ut ante Deorũ ſuorum imagines (quos illi peruerſe admodũ & ſuperſtitioſo ritu colunt) procũbant ſup plices, precibus obteſtentur, impenſeq; obſecrẽt, quo tu ab huiuſmodi præclara uolũtate abducare. Quod ſi tu in medio curſu felicitatis ac uictoriarũ iã uſq; eò progreſſus, unde promptum atque expe ditum iter eſt ad peragenda quæ reſtant, te ea quidem uberiora, ad gloriã: ad opus uero & laborem leuiora, repente conſti- teris, te repreſſeris, tantamq; lucem digni tatis, amplitudinis, & ipſius (ut ita dicã) immortalitatis, aut non aſpexeris propo ſitam, aut reliqueris ultrò, atque contem pſeris ſeſe offerentem, nimirum id quod cum noſtra, tum uero honoris tui abomi namur cauſa, & hoſtibus tuis infeſtiſſi- mis inſperatam læticiam, & ſocijs aman tiſſimis inopinatam calamitatem impor

tauerís:

taueris: Itaq; illi fruſtra ſe pertimuiſſe, falſo de te iudicaſſe ſe arbitrabũtur, inaneq́; ſuã de tua uirtute opinionem irridebũt, iactationibus efferentur, lapſum & quaſi ruinã laudis auctoritatisq; tuæ, ſuæ auctoritati exiſtimationiq; fortitudinis aſcribent: impunitatemq́; ſibi preteritarũ iniuriarum, non ſolum donatam putabũt, ſed etiam licentiam nouarum: nos uero quorum erat ſaluti, & fortunis per te conſulendum, omni ſpe orbati deſolatiq; auxilio, miſerabimur grauiter cõditionem noſtram, perpetuoq; lamẽtabimur: plus illorum ad muta & irrita Deorum ſimulachra, ſuperſtitioſas preces quàm, noſtras ueras lachrymas, iuſtos que dolores apud Dei omnipotẽtis animum ualuiſſe: & cum ipſorum illis Dij propitij eſſe non poſſint, eum Regem qui nobis poſſit, quiq; in noſtra ſpe et ſalute retinenda, uicariam propemodum habeat Dei immortalis poteſtatem: pro hoſtium potius

uotis,

uotis, cōtra dignitatem ſuam, quàm pro ſalute ſociorum ex amplitudinis ſuæ glo ria egiſſe. Quod eò etiam erit indignius ferendum, quod illorum uota nihil aliud ſpectant, quàm facultatem inferendæ no bis iniuriæ ac calamitatis: noſtra ad unā rationem intēta ſunt, recuperandæ hone ſtatis. Quapropter eſt hoc omnino tua Maieſtate dignum, hoc debitum excel= lentiæ tuæ, hoc propriū tanti Regis, hoc & ijs rebus quas geſiſti & ei expectatio= ni, quam concitaſti imprimis conſen= taneum, ut te in huius præſtantiſſimi fa= cti cogitationem dedas, Turcarum'que imperium, quod noſtra cum pernicie, & Chriſtianæ religionis, unde tu clariſſimū cognomen accepiſti, labe atque ignomi nia auctum adhuc & cumulatum eſt, tol lendum funditus atq; extinguēdum tuæ uirtuti felicitati'que aſſumas. Nam quod aliud munus eſt regnandi, quàm in his re bus meditandis & gerendis, quę Rempu

blicam utilitate beneficioq́ comprehendant, & alienę commoditati elaborare et ſuę laudi. Sanè eſt hoc ita agnatũ regibus & quodammodo affixum, ut qui ab hac præclariſſima mente deſciuerunt, neque nomen regium, neque dignitatem unq́ potuerint ſuſtinere: ſed falſo quidẽ uſurpauerunt regum & principum nomen, rem autẽ ipſam repudiarunt penitus atq́ contempſerunt. Magna eſt ſpecies, magna grauitas, magna maieſtas principatus: quam qui non in purpura, nõ in opibus, nõ in inſignibus & comitatu, ſed in uirtute, ſed in iuſtitia, ſed in animi magnitudine, ſed in ſapiẽtia poſitã eſſe putauerũt, ij reuera principes: neq́ hoc tantũ ſed optimi et clariſſimi principes fuerũt: q ad commoditatem eorum qui ſuæ fidei cõmiſſi concreditiq́ eſſent tuendam: & ad comunem generis humani utilitatẽ procurandam ſe eſſe natos exiſtimauerunt: qui ita conſtituerunt: propterea quidem, quod

quod Imperium nihil aliud intelligebant eſſe, niſi curam alienæ ſalutis, exercitationem propriæ uirtutis, ſtudium cõmodi publici, negligentiam priuati, ſe poteſtatem quandã ad Dei ſimilitudinẽ inuentam obtinere: idq́ꝫ operis ſibi incumbere ut generi humano benefici imprimis & ſalutares reperirẽtur. Quo etiam eorum eſt nomen magis ab omni memoria deteſtandum, qui in tam celſum gradum honoris ſublati, poteſtate, quam habuerunt, non ad ullã illuſtrem rationem, ſed ad priuatos quæſtus & libidines ſunt abuſi: horũ nimirũ ſcelere atqꝫ importunitate nos afflictos et perditos, pluresq́ꝫ à gremio ſanctæ religionis prouincias dolemus eſſe diſtractas: Sed illi qui in flagitijs atque in omni libidinum genere ſuis cupiditatibus morem gerere ſtuduerũt, ab eis rebus quas tantopere amplexi fuerant, direpti morte, atqꝫ diuulſi, æternis nũc, & meritis ſupplicijs exercentur: nos

uero

uero eorum culpa in extremum diſcri≠
mē adducti, hoc maiore ſollicitudine ani
mi & labore, tuam & fidem, & diligen≠
tiam imploramus: ut laborāti chriſtianæ
reipu. ſubuenias, ſuperiorum'que tem≠
porum ruinas tua uirtute & pietate ful≠
cias. In quo uide quam in opinionem
de te diſceſſerimus: magnum uere iudica
mus Regem, qui ſubditorum ſuorū ſa
luti cōſulit: eſtq; hoc ita proprium regis,
ut ſine eo nec munus regale, nec officiū
conſtet: Igitur cum te ad orbis terræ uni
uerſi ſalutē depoſcimus: quæ recta reli≠
gione cōmunicanda uictis ac uictoribus
futura una & eadē eſt: cū inquam te ad
hanc rem tātam gloriæ celebritatiſq; ple
niſſimam idoneum putamus, non' ne di
gnum qui omnibus gentibus imperes ar
bitramur? Enimuero ex tuis rebus geſtis,
multa habuimus in te ipſo uirtutū docu≠
menta maximorū: nā et prudentiā in cō≠
ſilijs, et fortitudinē in periculis tuā cogno
uimus

nimus, et uehementiam in agendo, celeri tatem in cõficiendo, clementiam in igno ſcendo: quæ ſunt omnes imperatoriæ uir tutes maximi ducis propriæ, belliceq́ꝫ lau dis & uictoriæ comites: quibus cõdoceſi mus te ad ſanctiſſimi belli, quo te adhor tamur expeditionem, copijs, & omni fa= cultatis genere eſſe inſtructiſſimum: ſed un eius rei uolũtas ac deliberatio te Re= gem omnium præſtantiſſimum declara tura eſt: hoc unum ad ſummam amplitu dinem nominis tui reliquum eſt: hic re= ſtat actus, in quo omnes quidem elabora re debẽt, qui in Regnis & imperijs ſunt. Sed tu imprimis ac uehementiſſime, qui cognomen Chriſtianiſſimi à maioribus omniũ, quę unquam uirtus cuiuſquam, aut fama appetiuit: maximũ clariſſimũq́ꝫ obtinuiſti: nam Regem quidem eſſe, hu manę dignitatis eſt, Chriſtianiſſimũ ue ro, diuini honoris: & in utroq́ꝫ tamẽ chri ſtianæ reip. curam, & quaſi procuratio= nem cernimus tibi eſſe cõmiſſam: ex quo

intelligi licet, quò te res ipſa, quò fortu-
nę fauor, quò merita deorum, quò ſingu-
laris illa nobis perſpecta maximis in re-
bus & in admiratione habita animi tui
magnitudo uocet: cum quale munus ti-
bi, & cuiuſmodi exercitatio ſuſcipienda
ſit, nominibus ipſis commoneare: quod
ſi illi, qui tecum aliјs rationibus coniun-
cti, & iuris, et religionis, & quãdoq; ſocie
tatis, hac una tantũmodo cauſa, atq; hoc
iuſtiſſimi belli prętextu, quod nimis cupi
ditate in alienos fines imminere uideba-
tur, uicti abs te atq; redomiti: nihil aliud
appetierunt, niſi ut potentiam tuam in-
fringerẽt: terminiſq; imperij tui ſummo
uendis, ſuos ipſi ut promouerent: fidem
autem, & religionem, nec offenſam un-
quam, nec uiolatam eſſe uoluerũt: quos
tamen non ſolum ui atq; armis, ſed felici
tate, & deorũ immortalium nutu ab im-
perio & de auctoritate priſtina depuliſti.
Quid tandem tibi ſuſcipiendũ animi eſt
aduerſus eos, qui natura barbari, ferita-
te

te crudeles, ſcelere impij, & tibi, & nobis, & uniuerſo nomini Chriſtiano ſempiterni hoſtes extiterunt? qui fidem ſanctiſſimam, qui diuinam religionem, qui illam alteram partem tuæ ampliſſimæ dignitatis, quæ quidem & ad ueritatem potior eſt, et ad commemorationem famę certe glorioſior, quam tu Chriſtianitatis nomine conſecutus es, fœdarunt, diripuerũt, omni ſemper immanitate & inaudito furore lacerarũt? Profecto ſi fuit magni Ducis eos qui arma contra ferrent, uirtute, & cõſilio, & militari robore retudiſſe, eſt optimi medius fidius, & Chriſtianiſſimi Regis, quæ tua maior atq; illuſtrior laus eſt, nomen ſanctiſſimæ religionis, ſalutem populi fidelis, contra nefarios hoſtes defendendam recipere: neque committere ut hæc orbis terræ ſpes et expectatio, quã incredibilis omniũ erga te beniuolẽtia aluit, tuæ uirtutis opinio cõfirmauit, deorũ eximia aduerſum te beneficia corroborauerũt, ratio & neceſſitas reip.

 ſuſtentat

ſuſtentat, fruſtra eſſe commota uideatur. Ac mihi quidē ad initia generis tui præclara ſanè atq; illuſtria animum & cogitationes meas referenti, uidētur maiores illi tui, qui primi regnum Galliæ ſua uirtute conſtitutū poſteris tradiderunt: hac una re potiſſimū, quod fidem Chriſti cupidiſſimè ac religioſiſſimè acceptam, per finitimas nationes propagare ſunt nixi, auctoritatem ſibi, & firmamentum, ac robur imperio comparaſſe: quorum Pipini duo, & interiectus inter hoſce Karolus Martellus, Pipini primi filius, poſterioris pater, cum etiam tum barbaris & idolatris redūdaret Gallia, Germaniæq; magna pars auerſa à religione, fidei nomen, non ſolum odio, ſed etiā armis perſequeretur, in hac una cura omnes, et uirtutē & uim ſapientiæ ſuæ poſuerūt, ut ſuperſtitione omni ex eis regionibus extirpata, uerus Dei cultus ubiq; cōſereretur. Itaq; Germani ab illis domiti, Phrixones ſubacti, Saxones in fidem recepti. Quæ

integræ

integræ & ualidę nationes, iugum idem & ueſtri imperij, & ſanctę religionis unà ſubierũt: ex quo profecto intelligere poſſumus, quantam illis gloriã uictoria dederit, cum uictis calamitas attulerit ſalutem: Karoli autem Magni ſummam, inauditam, incredibilem, ac penè diuinam animi magnitudinẽ, pietatem, uirtutem, quibus adhuc laudibus celebramus, quo honore proſequimur, qua beniuolentia complectimur: qui cum multa bella geſſiſſet, partim tuendorum finium cauſa, partim inductus propagandi imperij cupiditate, quæ plerunq; excellentibus animis innata eſt: habuit in cæteris cauſam uel iuſtã, uel neceſſariam: quæ uero pro rep. chriſtiana geſſit, Sarracenis, qui latiſſimè ſe effuderãt ultra Bethin ſummotis: Hiſpanis àd fidem adductis, Saxonibus non minus religione, quàm armis ſubactis, in tanta ſunt gloria, ut illius nomen chariſſimum nulla unquam ex animis hominum deletura ſit obliuio: nul-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

la diuturnitas illius laudes obliteratura, nullius unquam uox illius chlariſſimas uirtutes ſit tacitura: quod ſi illi domeſticis ſemper ſeditionibus impliciti, bellumq; intra fines perpetuũ gerentes, tantum tamen uirtute, & diligentia perfecerunt: ut idem terminus eſſet eorum propemodũ & nominis, & imperij, ut nuſquam arma mouerint, unde uictoriam non reportarint: nullam gẽtem uicerint, quam non & clementia ſua, & ueritatis doctrina conſeruauerint. Quid tandem eſt abs te requirendum? qui cum uirtute illis (ut ſperamus) partum uero opportunitate certe es ſuperior. illi enim regno conſtituendo, finitimisq; nationibus adiungendis, tanquam gradus tibi conſtruxiſſe uidentur, quibus te nunc in cœlum poſſis attollere. An uero tibi non diſpar longeq; diſſimilis horum ipſorum uidetur, quos modò nominauimus fortuna: atq; aliorũ conditio Galliæ Regum, qui nequaquam ſibi in ſimili laude elaborã-
dum

dũ eſſe putauerũt? Intuere pauliſper ani mo quoniã oculis non potes, longũ ordi nem Regum eorum qui te anteceſſerũt: & cogitationes tuas ad ſpatiũ recordandum præteriti tẽporis reuoca: nónne ipſi illi fidei propugnatores, qui Reges chriſtianiſſimi, nõ ſolùm nomine, ſed etiam ueritate ſe eſſe uoluerunt: ſtare tibi uidentur in immẽſa diuturnitate, inſignes atq; conſpicui, tanquam ad ſepiternam uirtutis, & gloriæ uitam erecti: uetuſtate inuicti, ac in dies potius magis effloreſcentes? cæteris proſtratis atq; abiectis: neque ſolum morte, id quod communis infirmitatis eſt, ſed etiam, quæ inertiæ peculiaris pœna eſt, obliuione oppreſſis? mihi medius fidius uidentur illi elucere tanquàm lumina: & cum longinquitas temporis ſenſim rebus obducere obſcuritatem ſoleàt, omnem caliginem uetuſtatis clariſſima luce nominis ſui uincere. Quos cum cæteri Reges atque Principes diuerſo èx genere, remotiſſimis in

terris proponere ſibi ad exemplũ rerum
bene gerendarum ſoliti ſint: tu domeſti-
cis exemplis non accendare? Non foret
hoc animi, nõ ingenij tui: ne noſtræ qui-
dem ſpei atque opinionis, quam de tua
ſapientia concepimus: Illud potius tuæ
& eximię uirtutis, & excellẽtis animi ma
gnitudinis efficere: ut cum illi in maxi-
mis difficultatibus, regno nouiter inſtitu
to, finitimis omnibus ad arma cõtra eos
euntibus, tantum labore et diligentia eni
xi ſint, ut latiſſime fines & imperij, & reli
gionis extenderint: tu in ſumma rerum,
quæ ad hoc bellum idoneæ ſunt, faculta-
te & copia, in ampliſſima auctoritate, in
robore exercitus inuicti, tot & tam ma-
gnas oportunitates, tanta uirtute exci-
pias, ut illi minus multo præ te uirtute,
quàm occaſione ualuiſſe uideãtur. Nã quid
ego de cæteris dicã ex eadẽ, uel familia,
uel patria maioribus tuis? tulit enim, tulit
hæc terra duces plurimos, cum ex belli-
cis laudibus illuſtres, cum animo in reli-
gionem

gionem pręſtantes, non ne Karolus Tertius eodem itinere ſuſcepto, quò maiores ſuos inſtitiſſe ad ſummam laudem uiderat, eorum ueſtigia magna cum cura eſt perſecutus? cui quidem Normãni, gens ferox armisq; indomita, quod credunt Deum uerum, quod cognoſcũt, quod in ſpem ſalutis & æternitatis eduntur in lucem, atq; educantur, totum acceptũ refe runt. Quid illi, qui hoc ipſum idem bellum, cuius ubi nunc & cupiditatem, & uictoriam uotis & deſiderijs noſtris ad optamus, ſingulari felicitate et gloria cõfecerunt? Gothifredus, Balduinus, Vgo, Roberti duo; qua tandem in celebritate famæ, & quàm grata commemoratione omnium gẽtium uerſantur? Quos, cum neq; regnum obtinerent, neq; ſummam haberent poteſtatem: tamen in ſanctiſſimam expeditionem proficiſcentes, innumerabilis ex Gallia multitudo fortium uirorum conſecuta eſt: atque illi ſignis aliquotiẽs collatis, maximis exercitibus ad-

uerſariorum fuſis atque fugatis: urbibus munitiſſimis expugnatis, omnia à Boſphoro & Propontide, ad uſque Aegyptum armis perdomuerunt: cum eorum uirtutem, cœleſtibus præſidijs armatam, nulla hoſtium tela, nullæ obiectę altitudines, nulla uis oppoſita retardere potuiſſet. Itaq; illorum tunc opera & regnum Hieroſolymis conſtitutum eſt, & barbaræ nationes edoctæ, nobis ad hoſtes retundendos, uiolatamq; religionem perſequendam, non uim plerunque aut facultatem, ſed curam abeſſe: quod grauiſſimis intra nos diſſenſionibus diſtracti, temeritati potiùs & iracundiæ, quàm ſanis conſilijs adhæremus. Neque hoc barbarorum fefellit aſtutiam, qui uirtute nũquam nobiſcum, tēporibus ſemper pugnauerunt: nam tum pulſi penè omni Aſia, aliquot quieuere annos, dum nos ad noſtram amentiam & fatalem quaſi calamitatem rediremus: cuius mali ſimulatque ſignum à nobis cecinit, continuo

in

in noſtras ſeditiones ac diſcordias impe=tus ab illis factus eſt. Qua in clade peri=culoq; noſtrorum, duo maximi fortiſſi=miq; Galliæ Reges, diuerſis tamẽ tempo ribus, laboranti in his locis populo Chri ſtiano ſuccurrere ſunt conati, Philippus, & is qui ob eximias dotes fidei, pieta=tis, continentiæ in diuorum numero re latus eſt, Ludouicus ſanctus, cuius qui=dem laus hæc propria eſt, quod in Aſia primùm, mox in Africa, barbaris atque infidelibus bello conſectandis, integram cõſumpſit ætatẽ: uerè magnus ille Rex, qui ſemper & Regiæ dignitatis officia, & Dei immortalis beneficia ante ocu=los propoſita habuit: uerè ad hominum ſalutem natus & tutelam, qui cum eas contentiones refugit, quæ ad Chriſtia=norum perniciem, tum ea bella ſuſcepit, quæ ad hoſtium etiam liberationẽ per=tinerent: merito igitur ille ac iure opti=mo felix fortunatus, cuius inter homi=nes nomen, in cœlo ſpiritũ ad æternitatẽ

uitæ

uitæ cernimus conſecratum. Porrò autem te ipſum tantæ circumſtant nocte & interdiu maiorum tuorum autoritates, ut domeſticæ laudis recordationem intermittere non queas: his tu exemplis, his documentis præſtātiſſimæ uirtutis, quæ domi tibi nata ſunt, omnibus quidē propoſita ad imitandum, tibi uero uni inſita ac penitus affixa, atq; ab his initijs generis, uirtutis, dignitatis, potentiæ: quodnam tandem appetere faſtigium gloriæ debes, tanto altiore ex fortuna, cum illi aliquanto inferiore ex loco ad ſummam laudē nihilominus cōtenderint. At enim bellū graue eſt, & periculoſum, hoſtesq; ij qui & manu, & copijs, & omni apparatu bellico maximè ſint formidabiles. Primùm ſi ita eſſet, quod eſt longè ſecus, tamen eſſet magni regis, non aduerſariorum potētia deterreri, ſed uirtuti ſuæ confidere: tantoq; maiore cupiditate incendi ad inferēdum bellum, quantò eſſet uictoria, potentiſſimis hoſtibus deuictis, futura

tura illuſtrior: Deinde ne hoc quidẽ ſpe=ctandum ſemper eſt, ut ne potẽtioribus bello laceſſendis, in diſcrimen ſtatus et ſalutis nosmetipſos conijciamus. Et enim ſi hoc cautũ perpetuò atque obſeruatum fuiſſet, nũquam neq; magna imperia cõ=cidiſſent: neque multę reſp. ab exiguis infirmisq; principijs ad ſummam amplitudinẽ fuiſſent elatæ: Sed homines animo ualentes, conſilio prouidi, cũ hoc anim=aduerterent, omnes res humanas, cum infirmas & inſtabiles, tum præcipuè re=gna atq; imperia aſſiduis cõuerſionibus, & crebris fortunæ uarietatibus eſſe ob=noxia, ſæpenumero pro augẽda, uel conſeruanda dignitate, pericula adeunda ſi=bi putauerũt. Neq; hoc Turcæ ipſi no=ſtri æterni hoſtes nõ uiderunt, qui cũ primo è Scythiæ tenebris erupiſſent, Alba=nosq; conterminos Ro. imperij, quod etiã tum latè patebat aduentu ſubito oppreſſiſſent, ex eo deinde loco aſſiduitate, & diligentia, & noſtris intra nos diſſen=

ſionibus

ſionibus aucupandis, latrocinando potius q̃ bellando uniuerſam Aſiam prouinciam occupauerunt: atq; horũ ipſorum ſi eſſet, ut etiam dixi, non inſidijs & latrocinijs, quemadmodum eſt, ſed uirtute & uiribus exaggerata potentia, tamen ad tuam tantam exiſtimationem uirtutis pertineret, eos appetere hoſtes, quos & piè laceſſere, & cum dignitate ſuperare poſſes: præſertim cum ſuo ipſi exemplo te docerent, non eſſe in ſuſcipiendis bellis alienam potentiam pertimeſcendam, ſed ſuam fortunam periclitandam. Verum ad facultatẽ cõficiendi negocij hoc percommodè cadit, quod non ullam habent potentiam uirtute fundatã, ſed tantum falſa opinione earum gentiũ, quas nunquam maiores noſtri bellis idoneas eſſe iudicauerunt. Quid enim imbellius Aſia? quid illis populis mollius? quid ad prædam & direptionem expoſitius? qui incurſionibus ſubitis, atq; eo genere pugnãdi, quod fugæ magis quàm prælij
ſimile

ſimile eſt, aliquid fortaſſe ualent aliquando: robur autem noſtrorũ exercituum, uimq́ fortiſſimorum militum, non modò unq́ non pertulerunt, ſed ne expectare quidẽ, aut aſpicere ſunt paſſi. At quomodo tẽtos imperij & fortunæ ſucceſſus habuerũt? Equidem ſi occultam eſſe dedecoris noſtri cauſam exiſtimarem diſſimularem & ipſe utique, nec in maximis incommodis detrimentisq́ noſtris uerecundiam quoq́ fatendi ſuſtinerem. Sed quoniam & eius rei ratio ita expoſita ac patens eſt ut celari nullo modo poſſit, & ad rem maximè pertinet intelligi omnia alia, potius q́ uim uirutemq́ hoſtiũ cauſam nobis calamitatis fuiſſe: proferendum eſt opinor, inteſtinas noſtras cupiditates, amentes que diſcordias, & hanc unam quaſi fatalẽ noſtri generis peſtem, quod ſociorum iniurias acerbiores habuimus ſemper q́ hoſtiũ: & facultatem illis ſummam inferendæ iniuriæ, & impunitatem factæ tribuiſſe. Quoquidem

in

in malo illud tamen ineſt boni, quod id q̃d ad noſtrũ dedecus, turpiſſimũ uidetur eſſe, ad ſpem recuperandæ dignitatis eſt aptiſſimum. Nam ſi aperta hoſtium ui, & uirtute, fracti ſuperatiq; eſſemus, minus quidem turpiter cecidiſſemus, quod enim dubius belli Mars, ancipitesq; prę=liorum ſolent eſſe exitus. Iccirco qui honeſtè calamitatem ſubeunt, miſericordia potius q̃ uituperatione digni iudicãtur: ſed in reliquijs retentæ honeſtatis, omnes ſalutis reliquias amiſiſſemus: nec ſolùm redintegrandæ ueteris fortunæ ſpes extincta in nobis fuiſſet: ſed etiam uitæ obtinẽdæ ratio funditus ſublata: quis enim & hoſtiũ, & uictorũ, aut fortitudinẽ rurſus laceſſere, aut crudelitatẽ effugere ualeret? Nunc maiore in macula noſtri nominis atq; labe, quod culpa lapſi, nõ fortuna putamur & amẽtia noſtra contractã, non hoſtiũ uiribus inuſtã turpitudinem ferimus, amplus nobis ad bene ſperandum aditus eſt: ſi à ſocialibus inimicitijs,

citijs & ſimultatibus cõuertere animum ad arma pro ſumma religione honeſtius tractanda uoluerimus, facillimam nobis rationẽ reſarciendæ dignitatis fore. Atq; hæc, ut nõ tam uerbo poſita, quàm ratione firmata uideãtur, breuiter eſt, quemadmodum res proceſſerint, à nobis perſtringendum. Bizantij ſedes fuerat imperij: non dicam hoc loco, quàm prauo ac pernitioſo conſilio illius, qui urbem Romam ea Colonia exhauſerit: imperium diuiſerit: uires populi Romani diſtraxerit: unitatem & concordiam de principatu ſuſtulerit: hoc dicam, cum Vrbs illa ob crebras mutationes Principum atque imperatorum, inteſtinis ſeditionum fluctibus agitaretur propè quotidie, Turcis occaſionem inter eorũ diſcordias ad occupandam Aſiam fuiſſe patefactã. Diſſenſit poſtea Græcia à nobis: nec tantum odio, quo ſemper illa gens noſtros homines proſecuta eſt, ſed etiam de ſumma fide & religione: cum homines illi ingenij

exiſtimationis cupidi, latinorum ſapientiæ cedere: auctoritatemq; ſanctæ Rom. eccleſię grauiſſimam habere animū non induceret. Itaq; hæc quoq; nobilis terrarum pars à corpore Chriſtiani imperij abrepta atq; diuulſa eſt: Thracia: Pōtus: Maxima Illyrij pars: uicinæq; prouincię complures, eiſdem diſſenſionibus debilitatæ, cum qui finitimorum armis impares fuiſſent barbarorum auxilijs uterentur: eodem perfidioſiſſimorum hoſtiū iugo ſunt oppreſſæ. Accidit enim ut quaſi fatali quadā uecordia obſeſſis eorum, qui in eis regionibus imperitabant animis, finitimi ſemper reges, dū inter ſe atq; hoſtem aliqua gēs & natio intercederet, id ſe temporis tantiſper lucrifacere arbitrati, auerſiq; penitus cæcitate & amentia, continente mox incendio, eadem periculi flamma corriperētur. Reſtabat lumē orbis terrarum: caput omnium prouinciarum: domicilium imperij: ſedes ueræ religionis Italia: quæ & ipſa multitu-

dine

dine Regulorum ac principum diſcor=
dijs in plures partes diſſecta: quod inte=
grum unius corporis robur non habe=
bat, nepharijs hoſtium excurſionibus ali
quotiens uexata eſt. Dicam equidem, &
dolenter dicam, id quod ſine magno ge=
mitu animi loqui non poſſum, cum in=
ter Principes Italiæ, atq; inter eos qui ſe
ſuarum nationum Reges aut Duces ap=
pellari uolebant, tantus uerſaretur furor:
tanta & tam acerba odia intercederent,
ut alius in alium, non tanquã in ſocium,
aut in ciuem, aut ut ex eadem lingua &
genere, aut deniq; tãquam in hominem,
ſed tanquã in acerbiſſimum et teterrimũ
hoſtẽ alieni generis contrariæ religionis:
diſſimilis naturæ: inhumano odio: in=
uſitatoq; ferretur: neq; irę modũ ullũ: ne=
que inimicitiarũ cõſtitueret: eò ſcelus eru
piſſe quorũdã, ut ad ulciſcendas finiti=
morũ iniurias, & iracundiã ſuam ſangui
ne ciuili explendã: barbarorũ Chriſti ho=
ſtiũ auxilia aduocauerint, & quoad eorũ

fuit, in prædã illis & ſeruitutẽ Italiã obie cerint. Quid hac re crudelius & ſceleratius dici, aut excogitari poteſt? Adeóne apud homines impios nihil ſanctum: nihil legitimum: nihil fas ualuiſſe: ut quos illis natura genuit hoſtes, cũ eis ipſis nefariam ſocietatẽ coierint: qui uero eſſent plurimis neceſſitudinibus coiuncti, & iuris, & religionis, & patriæ, eos internecinorum hoſtium loco habẽdos duxerint? patriamq́ & ſuã, & cõmunem fidelium ſalutem: orbisq́ terræ ſtatum ob hanc unam cauſam, ut ipſi inimicorũ incommodis uidendo fruerentur, in periculum extremę calamitatis adduxerint? Verùm hæc quæ grauiorem querelã deſiderant, in aliud tempus reijcienda ſunt. Illud autem quod fuerat noſtræ orationi propoſitũ clareſcere iam arbitror: Turcas his ſemper artibus his inſidijs uſos, tantu terrarum Chriſtiano nomini per diſcordiarum noſtrarum occaſiones intercepiſſe: quantum nos cupiditatibus & ſeditionibus

bus auerſi dimiſimus. Ac ſi diligenter rē expendere: & de eorum ſucceſſibus uere exiſtimare uoluerimus: reperiemus Turcarum imperium non ulla ipſorum fortitudine propria, non exquiſitis conſilijs, & inaudito quodam genere prudentiæ: nō terreſtribus maritimisq; uictorijs, in quibus aperta, & ueritate illuſtris uirtus enituerit: ſed noſtris diſſidijs: noſtris furoribus: noſtra amētia, & inſtitutum fuiſſe, & auctum, & confirmatum. Quid enim illi unq; agere fortiter, aut cum uirtute facere potuerunt? qui neq; exercitus habent ſtatarios: neque acies pedeſtribus copijs firmas, in quibus præcipuum robur militiæ conſiſtit: neq; cataphractos equites, qui pro muro in prælijs eſſe ſolent ad propulſandos hoſtium impetus, ſuorumq; immittendos: Sed tātum leui utuntur equitatu, apto ad excurſus, ſi nihil obſtiterit: ſi nemo arma contrà moueret: ſin autem aliquis fuerit obiectus terror, aptiore ad fugiendū: ut cum in con-

ſerenda cum illis manu dubiũ uehemen
ter ſit, utrum plus periculi in fuga, an ſe-
curitatis ſit in uirtute, hęc res maxime ani
mos noſtrorũ militũ cõfirmatura in pu-
gnãdo ſit, fortitudinemq́; excitatura: nu
mero quidem ſunt infiniti, ſed bene inſti
tutæ militaris diſciplinæ ſemper fuit, qua
noſtri ualent plurimum, uirtutem intue-
ri, multitudinem cõtemnere: Quis enim
unquam magnus imperator ad præcla-
ras res gerendas, turbã hominũ & mul
titudinem potius, q̃ robur, & ſcientiam
pręliandi requiſiuit? Atq; hęc ita à nobis
diſputãtur, quaſi ut cognoſcamus quid
illi facere potuerint: illuſtrius eſt comme
morare qd fecerint. ſic enim facilius in-
telligemus falſam eſſe de illorũ potentia
opinionẽ, quæ ignaras mentes nõnullo-
rũ occupauerit. Hic ego antiqua omnia
prætermittam ea, quæ uetuſtioris me-
moriæ fuerunt: neque illa reuocabo ora
tione mea, quæ maiorum tuorum lau-
dem cum exemplo pulcherrimæ uirtu-
tis

tis habẽt coniunctam: Nõ narrabo hoc loco Gothifredos, Balduinos, Ludouicos, Philippos: nõ dicã hiſce in Aſiã trãſmittentibus, & per omnes orientis prouincias fidei uexilla inferentibus, quotienſcũq; ſigna cum Turcis collata ſunt, quæ ſæpiſſime certe fuerunt, quotiens urbs aliqua nobilis obſeſſa, quotiens aut in campis, aut pro muris prælio decertatum, totiens fractos hoſtes, & tandiu cæſos, quoad manus noſtræ ſufficere ad laborem potuerunt, cum illorum aliquos numerus, non ipſorum uirtus texiſſet, tranſitum noſtris ad Aegyptum uſq; per ſuorum cadauera corporum præbuiſſe: hæc ego omnia prætermittam, & ſi quæ alia eiuſdem modi, quæ remotioris temporis ſint: pauca tantũ recẽtia, atq; omnibus nota cõmemorabo: quę nuper facta ſunt, quæ uel ipſi uidimus, uel proxima ætas ſenſit. Clara adhuc Mathię Regis indyti memoria extat, atq; omnibus grata: qui cum Pannonijs præeſſet, regnũq;

 obtineret:

obtineret: opibus tenue: copijs nõ ita firmũ: ſolitudinibus propè deſertum: perpetua nihilominus cum Turcis finitimis bella geſſit: quorũ inimicitias uſq; adeò appetijt, ut in eis perſequẽdis gratam ſe rem Deo facere: fidẽ defendere, honori ſuo conſulere ſe arbitraretur: robur autem eorundem & audaciam, ita non extimuit, ut cũ ſexaginta milibus equitum ſuum regnum quandoq; ingredientes, ipſe non amplius quàm duodecim militum milia ducens, marte collato profligauerit: ultroq; in eorum fines ſæpe intrauerit: omnia populationibus & rapinis infeſta reddiderit: quibus illi rebus territi, magni atque inuicti (ut ipſi aiunt) Aſiæ & Thraciæ dominatores: legatos ad Mathiam regem miſerũt: qui perpetuam pacem ab eo & fœdus æternũ poſtularent: qui tamen re inexorata, domum remiſſi ſunt: cum Rex ille fortis atq; magnanimus, dignus illo loco, et nomine, bellum illud, non periculo ſibi, ſed ſaluti, atq; illo

rum

rum inimicitias, nõ uexationem quietis ſuæ, ſed alimentum gloriæ eſſe exiſtimaret. Hic ego te, LVDOVICE Rex, nõ ſolum ad conſiderandã hoſtiũ ignauiã: ſed ad intuendam uirtutem fortiſſimi Regis uoco. fuit ille tibi nomine regio par, dignitate inferior, opibus, & potentia nequaquam conferendus: uirtus porrò utriuſque ueſtrum, maximis in rebus perſpecta & cognita: ſed illius adhuc quidem ad communem beniuolentiam aliquanto gratior, propterea quod in ijs rebus gerẽdis uerſata eſt, quę ad Deum, & religionem, & ſalutem cunctarum gentium pertinebant. Tu uiciſti populos auctoritate graues, copijs refertos, ditione prępollentes, longa & diuturna imperij dignitate memoratos. Sed tamen id bellum confeciſti, quod exitum habuit illuſtrẽ, cauſam non iucundam: quis enim unquam bono conſilio præditus, fidelium arma contra fideles ſumpta comprobauit? Et ſunt tamen quandoque neceſſario ſummenda:

ut tibi fortaſſis fuerunt: neq; nos bellum ſuſceptum reprehendimus: ſed de neceſſitate belli conquerimur. Itaq; uirtutem & conſilium & clementiam tuam laudamus, quod non ſolum ſciſti uincere, ſed etiam parcere: pietatem requirimus, hoc eſt, in Deum gratam uolũtatem: ut cum ea quæ ad dignitatem & cautionẽ tuam pertinere putaſti, ipſius Dei auxilio cõfeceris, nunc quæ ad illius dignitatem amplificandam, religionemq́; pertinent, ſuſcipienda tibi putes: cum præſertim & ij hoſtes ſint, qui non ſint pertimeſcendi, & ille Rex eos ſæpe uicerit, qui tibi nequaquam par ulla in re, uel facultate habitus ſit. Nam quid ego illam ad Belgradum Panoniæ oppidum cõtra eoſdem barbaros noſtrorum uictoriam commemorem? quæ eiuſmodi fuit: ut cum de paucitate noſtrorum militũ audiremus: uix credere poſſemus, uel infirmam manum aduerſariorum ab eis potuiſſe ſuperari, cum de infinita barbarorum multitudine

titudine intelligeremus, uix ullos maximos exercitus illis potuiſſe reſiſtere arbitraremur: nónne tunc illius exitu prælij, & noſtrorum uirtus, & hoſtium ignauia demonſtrata eſt? quod ſi occurratur, illam nobis uictoriam deorum immortalium munere fuiſſe donatã, quorum nuſquam ullo in prælio, aut periculo, neque fauor apertior, neq; beniuolentia in nos manifeſtior fuit: quandoquidem inermi homine, præeũte, crucis tantum uexilio illato atque obiecto, ſtupefacti hoſtes, & diuino numine attoniti ſeſe in fugam & ſtragem pręcipitauerunt: quid nam eſt, quod aut gratius accipere: aut libentius confiteri debeamus, quàm Deos immortales, qui ſua ui, & poteſtate omnia gubernẽt, placatos nobis atque propitios, ad græciam, atque Aſiam in ditionem noſtram redigendam, ſuam opem & auxilium polliceri? An ſi paucorum audacia ad tam præclarũ facinus peragendũ, deorum numine inſtincta,
innumerabilem

innumerabilem barbariam fundere, & profligare potuit, tui fortiſſimi exercitus robur, legioneſq; totidem ferè uictorijs, quot prælijs exercitatæ, ducibus eiſdem dijs immortalibus, ignauiſſimos hoſtes, magiſq; ad fugam, quàm ad pugnã paratos, ferre uim ſuã et grauiſſimã impreſſionẽ ſuſtinere ꝑmittent? Quid illa Rhodiorũ urbis oppugnatio, q̃ clara ad homines fuit, q̃ animaduerſa apud Deos: quãta clade hoſtiũ, atq; ignominia notata? quæ Vrbs inuictiſſima, Deoq; & ſanctę religioni fideliſſima, cũ ad omnes barbarię fluctus, tanq̃ ſcopulus oppoſita ſit: eorũq; immanes & furibundos impetus elidat ſæpe, & reprimat: nõ ita multis annis, maximis Turcarũ exercitibus terra mariq; obſeſſa eſt: quo quidẽ in tempore tanta Rhodiorum equitum uirtus: tanta eius populi cõſtantia & fortitudo fuit, ut cũ hoſtes ter magna ui irrumpere conati eſſent, ter eſſent repulſi atque eiecti, maximo ſuorum numero interfecto aut

capto:

capto: reliqui ſalutem ſibi fuga quærere ſint coacti. Hic etiam dicēt credo, quo de noſtrorum laudibus detrahant, non hominum fuiſſe, ſed Deorum illam uictoriã, quod fulgore inſolito cœlitus ad confirmandos noſtros apparēte, pleriq; Turcarum in acie ſine uulnere, ſine ſanguine, ſine ulla aperta ui conciderint: quaſi uero quicquam ſit, quo nos magis iure gloriari poſſimus, aut non ipſi citius impietatem ſuam nuncient, quàm noſtram laudem minuant: Nulla præſtantior uirtus eſt, quàm quæ Deorũ immortalium iudicio eſt probata: nec ullorum laus ad celebritatem inſignior, quàm quibus laudem Dij ipſi immortales tribuere. Verùm nunc non de noſtra laude, ſed de illorum ignauia, & falſa opinione fortitudinis diſputamus: qui in diſſenſionibus noſtris locum inſidiando, ac latrocinando ſibi inuenerunt: qui pleraque omnia dolo & furto ſubripuerunt: nunquam autem frontes noſtras & noſtrorum mi-

litum,

litum, uim & impetum ſuſtinuerunt: horum nos hoſtiū, huiuſmodi nos Barbarorum iactantiam, & minas, & crudelitatem perferemus? Hos diutius inſultare capitibus noſtris: hos agere, ferre fortunas noſtras: ab his contemni Deum: ab his deſpici fidem: ab his ſanctam religionem lacerari patiemur? O indignitatem non tolerandam: quid enim minus ferri, aut diſſimulari poteſt, quàm fortes uiros ab inertibus impugnari, ſanctos à ſceleratis, fideles à perfidis? At enim hęc noſtrarum rationum argumenta ſunt, quid? illi quod nam de ſe iudicium, & de ſua uirtute fecerunt? Operæprecium eſt cognoſcere, ut intelligamus quantum illis terrorem noſtra arma iniectura ſint, cum cognouerimus eos armorum fama, & ſolo rumore noſtri exercitus penè de imperio fuiſſe depulſos. Primus ad Italiã, noſtra memoria trãs alpes cum exercitu acceſſit Carolus Rex ante te Galliæ: accerſitus ab ijs qui ſalutẽ ſuã illius præſidio mu
nitiorem

nitiorem fore putauerũt: uenit armatus: bellũ pleriſq; principũ intulit: tantos autẽ, & tam incitatos curſus habuit uincendi, ut illũ nonulla uis hoſtiũ bellica, non rupes inuiæ, nõ munitiſſimæ Vrbes, ſed oppoſitum mare, & alterius natura elemẽti, fluctus deniq; ipſi retardarint: quid tum igitur, quid audiebamus? Quid erat certiſſimis nuncijs & literis allatũ? nónne id quod etiã nunc recordantes tantã occaſionẽ è manibus amiſſam fuiſſe querimur? Regem uidelicet Turcarum metu perculſum, & territum relinquẽdam ſibi Epirum & Græciam putaſſe: præſidia ex oppidis omnibus deducta: copias omnes Bizantium fuiſſe reductas: claſſes ad Helleſpontum adeſſe iuſſas: cum non iam de obſidione perferẽda: aut de ulla ratione reſiſtendi: ſed de fuga et traiectione in Aſiam cogitarent. Quod indicium de illorũ timiditate certius quærimus, quàm quod ipſimet de ſe edide runt? Illi Galliæ copias: illi Galliæ impe-

tus

tus ſuſtinere ut poſſint, qui fama: qui no
mine: qui rumore appropinquantis Gal
lici exercitus, in fugam ſunt traiecti? An
tu Carolo Rege ulla re es inferior? num
uirtute: num auctoritate: num felicitate:
num prudentia? Ille Italiam curſu per=
agrauit: tu imperio comprehendiſti: ille
reſiſtente nemine, quacūq; uoluit iter fe=
cit: tu ualidiſſimos exercitus, qui obſta=
re conati ſunt cedere tibi loco coëgiſti: ni
hil fermè illi, niſi fortuna: tu pleraq; aſſe=
cutus es cōſilio: itaq; illius extremi rerum
exitus parum felices: tui adhuc quidem
clari & ſecūdi: ſed ſi ad huius belli curam
incubueris, quod certo de uolūtate Deo
rum præuidemus futuri etiam glorioſi:
quod ſi Regis illius aliquanto inferioris
aduentum, uel inanem potius aduentus
famā, Barbari hoſtes uſq; adeò extimue=
runt, ut de relinquendo imperio cogita=
uerint, tua ipſius ſigna, qui auctoritate
quidem illi, potentia omnibus præſtas:
tuos non auditos, ſed uiſos exercitus, cer
te non

te non ferẽt. Sed quid iſta repetimus? aut cur tam longè argumẽtamur, cum quantum tu barbaris infidelibus omni facultate bellandi præſtes, clariſſimũ documentum in manibus habeamus? Domuiſti Venetos, urbem præclaram, atq; omnibus rebus inſignem, cuius diutinam potentiam, magnis ſuffultã copijs, omnes miraremur profectò, tam repente, tamq; præter expectationem, unius offenſione prælij, in quo abs te uicti et ſuperati ſunt, concidiſſe, niſi eodem tempore, & de tua incredibili uirtute, & de Deorũ immortalium uoluntate iudicaremus. Verùm iſta ciuitas, grauis antea & firma, multis iam ſeculis cum Turcis bella geſſit: factum eſt periculum utrorunq; potẽtiæ, & maritimis ſæpe, & terreſtribus prœlijs: cũ mari ſuperiores ſemper Veneti eſſent: in terra ita ſe gererent, ut ab illis non uincerentur: id certe inter prudentes homines & bellorum gnaros conſtare intelligebam, niſi Veneti ſuſpitionibus diſtra-

cti, & finitimorum inimicitijs abducti, ab ea cura fuiſſent, inq; id bellum animo integro, & ab alijs occupationibus ſoluto intendiſſent, facile fuiſſe illos ex omni contentione barbarorum ſuperiores diſceſſuros: qui tamē tuæ uirtuti felicitatiq; ceſſerunt: nec tuam tuiq; fortiſſimi exercitus uim perferre potuerunt: Turcas uero pluribus ſæpe prælijs terra mariq; uicerūt: qui ſi Venetis uictis abs te & profligatis, pares bellando non fuere, tuum ne illi ut nomen, tot uictorijs nobile & memoratum, tuam & pręſentis maieſtatem et inſtantis uim ac grauitatē, uocem deniq; tuā, uultusq; impetusq; tuos ut ſuſtineant? nō eſt credibile, non ſperandū, ne fieri quidē poſſe exiſtimandū. Quę igitur mora & cunctatio huius belli reliqua eſſe debet: cuius facilitatem in uincendo hoſtium ignauia, gloriam eorū imperij latitudo, uictoriā tuus tibi & fortis & uictor promittit exercitus? Enimuero hæc honoris & amplitudinis tuæ augendæ
propria

propria ſunt: quid illa quæ infamiæ propulſandæ? An grauior Regi clariſſimo cauſa uideri debet ignominiæ uitatio, ꝙ laudis ſpes? Veruntamen hoc ultimo inter Turcas & Venetos bello, cum Veneti abs te quod fœdere tecũ cõiuncti erãt, auxilium petijſſent, idq́; tu & amicitię & religioni tribuiſſes, claſſemq́; omnibus rebus ornatã miſiſſes: factum eſt in maritimo illo curſu & nauigatione, uti paucæ naues tuorum, cæterarum comitatu deſtitutæ & derelictæ, ad Lesbũ appallerent: nec ita multi milites egreſſi, ad urbem antiquã & nobilẽ Mitilenas uſq;, quod nullam apertã hoſtium uim propter fiduciã uirtutis metuebant, prędando diſcurrerent: qua re animaduerſa hoſtes, quod aduerſis occurrere non audebant, ex circumuentione & inſidijs, atque ex locis ſuperioribus, qui mos ſemper pugnandi hoſtibus fuit, incautos oppreſſerunt: ita fortiſſimi milites non uirtute, neq; aduerſariorũ ui, ſed fraude &

dolis interfecti, atque omni immanitate ſunt necati: hic tu ſi publicarū iniuriarū ultor eſſe recuſaueris, priuatas non perſequere? Hic te dolor non tanget? hæc te iniuria non ſtimulabit? ut parentare militibus tuis, fortiſſimis uiris, ſupplicio hoſtium, tuāq́; offenſam, exiſtimationem uendicare cōtendas? Nam per Deos immortales quid putas illos miſeros (quanquam miſeri eſſe nō poſſunt, qui cœlum ſunt adepti) ueruntamē hoc uno miſeriæ & calamitatis participes fuerūt, quod non ita, uti decebat fortes uiri à fortibus, ſed ab ignauis & timidis ſtrenui necabantur, quid inquā illos putas, cum iugulū hoſti dare cogerentur, cum non ſolū enſibus & gladijs, ſed probris & cōtumelijs omnibus impeterentur, doluiſſe aliud, niſi ignominiam tuam? nō mortē illi ſuam deflebant, quæ pro mortali conditione uitæ æternitatem illis eſſet allatura: non de exitio, non de ſanguine, non de laceratione ſui corporis conquerebantur, q̄ ſibi

ſibi non modò toleranter ferendam, ut à fortibus, ſed etiam alacriter ſubeundam, ut à Chriſtianis intelligebant: ſed ſui Regis maieſtatem, tuam inquam auctoritatem, ſplēdoremq; nominis tui, minui eare, & uiolari, atque offendi illis in ſe acceptis contumelijs cruciabantur: hic unus erat gemitus: hæc una doloris uox & lamentatio, quam ab illis nō mortis timor, ſed in ſuum Regē beuiuolentia exprimeret: ita cum cæteris mors ſummæ acerbitatis ſenſum afferat, milites tui mortem quidem illiuſmodi optandam, ſed labem & uituperationem nominis tui grauiorem ſibi morte putauerunt: quorum te per fortunas extremæ illæ preces, & crebræ implorationes tui ad ſuſcipiendum animum Regis maximi moueant: ut gratus in fide tuorum, in calamitate miſericors, in tua ipſius exiſtimatione uindicanda acer eſſe uideare. Quod ſi tu tuorum, id quod tamen in tanta clementia naturæ fieri nullo modo poteſt, miſeri-
 cordia

cordia non tangeris: an ne illa quidē barbara inſultatio hoſtilesq́ cōtumeliæ, animum tuum iuſta iracundia inflammabūt? Noli enim Ludouice exiſtimare, ullas in ullis diſſimilibus feris, tam acerbas inimicitias natura eſſe genitas, quàm tibi eſt genus illud impium, infeſtum, atq́ inimicū: tum propter nobiliſſimū tuum hoc cognomen, q̄d ita præ te fers, ut defenſor uideare eius ueræ religionis, quā ipſi auribus & animis nō ſolùm reſpuūt, ſed etiam abominantur: tum propterea quod potētiam tuam & formidatam habent & ſuſpectam: quippe qui habere in fatis dicantur & in antiquorum uatum prædictionibus, imperium ſuum à Rege olim Galliæ extinguendum eſſe: itaque neminem peius te neque grauius oderunt. Quapropter in illo graui tuorum caſu, occaſione ſibi exercendæ crudelitatis oblata, nihil ſibi reliqui ad expromendum odium ſuum aduerſus te fecerunt: cum in illis fortibus uiris, mi-

litibus

litibus tuis, ferro conficiendis, atq; omni immanitate lacerandis, ſe contrucidare dignitatem tuam, ſe abolere nomen tuum, ſe Galliam ipſam mactare exitio arbitrarentur. Quas tu illorum tunc in te abſentem minas, quas illuſiones fuiſſe putas? eſt hoc omnio abiectorum hominum, metuq; puſillanimum, ut in periculis timidi ſint, de reliquo inſolentes: itaque idem illi barbari, qui tibi ita inſultauere abſenti, ut iactationis & inſolentiæ finem non facerent: ſi modò tua ſigna, & tuorum pilorum cuſpides procul aſpexerint, aut certe armorum, & equum ſtrepitum exaudierint, in fuga & in metu moderari ſibi non poterunt. Hic tibi profecto uidendum Ludouice eſt, ut labem hanc nominis tui eluas: teq; in orbis terræ opinionem uendices: nec inuſtam hanc tuæ maieſtati uituperationẽ eſſe uelis: nã cũ omnis cõtumelia grauis, tum illa quę perfertur, cum uindicari poſſit, habet nõ ſolũ in re ipſa miſeriã,

ſed multo magis inferendo turpitudinẽ: uidetur enim qui contumeliam patiẽter accipit, non ſolum alieno facto condemnari, ſed etiã iudicio ſuo: itaque ingenui homines, ac liberali loco orti, nullam unquam fortiorem ad excitandos animos neceſſitatem, quàm metum ignominiæ putauerunt: unus enim uel certe præcipuus dignitatis atque honeſtatis uindex pudor eſt: quem qui diligenter tenuere, ij in laude ſemper hominum, & in omni uirtutis officio excellentius ſunt uerſati. Iam regiæ huius poteſtatis atq; præſtantiæ, num quem maiorem fructũ putas, q̃ quod in eo loco cõſtituta eſt, ut iniuria attingi, neq; impune uideatur poſſe uiolari? Quod ſi homines mediocri loco orti contumeliã omnem atq; iniuriã quocunq; modo queunt, de fama, de nomine, & ab exiſtimatione ſua propulſant: Tu cuius potentiam cognoſcimus: cuius felicitatẽ miramur, cuius nomẽ ad ſocias nationes illuſtre, & amplum eſt, ad

exteras

exteras terribile:quē armis: quē opibus, quē fortitudine:quē prudētia orbis Chriſtiani longè principē omnes gētes populiq́ꝫ confitentur: in quo ad ſummas res extollendo, fortuna uidetur conſenſiſſe uirtuti: cuius neq́ꝫ uim potentiſſimi hoſtes: neq́ꝫ conſilium ſapientiſſimi ſuſtinere potuerunt:tu inquam ab hac auctoritate: ab hac amplitudine: ab hac ſapientia, uiolatam exiſtimationem tuam: nomēq́ꝫ maximi Regis in uituperationem adductum, ab ignauis & barbaris hoſtibus patiere? Adde quod illorum res eum ſtatum nunc tenēt, ut nunquā nec imbecilliores, neq́ꝫ procliuiores ad delapſum fuerint: nam & is qui omnibus præeſt unus, cæteriſq́ꝫ imperat barbaris tyrannus, ita et ſenio et ualitudine cōfectus eſt, ut neq́ꝫ mente iā, neq́ꝫ animo cōſiſtat: itaque eius auctoritas in cōſtitutis quidem rebus, & inueterato more gubernandi, ad homines dicto parere ſolitos, alicuius fortaſſe momenti eſt: Siquid uero noui

 periculi

periculi & perturbationis acceſſerit, nec pondus ullum prorſus, nec grauitatē eſt habitura. Liberos habet, eosq́ nec numero paucos, & ætatibus firmos: quam ego rem, ſi prudentia adſit, & æquitas in coniunctis armore uoluntatibus, magnū imperij eorū munimentū fore non negem, ſed illorū hominum et generis illius proprium ſemper fuit, ut quia ſingulares in imperio qui rerū potiuntur eſſe uolunt: id quod antiquitus ab illis ferè eſt uſurpatum: cæteros neceſſarios ut quiſq́ ſanguine coniunctiſſimus eſt, ita hoſtiū loco ac numero habeant: eosq́ quacunque uia poſſunt è medio tollēdos curēt. Quamobrē ipſi iam fratres inter ſe exulceratis, uel ſuſpitione, uel metu, uel etiā cęcatis cupiditate regnādi animis, nequaq́ fraternis uultibus atque oculis intuentur: nec huic tanto eorū malo quod remediū adhiberi poſſit ullū reperitur. Quid enim eos in officio & pudore contineat? mos ne maiorū, at eo ipſo inſtituti atq́ formati,

tũ uerſari in clade & exitio propinquorũ: haurire ſanguinem ſuorũ, non ſolùm licere ſibi putãt, uerũ etiam oportere. An patris auctoritas & obſecratio? at is fratrem germanum ſuum adductus eadem obtrectatione regni & familiari uſu crudelitatis, uſq; eò perſequi armis non deſtitit, quoad illi neceſſitatem attulit, ad nos quos inimiciſſimos atq; infeſtiſſimos ſibi hoſtes rebatur, exagitato fraternis armis odijſq; cõfugere: cum is hoſtiles animos placatiores ſibi multo quàm fratris fore exiſtimaret: quia in re intelleximus quãta in opinione apud eas gentes & auctoritate ſit Gallia, cum is qui prudẽtia & fortitudine excellere inter barbaros dicebatur, dignitate certe erat, et nobilitate maximus, cæteris principibus Chriſtianis omnibus prætermiſſis, ad unum Galliæ Regem ſe contulit: illius que potiſſimum opem & potentiam implorauit: quem ſuis maxime ſciebat formidini & terrori eſſe. At enim ſi hæc parum ualida

lida eorum beniuolentiæ & conſpiratio-
nis præſidia fuerint, res eos communis,
& periculi ſalutiſq; coniunctio, diſcri-
menq; eorum ſtatus, & imperij concor-
dia atq; amicitia illigabit: qui fieri poteſt?
cum hoc ita reputent, & hanc rationem
ſubducant, bello ſuſcepto atq; cōtracto,
ſiqui eorum à noſtris partibus ſteterint:
ſuaq; cum noſtris arma conſociauerint:
maximam illis partem dignitatis propo-
ſitam eſſe: Si uero ad unum quemuis eo-
rum res omnis & imperij ſumma redie-
rit, ullam ijs ne fieri quidē ſpē reliquam
ſalutis: ita quod magnum hoſtibus præ-
ſidium fore uidebatur, liberū Regiorum
ætas & multitudo, id cōtrà in noſtra cau-
ſa uel præcipuū reperitur eſſe adiumen-
tum. Reliqui ſunt prouinciarum præſi-
des & militaribus copijs præfecti, homi-
nes ut barbarorū opinio fert, ſpectati bel-
licis in rebus: Sed ſi quid earū rerū peritis
credimus, nequaquā cæteris in hac lau-
de præſtantes: ueruntamen iſti ipſi, ut ho

minum

minum eſt genus dominandi cupidum, quod perpetua imperia non tenent, et in ſpē ſucceſſionis liberos tollere, gētemq́ꝫ conſtituere non queunt, ingratis Regis honoribus & beneficijs utuntur: ut coniecturā uehementē habeamus, ſiqua illis oſtētata ſpes fuerit perpetuandæ poſſeſſionis, ſtatusq́ꝫ et imperij in familias propagandi, eſſe eos & ſuperſtitionē ſuam, & præſentis fidem officij, noſtræ & religioni, & amicitiæ poſthabituros. Quid dicam de populis, qui cūcta Græcia atqꝫ Aſia ferè ſunt noſtri: rectam enim fidem cognoſcunt: diuinis legibus obtēperant, barbarorumq́ꝫ et hoſtium communium neqꝫ imperia pati poſſunt propter crudelitatem, neqꝫ commercia propter ſuperſtitionem, ac illi incertas quaſdam ante hac, et neſcio unde inuētas ſpes aluerūt, recuperandæ aliquando ſalutis & liberbertatis: ita tamen ut omnes ſemper ſuas ad Galliam cogitationes retulerint, Galliā ut deſiderijs; Galliā ut uotis, Galliam

ut uoce ipſa & appellatione uſurparint. Sciunt enim Galliam in expeditionibus Aſiaticis ſemper fuiſſe felicē: nec ſolùm de uirtute illorum hominum, ſed etiā de opinione uirtutis apud hoſtes quanta ſit intelligunt. Nunc uerò hiſce rebus auditis, & celebritate tuæ uictoriæ cognita, alacriore ſpe refecti atq; erecti, expectāt quàm mox de tuo aduentu ad eas nationes aliquid optati rumoris afferatur. cupiūt enim tibi eſſe præſtò: operāq; ſuam ſentiri aliquam in tanta laude clariſſimi operis uolunt: neq; diffidunt ſigularem tuam uirtutem, quæ in his rebus, quæ ad fortitudinem pertinent, egregia de ſe documēta præbuerit, in eas dein quę ad pietatem & religionem ſpectāt maiore cum gloria ſe daturam. Atq; his tot hoſtium incōmodis & quaſi uulneribus eorum reip. adhuc ſecundæ res obtentui mirum immodum fuerunt: quod enim aduerſarios non habuerunt: neque in certamen de imperio ſunt adducti, iccirco minus

contrectari

contrectari à nobis illorum ulcera; & læſæ partes cognoſci potuerunt. Sed ut in corpore humano, ſi ſanitas, & recta ualetudo adſit, membrorum uitia diſſimulātur facile atq; occultantur: ſin autē morbus inuaſerit, ſingulę quoq; affectę ſuo loco reſpōdent partes: ſi qd luxatū fuerit: ſi quid contortum: ſi quid aliqua re aut ratione læſum: ſic ſi quod incendiū in barbarorum fortunas conflatū, & periculū intentatum illis fuerit, erumpent occulta uitia, nec ſolùm uirtute noſtrorum, qua ipſi egent, ſed etiā domeſticis malis, quibus abundant, opprimentur. Quid? illud quanti? quod & ſi uulgo minus animaduerſum eſt, in prudentium tamen conſilijs, & in ipſa ueritate eſt poſitum: quod eorum imperium auctum adhunc diem atq; ita aceruatum, ut ad faſtigium hæſerit, uertatur iā retror & ruina quadā concidat neceſſe eſt: præſertim quod nullos progreſſus uirtutis habuerit, multos ac magnos fortunæ & temeritatis.

Nam

Nam cũ illa cõmuni mortalitati lex edi= cta ſit, cõditioq́ impoſita, ut ne qd omni no humanis in rebus ſtabile aut perpe= tuum teneatur: tum ne diuturna quidem eſſe imperia queunt, quæ non ualidis ho minum & Deorum beniuolentiæ præ= ſidijs muniuntur. Opinor enim ut tecto rum firma fundamenta, ſic uirtutem ac religionẽ imperijs fundamento eſſe opor tere: Hoſtes autem ipſi utro minus ua= leãt, fortaſſis eſt dubitandũ, qui neq́ uir tutis laudẽ unquã tenuerunt, & propter ſuperſtitionem Deo ſunt infeſti. Quid igitur in eorum rebus firmamenti, quid roboris ineſſe poteſt? qui neque concor= diam habent, aut ſapiẽtiam principum: neq́ fida imperia Ducum: neque uim & uirtutem militum: neq́ beniuolẽtiam & ſtudia populorum: Dei autem immorta lis iudicio & humanarum rerum uiciſſi= tudine, ita ad occaſum ſunt uicini, ut eo= rum uires etiam ſine aduerſarijs infringi iã ipſæ per ſe ac debilitari, neç ultra in eiſ= dem

dem ueſtigijs manſurę uideantur. Hanc igitur occaſionem tãtam, tam paratam, tam expeditam cum tuæ uirtutis materiem, Ludouice, eſſe cupimus, utrum te ad dubiam periculi aleam, an ad certam uictoriæ laudẽ cohortamur? Etenim ſic, quæſo, conſidera tecum ipſe, & de tota ratione ſummam fac. Tua te & uirtus & fortuna in edituiſſimo auctoritatis loco, ex prouidentia Dei cõſtituerunt: omniũ oculi in te ſunt coniecti: liquidò patet, atque omnibus conſtat, ex illiuſmodi potentiæ faſtigio, quocunq; te miſeris, nullam uim, nullas difficultates, nullos obices, tibi morę aut impedimẽto futurum: quod omnia ui atq; armis perrũpere paratus es: hoſtes ſunt ij, quos relinquere iniquum ac peſtiferum eſt, opprimere, non ſolum ſanctum, uerũ etiam neceſſariũ: atq; ij ita imbecilles reuera ac infirmi, ut minore aduerſario caſuri facile ſint: Tu in omni facultate tantus, ut grauiores longè hoſtes ualeas ſuperare: reliqui

ſocij atq; amici, quorum per te, & fortu-
nis, & ſaluti eſt conſulendum. Vidēt por
rò omnes hoc intereſſe inter caſum, atq;
uirtutem, quod qui auctore caſu magna
aſſecuti ſunt, illi quę reliqua ſunt ad tuen
dam, uel amplificādam laudem, nec co
gitare ſciunt, propter imprudentiā, neq;
exequi ualen, propter inertiam: quibus
autem uirtus ſplendorem attribuit, ijs
perfectum nihil uidetur eſſe, ſiquid etiā
nunc reſtat quod ſit faciundum: ita tui
arbitrij eſt, utrum malis cunctarum gen-
tium iudicio, ea quæ hactenus geſſiſti
maxima & præclariſſima, per fortunam
tibi collata, an per uirtutem adepta exiſti
mari. Quid dicam de nobis, qui quòd te
ſalutarem fore Regem credimus, ſingu-
lari in te beniuolentia cōflagramus? No
li enim putare, Ludouice, Gallicas natio
nes te amare, téque in oculis ferre, Italas
autem in alia eſſe uoluntate: fuere quon-
dam utræque gentes, ut locis deſiunctæ
ſic uoluntatibus: deſcrimenq; alpes facie
bant

bant non minus animorum, quàm terrarũ: nunc & amicitia, & cõmercijs, & legibus coniuncti omnes ſumus: omniaq́ꝫ eiuſmodi diſcrimina ſanctiſſimæ religionis iugo, atqꝫ hac una fide, quod Deum, Dei filium ueniſſe in terras noſtræ ſalutis cauſa recepimus, ſunt exæquata: hoc cœleſti uinculo illigati inter nos, & uincti ſtudijs eiſdem, & beniuolentia conſpirauimus. Quare cum illum habemus uerum legitimumq́ꝫ principem, quocunqꝫ ex genere ſit, quacũqꝫ è regione, qui ſubditorum ſuorũ cõmodis, & ſaluti ſtudet, qui populorũ beniuolẽtia muniendũ ſibi regnũ ſuũ putat, tum regẽ de cœlo miſſum arbitramur: q ad tuendã religionẽ, quę nobis multo uita noſtra eſt charior, & animo ſit, & copijs armatus. Itaque qua patet noſtra religio: qua diuina fides eſt cognita, omnes terræ, omnia maria: omnes gẽtes: nationes: principes populi: ipſa etiã littora: inſulæ deniqꝫ omnes tuũ unius nutũ intuenẽ: teqꝫ ad hoc pręclariſſimum

ſimũ bellũ expectãt, & flagitant: de poteſtate tua ſciunt: de uoluntate ſperãt: non enim iam ulla in te facultas externa aut fortuita requiritur: non magis idoneum tempus optatur: non Dux præſtantior ad communem ſalutem expetitur. Sunt iſta tam largiter & in promptu, ut facile appareat, non humano conſilio, ſed diuinitus tantas opportunitates in unum locum, in unum hominem, in unum tempus collatas fuiſſe. Verùm hic totius rei nodus eſt: in hoc ſalus & ſumma Chriſtianæ reip. conſiſtit, ut tu eam qui potes ſeruare etiam uelis eſſe ſaluam. Cuius igitur opem ad tãtam rem tamq́ difficilem obtinẽdam implorabimus? cuius opera utemur? quæ nobis hoc uel fortuna obtulerit? uel tẽpeſtas aduexerit? aut quæ conſilia hominum expedient, ut tu ad iſtam uoluntatem adducare? Rem enim poſtulamus difficultate grauem: cõſuetudine inuſitatã: magnitudine laborioſam: immo uero qua nulla facilior ſit, nulla para

tior: tui enim arbitrij eſt, non alieni: quæ ita ad laborem facillima eſt, ut tamen ad laudē ſit maxima. Etenim uel remp. ſeruare, totum uirtutis eſt: poſſe autem, fortunæ: quod ſi illa quæ alienæ poteſtatis fuerunt, ita in te cumulata ſunt & coaceruata, ut nemo te inter Chriſtianos Principes, aut nobilitate ſit, aut auctoritate, aut latitudine regionum, aut numero populorum, aut robore exercituum, aut firmitate imperij, aut deniq; omni copiarū genere abundantior. Tu id quod in te ſitum eſt, & in tuo ſolo nutu poſitū, quod totum uirtutis eſt & pietatis, deliberationem uidelicet, & curam, ac uoluntatem ſanctiſſimi belli religionis cauſa ſuſcipiēdi non adiungas? reliquasq; opes tuas tot atque tantas, quæ ſuapte natura fugaces, lubricæ, caducæq; ſunt, in utilitate publica diſponendo, ad æternitatem nominis tui non deuincias? Equidem nihil intelligo ſubeſſe cauſę, quo minus ſtudijs deſiderijsq; noſtris uoluntas tua conſen-

tiat: non enim te ſugientem laboris, non inſolentem armorum nouimus: non inertem: non ſegnem: non quietis potius et tranquillitatis, quã & celebritatis, & famæ appetentem: quæ quondã cauſæ multos ab hoc illuſtri munere, & omni reipublicę cura deduxerunt: ſed fortẽ, ſed acrem: ſed animi maximi: cõſilij ſagaciſſimi: cuiuſmodi extitere aliàs fortaſſis nonnulli, qui egregiè facti à natura ad omnem excellentiam fuiſſent, niſi propenſa illis in Deum & religionem mens defuiſſet: hęc una uoluntas cœleſtibus conſilijs dedita, diſcrimen ſemper fecit inter improbos Reges atque probos: inter fortes & ſegnes: inter graues humano generi & gratos. Enimuero tu cum per hoſce annos totiens traductis in Italiam legionibus, Inſubres primùm: dein Ligures: poſtremò qui ualidiſſimi florentiſſimiq; fuerũt, Venetos bello appetijſti: maximiſq; facinoribus editis, fortitudinis & ſapientiæ, Ciſalpinã Galliam armis ſubactam,

ad tuum imperium adiunxiſti, quid con ſilij aut rationis ſecutus es? Quæro enim hoc loco: Iniurias'ne ire ultum aliquas uoluiſti? an in tuo iure armis uendicando, tuæ etiam & poſterorum tuorum ſecuritati proſpicere? an imperium, an, qui fructus imperij maximus eſt, comparare gloriam? Omnino uideo aut aliquod horum, aut omnia tibi fuiſſe propoſita: atque illud unà ſentio, quę cauſæ tibi huius belli ſocialis idoneæ uiſæ fuerint, eas multo iuſtiores eſſe in barbaros expeditionis. Ac de iniurijs quæro, utrum maiore odio fuiſſe aduerſum te putes, eos qui & maximis abs te beneficijs affecti aliquando fuerunt, & nonnulla ipſi in te ſua merita queũt commemorare, an eos quibus cum tibi grauiſſimæ ſemper inimicitiæ, nullæ unquam, non modò fœderum conditiones, ſed ne induciarum quidem interceſſerunt? eos qui propter aduentitiam, uel cupiditatis cauſam, uel ſuſpitionis aduerſarij tibi extiterunt, an

eos qui ita natura tibi hoſtes geniti ſunt, ut nulla omnino cauſa ad ullam beniuo lentiæ coniunctionẽ poſſint adduci? eos qui partem aliquam tuorum finium di= ripere uoluerunt, quam tamen haberent ipſi, non quam perderent, an eos qui ita crudelitate & ſanguine delectantur: ut quæcunque de nobis ceperint non tueri, ſed cruore & flamma delere geſtiant? Denique eos qui ſemel tantummodo contra te exercitus eduxerũt, an eos qui & claſ= ſem tuam tormentis, & fortiſſimos mili= tes uulneribus, & te ipſum contumelijs abſentem appetierunt? qui in maioribus olim tuis Aſia expellendis, nullam acer= bitatem odij neque iniuriæ omiſerunt? gra uemque & generi tuo, et clariſſimo cogno mini notã fœdatæ ſanctæ religionis in= uſſerunt, cuius tu proprius ac legitimus defenſor eſſe exiſtimare? Profecto ſi illo= rum uolũtas, qui tibi obeſſe conati ſunt, id quod tamen non perfecerunt, merito punienda tibi uiſa eſt, horum nõ ſolùm

uoluntatem,

uolũtatem, uel efferatam potius rabiem nocendi tibi, ſed & ueteres & perpetuas illatas iniurias nõ eſt tuæ maieſtatis relinquere impunitas. Nam de iure quidem ſtatus & regni uendicando, quis dubitare uel minimum poſſit, quin non dicam equidem iuſtius, ſed illuſtrius multo ac magnificentius, tui iuris ſit Aſia quàm Gallia ciſalpina? Primùm quod Regis Chriſtianiſſimi propria eſt earum rerum recuperatio, quę ab hoſtibus Chriſtianitatis iniquiſſimè detinẽtur: Deinde quod Aſiam bello ſubactam à maioribus tuis, & pluribus annis obtentam atq; poſſeſſam, ad eum uendicare pertinet potiſſimum, cui hæriditas, non ſolùm Gallici imperij, ſed & auitæ uirtutis auctoritatisq; uenerit, ut non uana appellatione titulorum, quæ quandoq; perridicule à nonnullis iactata atque uſurpata eſt, ſed ſummo iure ac æquitate patrimonium idem tuũ ſit, & maiorũ tuorũ dignitatis, & ueteris. Aſiæ poſſeſſionis. Quod ſi

ſi in eis rebus quas geſſiſti, id caput cõſi-
lij tui fuit, ut uicinis grauibus ſummouẽ
dis, tuæ & poſterorum tuorũ quieti tran
quillitatiq́ꝫ proſpiceres, finibusq́ꝫ tuis me
tũm alienæ ſeruitutis depelleres: non di-
co tota ratione aberraſti, ſed ad breue tẽ-
pus fortaſſis nonnihil, ad longinquum
certe parum profeciſti: Etenim ſi Vene-
tis, qui per te debilitati admodum, atqꝫ
eneruati ſunt, uel crebris lacerationibus
conſumptis, uel repentino impetu op-
preſſis, Turcæ ſeſe ad te propius admo-
uerint: locum'que ſibi aliquem in Ita-
lia ad uexandã orbis terræ nobiliſſimam
partem munierint, id quod futurũ omni
no eſt: niſi tu illorum uigilantiam, & inſi
dioſos conatus, tua uirtute anteuerteris,
quid uenturum eſt? Non dicam Regni
tui finibus: qui quotidianis hoſtium in-
curſionibus erunt expoſiti: non ſucceſſo
ribus tuis, qui non ſe ornatos abs te bene
ficio, ſed oppreſſos periculi onere arbitra
buntur: ſed omnino nomini ac memo-
riæ

riæ tuæ? Qua in inuidia nomen tuum? quantis in omnium gentium luctibus & lamentis commemoratio tui uerſabitur? Quo autem dolore ardebunt animi populorum? cum ſentient unde tutelam ſibi ac ſalutem expectauerint, inde uaſtitatis & miſeriæ cauſam proceſſiſſe. Sane uniuerſi ſiquid incommodi euenerit, quod ſumme Deus auerte quæſo omen & deteſtare, cum lachrymis & gemitu diuinæ ſeueritatis acrimoniā obteſtabuntur. Tu uero quocunque in loco tunc fueris, plorantium medius fidius execrationes, & procellas querelarū ferre non poteris. Nanque ante hoſce annos, quotienſcūq; barbari ad Italiam furore quodam & crudelitatis ſtudio rapti ſunt, totiens illis arma eorum, quos tu uiciſti, & maritimæ Venetorum uires oppoſitæ obſtiterunt: ut ſi horum cupiditas ſæpe finitimis infeſta, diligētia certe nōnunq; ſalutaris Italię fuerit. Nūc continēs imperiū tuū ad barbaros, parua tantūmodo li

nea

nea diſtinguitur: nihil inter te, atque illos intercedit mediũ, quod alicuius moræ ſit aut momenti: an hoc non uides? an hoc non cogitas? quod tibi nõ ſolùm animo inſitum: ſed in oculis propemodum debet eſſe fixum? qui unquã longius ſe abeſſe à periculo arbitrati ſunt, quàm aut Græci cum ad Ponti & Thraciæ fines à barbaris pugnaretur? aut Bulgari cúm ad Græciæ? aut Pannonij cum inter Turcas & Bulgaros certamen uerteretur? Atqui propter eorum omnium negligentiam, & improbã ſpem propriæ ſalutis, alieno labore & periculo defendendæ, omnia in eandem calamitatis ruinam ſunt detracta: nunc in ratione haud abſimili ſumus: hoc nos etiam periculo propiores, quod tunc ad remotiorem quanquam gentem tranſitus Turcis per loca & ſyluis & armis impedita, ui ac manu faciendus erat: nũc una uelificatione claſſium: aut paucorum dierum excurſu per Iſtriam, & Carnos equeſtres barbarorum copiæ

ad

ad nos uidentur peruenturæ: quæ preſer tim uaſtãdi ac depopulandi ſtudio, non minore prope celeritate in imparatos ten dunt, quàm paratos fugiant. Hoc loco omnes quibus Italiæ ſalus, & religionis dignitas cordi eſt, tuã LVDOVICE, prudentiam non requirunt ſolùm, ſed etiam obteſtantur: ut te in hanc curam & cogitationem conferas. Communis fuit noſtra tuæ felicitatis & uictoriæ gratulatio: Tum propterea quod uirtuti tuæ fauimus, tum uel maxime quod te duce & religionis ſignifero, in ſpem uenimus honeſtatem priſtinam recuperãdi. Verùm (dicam enim quod ſentio, id quod uolo in bonam partem accipi) niſi tu uera animi magnitudine, & fidei, ac pietatis ſtuſtio adductus, curſum hunc tuum uirtutis, atq; fortunæ ad Aſiam uſq; pertenderis, cœleſtiſq; uictoriæ trophęa Hieroſolymis in illo ſacro atq; edito colle conſtitueris, nec tu regno et poſteritati tuorum ſatis proſpexeris, & opinione ipſi, ac iu-

dicio

dicio tuę uirtutis nos deceptos conquere-
mur. Eſt igitur ſapientiæ tuæ, cum illud
uidere, Turcas qui nunc terrore tui no-
minis, & inuicti Gallici exercitus metu,
finibus ſuis ſe continent, ſimulatq; te in
diuerſam curam aliquã occupationem
ue contuleris, continuo occaſionem no-
bis nocendi arrepturos: tum ne id accide
re poſſit prouidere: armaq; ea: quæ ab il-
lis in nos & caput noſtrũ impendẽt, ad-
uerſus illos antè capere: ut fructus diuini
beneficij tui, non ad poſteros tantũ tuos,
et regni tui ſtabilitatem ac tutelam, ſed in
omne genus hominum gratus integerq;
perueniat. Iam imperij atq; gloriæ, ſi ho-
ſce tuarum dimicationum fines attendi-
ſti, ea uis eſt, eaq; natura, ut alterum tibi
diſſuadẽdum non ſit: alterum etiam ma-
gnopere alẽdum ac uehemẽtiſſime cor-
roborandum. Nam cum appetitio do-
minatus excellentibus uiris à natura ita
inſita ſit, ut auelli nullo modo queat, tum
gloriæ cupiditas ſic cum animi magnitu
dine

dine eſt coniuncta, ut qui ſtudio laudis nõ ducũtur, nullam indolem uirtutis ad maximas res idoneam uideantur poſſe retinere: Veruntamen ſi amplitudo imperij te delectat, paruam'ne tibi acceſſionem tuarum rerum proponimus Græciam atque Aſiam? Quarum regionum altera propter nobilitatem quondam ingeniorũ famamq́, ſapientiæ tanta etiam nunc apud doctos auctoritate eſt, ut maximo tibi fore ornamẽto tuis finibus adiecta uideatur: Alteram ob copiã rerum omnis generis quæ ad uſus uitę aptæ accommodatæq́ ſunt, & magnitudinem uectigalium, ueteres ſemper Reges potentiſſimi'que populi uel adiungendam ſibi, uel adiunctam omni ſtudio conſeruandam putauerunt. Neque enim unquam controuerſia fuit, quin & cultu hominum, & frequentia ac celebritate urbium, & feracitate ſoli, & uectigalium copia, & abundantia earum rerum omniũ, quę hominũ cõmodis importari

atq;

atq; exportari ſolitæ ſunt, omnibus ter-
ris Aſia antecelleret: eadem præterea tan
ta amplitudine eſt, ut dimidium orbis ter
ræ ſuis ſpacijs comprehendere putetur,
tanta ad uincendum facilitate, ut non na
tiuis gentibus parata, ſed inuadentibus
ſemper fuerit expoſita. Itaq; & galli anti-
quitus domo profecti, cum nō iuſtis exer
citibus, ſed tumultuaria quodammodo
manu in eas terras perueniſſent, uniuer-
ſam tamen occupauerunt: paciſq; condi
tionibus & legibus toti Aſiæ latis: locum
ſibi ex uberrima copia in finibus Paphla
goniæ ad habitandum delegerūt: & rur-
ſum propinquioribus nobis ſeculis ma-
iores tui clariſſimi uiri, gallico exercitu in
eas oras adducto, eandem Aſiam deten-
tam à Turcis atq; oppreſſam non minus
fortiter quàm feliciter ſibi & fidei noſtræ
recuperarunt: ut utroq; ex facto & uetus
illius terrę ad reſiſtendum Gallicis copijs
imbecillitas, & præſentium hoſtiū igna-
uia demonſtretur. Sunt igitur tibi ad am
plificationem

plificationē imperij tui propoſitę Gręcia atq; Aſia: quæ ambæ regiones ſi uetuſtatem ſpectes nobiliſſimæ exiſtunt. Si copias, opulentiſſimæ: Si uero cauſam iuris tui in eas tractare uolueris, inuenies utraſq;, ut etiam diximus, proprias & tuas eſſe, eo utiq; iure quod optimum ſemper fuit, iure, inquam, uirtutis, iure religionis, iure hæreditatis. Nam illud quidem nequaq; dici hoc loco poteſt quod ad cauſam uitandi laboris ab inertibus animis prætendi eſt ſolitum: ſatis tibi amplos regni fines, ſatis iuſtam imperij magnitudinem eſſe: es tu quidem omnino & regionum ſpacijs & copiarum opulentia maximus ac potentiſſimus Rex, id quod ita perſpicuum eſt, ut in oculis omnium ſit. Veruntamen celſis ſemper ingenijs eminentibusq; animis quantæuis opum & fortunarū acceſſiones, non tam cumuli ad præteritam potentiā fuerunt, quàm gradus ad futuram: præſertim ſi qui ex regnis & poteſtatibus, non

F imperium

imperium ipſum finem, opus ue impe=
randi, ſed laudis et nominis celebritatem
ſpectauerunt. Ac ſi uerum ſentire uolu=
mus, quod ego ſi recte animi tui magni=
tudinem noui, poſtremũ à me dictum,
primùm tibi arbitror propoſitum fuiſſe:
finis rerum gerendarum, totq́; & tanta=
rum quas adijſti dimicationũ, non alius
tibi fuit quàm gloria: hæc laborum tuo=
rum ſolatium, hęc periculorũ incitamen
tum fuit: hæc uirtutis maximum ueriſſi=
mumq́; præmium. Quæ quidem ni ad=
ſit, ubi tandem iſtuc latet præclarum atq́;
magnum, quod ex regnis atque imperijs
tantopere quærẽdum eſſe uideatur? quo
per fluctum & flammam, ut aiunt, con=
tendamus? Quid eſt aliud Siſipheo mo=
re ſaxum tollere, quàm in ijs rebus tãtum
laboris ponere, quę propter infirmitatẽ
& inconſtantiam labuntur continenter
& fluunt? Quis autem non intelligat re=
gnorum conditionem cum ſemper in=
certam eſſe, tum nullo modo conſtitui
poſſe.

poſſe ſempiternam? Maxima olim et florentiſſima imperia quę fuerũt, nulla iam ſunt, & quæ nunc ſtare pulcherrimè uidentur, erit quando nõ erũt. Nihil enim eſt aut manu factum, aut hominum conſilijs diligentia ue prouiſum, cui non finem et exitium afferat aliquando temporis diuturnitas. Itaq; clariſſimi olim reges ſummiq; imperatores, qui in rebus gerẽdis, non ſolùm animo magno, ſed etiam conſilio ſunt uerſati, cum orbem terræ uictorijs, & ſuarum uirtutum monumentis compleſſent, ſucceſſionem ſemper imperij, ut incertam, & caducam fortunæ dimiſerũt: in quam uero fortuna ius non haberet, poſſeſſionem gloriæ ſibi retinuerunt. Itaq; illorum labores & opera perierе, fama non interijt. Hũc eundẽ finem æternitatis, te quoq;, LVDOVICE, & uoluiſſe imprimis, & ſpectaſſe arbitramur, fuit enim hoc tuum: fuit ſapientiæ tuæ: Nõ enim credo imperiũ ipſum nudum concupiuiſti, quod ni glorię adſit iucun-

ditas, oneri potius, & labori eſſe ſolet q̃ uoluptati, ſed ab imperio uirtutis exercitationẽ & fructũ laudis appetiuiſti, q̃d cũ excellentiũ animorũ propriũ ſemper fuit, tum tui maximi ac præſtãtiſſimi eſſe debet. Huc igitur ſi contendiſti: idq; potiſſimum à te elaboratũ eſt ut in poſteritatis fama uerſarere: Dij immortales quę occaſio honoris, quanta gloriæ opportunitas, quàm aliàs inaudita, quàm nemini unquam conceſſa, tibi uni fato quodam diuino, & ſingulari, peculialiter tradita, prompta tibi ſeſe offert atq; expedita? Et enim cum illam potiſſimum uirtutẽ gloria comes ſequatur, quæ ita ſeſe exercet ac gerit, in eoq; uim ſuã explicat, ut uniuerſo generi humano cõmoda ſit, & maxime ſalutaris, quo opere nullũ neq; magnificẽtius, nec Deo ſimilius reperiri poteſt: ueteres illi ex omni antiquitatis memoria fortiſſimi duces, qui ad celebritatem nominis omni ſtudio contenderũt: partim quidem quod uolebãt ſunt aſſecuti:

cuti: partim uero maximã à propoſito ue
ræ laudis itinere aberrauerũt. Suas enim
reſp. imperio ut augerent conati ſunt, id
quod perfecerunt: at alienas reſp. deua-
ſtarunt: at ſuos ciues dignitate honeſtaue
runt: at alijs hominibus libertatem ade-
merunt. Ita illorum uirtus paucis grata,
pluribus incommoda & exitiabilis fuit.
At uero in nouo quodã ac mirabili, &
prorſus inuſitato ducibus uincendi mo
re, ad eos hoſtes debellãdos depoſceris.
quos ſi intactos relinquas, uehemẽtiſſi-
me eis noceas: Sin autẽ eos armis et uicto
ria domes: & ſpem illis et notitiam ſempi
ternæ ſalutis afferas: qui niſi à te læſi fue-
rint, ſalui eſſe non poſſunt: neque ad gu-
ſtum ueræ felicitatis, niſi ab incommodo
& calamitate peruenire. Atq; illi qui nũc
tibi & nomini tuo infeſtiſſimi ſunt aque
inimiciſſimi, teq; aſperrime grauiſſimeq;
oderunt, antequã ulla in re uiolati per te
atq; offenſi ſint: ijdem ſi mox illos uictos
atque perculſos ab imperio deturbaris:

rat & calamitatē, tua iſta omnibus commodis atque bonis, quæ in ſpem & cogitationem hominum cadere poſſunt, ad tuum & tuorum arbitriū translatis, plus tamen aliquanto uictis contulerit, quàm uictoribus addiderit: Siquidem & gratius ad memoriā multo eſt, & præſtātius ad ſalutē, liberari ſummo malo, quàm ſecundis rebus augeri. O admirabilē & imprimis cōmemorandam uictoriæ conditionē quæ cū uictoribus ſummā gloriā dederit: tum uictis felicitatē eſt allatura: in qua nō minus gloriari ipſi hoſtes deuicti calamitate ſua poterunt, quàm nos proſperitate: nec minus ab illis belli offenſio optāda, quàm nobis uictoria fuerit quęrenda: hi ſunt fontes ueræ gloriæ, tibi parati & in promptu, ſi penitus intrare in illos uolueris: antiquis ducibus clauſi, qui ueritatis lucem non aſpexerunt: à noſtris non animaduerſi, propterea quod pleroſque parua ambitio & iniquæ cupiditates, animus'que ad ſocio-

rum iniurias paratior, quàm hoſtium in malas cauſas & deteſtandas cum ciui= bus contentiones abſtraxit. Ciues nan= que omnes ſunt: qui ſi minus eiuſdem ci. uitatis mœnibus, at certe quæ ſanctior neceſſitudo eſt, eiſdem religionis legibus coniunguntur. Atqui multos legimus, uidimus nõnullos è principibus noſtris, qui cum in caſtris & in bellis, & in omni labore militari fortitudinem ſuam proba rent, tamen quod fidelibus populis & Chriſtiano nomini, id quod minime ab illis expectandum fuit, infeſti immitesq́ fuerunt, nec uirtutẽ ſuam, nec conſilium probauerunt: tantumq́ abeſt ut id quod tantopere querebant ſint aſſecuti, ut illos à commodis uoluptatibus uitæ mors: ab omni uero laude & beniuolentia homi= num, ipſorum nephariæ cupiditates, & mens ſeditioſis conſilijs dedita abſtraxe= rit: non enim omnis eſt laudanda uicto= ria, ſed illa commemoranda, cuius initia æquitatem habuerunt, extrema religio= nem.

nem. Neq; tu LVDOVICE hoc etiam dum adeptus es ut tui nominis commemoratio futura ad poſteros in amore & laude uideatur: paratum te quidem & armatum intelligimus ad maximas occaſiones aſſequẽdæ gloriæ: gloriam autem ipſam nondum conſecutum. Siquidem gloria eſt celebris & grata ad ęternitatem prædicatio, maxime alicuius uirtutis in humani generis utilitate beneficioq; uerſatæ: tua uero geſta, quæ adhuc uidimus (dicam enim uere) ſi per ſe ipſa ſpectes, non uſq; quaq; grata, ſi ad hunc finem ſanctiſſimi in Turcas belli intẽta fuerũt, etiam habẽda ſunt glorioſa. Sint igitur illa tibi ex maximis clariſſimisq; uictorijs tanquam gradus quidam ad tanto inſigniorem uictoriã facti & inſtituti, quanto quidem eſt & in inuicto duce præſtantius cõmunes hoſtes ſuperare quàm proprios: & in optimo rege magnificentius, publicas utilitates priores ducere quàm priuatas: cum tamen & publicis pericu-

lis propria pericula tua: & cõmodis com munibus tuorum quoq; commodorum ratio contineatur. Nec uero mihi procra ſtinãdum uidetur eſſe, nec in longiorem diem conferendum: ſed occaſio ipſa arri pienda: dum recẽs eſt terror: dum formi-dolosa hoſtibus tua uirtus & auctoritas: dum feruens amore laudis & conſuetu-dine uincendi audax ac ſibi fidens tuus exercitus: dum denique curſus felicitatis tuæ, & celer & ſecundus. An tu hoſtium ipſorum rationem aliquam habendam putas? quaſi uero cum eiuſmodi aduer-ſarijs res nobis ſit, quos ex uetuſtæ ſocie-tatis fœdere in aliquam cupiditatem & iniuriam prolapſos, ad ſanitatem conſi-lij reducere, potius quã armis ulciſci inten-damus. Quid enim per Deos illi nonne ij ſunt qui inſidijs freti et fraudibus et ma ioribus olim tuis Aſiam abſtulerunt? & tibi occupauerunt? qui nomen tuũ odijs ſemper omibus atq; execrationibus dila cerauerunt? ſanctiſſimum uero nobiliſſi

mumq;

mumq; cognomẽ nouis perpetuo igno-miniȷs & acerbiſſimis iniurijs dehoneſta uerunt: qui fortiſſimos milites tuos non ſolùm uulneribus & ferro: ſed illuſioni-bus & contumelijs miſerum immodum mactauerunt: cum in illis tuam quoque maieſtatem iugulare ſe, & annihilare di-gnitatem arbitrarẽtur: qui claſſem tuam defenſoribus nudatam, non ſine nomi-nis tui macula atq; labe domum remiſe-runt: qui ſanctã & diuinã religionem, in qua omnes ſpem noſtræ ſempiternæ ſalutis repoſitã habemus, inaudito furo-re & immani quadã crudelitate uexaue-runt, fœdauerunt, conculcauerunt: cum interea tot iam ſeculis illi, tot rapinis, tot populationibus, neq; auaritiæ ſuæ famẽ explere direptione fortunarũ noſtrarũ: nec crudelitatis ſitim ſanguine noſtro po tuerint exaturare: qui ijdẽ, niſi per te hu-iuſcemodi Hydra extincta, & capita ſer-pentum reciſa fuerint, annorum aliquot proceſſu in tuos fines irrupturi ſunt: teq;,

uel poſteros tuos: uel memoriã certe no=
minis tui,fœdum immodum habituri,et
in graue, uel ſalutis, uel laudis amitten=
dæ diſcrimen ſunt adducturi: ut præter
honoris & dignitatis tuæ cauſam,quę in
hoc præcipue cõſiſtit,uti tu tantus,& tan
ta opinione uirtutis ac fortitudinis Rex,
cõmunem religionis cauſam ſuſcipias,
nominiſq; tui et ampliſſimi cognominis
exiſtimationẽ inuiolatam eſſe uelis, ma=
iorumq; tuorum ueſtigijs conſectandis
hęreditatem eorum, non minus gloriæ
quàm imperij cernas, & in iure tuo Aſia
tici imperij armis repetendo,perpetuiſq;
iniurijs perſequendis,contractam iandu
dum nomini tuo maculam eluas: præter
inq;, hãc laudis cauſam & amplitudinis,
quæ ſemper honeſtis mẽtibus idonea ui=
ſa eſt, quamobrem labores atq; pericula
minime uiderentur eſſe fugienda, neceſ=
ſitas tibi quoq; illa imponatur, ſi incolu=
mem regni tui ſtatum eſſe uis,præripere
illis nocendi occaſionem, & pericula in=
ferre

ferre potius ꝙ̄ repellere. Atq; hæ tot et tã-
tæ cauſæ mihi quidem ad curam & deli-
berationem tuam inferẽdi iuſtiſſimi bel-
li, tanti ponderis uidentur, ut ſi in huma-
nis tantummodo rationibus inſiſtere ue
limus, nihil quicquam ſit præterea requi
rendum: quibus enim cauſis unquã per-
mouebuntur, qui his moti non fuerint,
quæ pertinent ad ſalutem, pertinent ad
dignitatẽ, pertinẽt ad ſecuritatẽ? Verùm
nos qui ſemper terrenis cœleſtia antetuli
mus, et unde benefactis noſtris uberrima
et màxima pręmia expectamus, eò quoq;
potiſſimũ cõſilia & cogitationes noſtras
referimus, unam religionis & gratæ in
Deum uoluntatis cauſam, maxime gra-
uem ac prorſus neceſſariam iudicãdam
arbitramur, cæteris dimiſſis, & præ uni-
cà pietatis ratione nullo penè in numero
ductis: nã ut nullus ſit honos: nullus pe-
riculi metus: nulla laudis appetitio, ut exi
ſtimatio contemnatur, beniuolentia ho-
minum repudietur: iudicia gentium, tot
&

& tam egregia de te omnia reprehendantur: ut hæc inquã omnia prætermittantur, & quæ ſumma ſunt fingãtur eſſe nulla. Illud quonam modo ferri, aut per negligentiam haberi poteſt? quod tu ſimulatq; in cœlum oculos ſuſtuleris, & Regis illius altiſſimi diuinam erga te liberalitatem recognoueris, extemplo cogites neceſſe eſt, te tantis propterea ab eo eſſe ornatũ muneribus, ut ſis ad referendam illi aliquanto illuſtriorem & uberiorem gratiam, non ſolùm uoluntate paratus, ſed etiam omni armatus atq; inſtructus facultate. Sanè ſumus omnes ab illo rerum omnium capite atq; fonte ita in naturam & in lucem editi, ut penes quenq; magnitudo diuini beneficij remunerationis locũ non habeat: ſed ſumus tamen diſpari conditione atq; fortuna: neque omnibus par atq; idem officij munus eſt iniũctum: communis porrò ſummis ac infimis eſt fides: cõmunis innocẽtia, cõmune pietatis, integritatis, & continentiæ

tię ſtudiũ. Sed ad has artes atq; uirtutes in
q̃bus ſeſe quiſq; pro uirili ſua agẽdis Deo
gratijs uerſare debet ac exercere, ut impe
ria & opes, nõ neceſſariò requirũtur: Pro
pterea q̃d ſine ijs partes ipſæ frugalitatis
& temperantiæ haberi facile poſſunt: Sic
quibus illa etiã ultro ſunt tributa, ij nõ ſi=
bi tantũ probi, ſed & omnibus prætereà
cõmodi: nec ſolũ quod ad ipſorũ ſalutem
pertineat attẽti, ſed etiã in eo quod omniũ
ſaluti opus ſit, debẽt eſſe uigilãtes: ut quã=
tũ in illis diuinæ liberalitatis & beniuo=
lentiæ redũdarit, tantũ appareat in ſuos
ac debitos, tanq; altioris officij & pietatis
gradus eſſe diſtributũ. An uero tu in me=
moria nõ retines, id quod ex ore tuo, atq;
uerbis, in omnes terras diuulgatũ, cũcto
rũ tibi ſtudia & uota cõciliauit? Cum ita
aſſeuerares, te inter cæteras cauſas, q̃bus
bellũ Venetis indicendũ putares, hac po
tiſſimũ adduci, q̃d his tanq̃ impedimẽtis
è medio dimotis, unde q̃eto animo finiti
mus nemo, et ſuarũ rerũ trãq̃llo, propter
cupiditatem

cupiditatem Venetorum eſſe poſſet: & quodãmodo obijcibus ac repagulis ſanctiſſimi in Turcas belli diffractis atq; reuulſis, liberos tibi & patentes aditus in perpetuos hoſtes fidei & religionis eſſe uelles. Quid ergo, quid actum eſt? num ſurdæ Dei uiſæ ſunt aures? num tibi ille ullo in loco aut periculo defuit? num benignitatẽ ſuam aduerſum te clauſit, quãtum tu quidem ad rationẽ dignitatis tuæ auſus es optare? Quid eſt aliud uoti damnatum eſſe, atq; conuictum, quàm propter quam cauſam quid à Dijs immortalibus poſtulandum duxeris, eo impetrato atq; obtento, reliquum te deinde, cuius cauſa priora illa flagitata ſint, iã Dijs ipſis immortalibus debere? Atq; ego nõ dubito quin is, qui ex illis excelſis & peramplis cœleſtis oræ regionibus, omnis ſuæ liberalitatis fontes tuis honoribus, et commdis effudit, ab eiſdem omnia illuſtrantibus, atque omnia proſpectantibus locis, tuam nunc mentem obſeruet: animumq;

animũq; ſpeculetur, quemadmodum in tantis cœleſtibus beneficijs ad referẽdam gratiam te gerere ſtudeas: an tot diuinis muneribus pietas tua reſpõdeat: niſi forte exiſtimamus non eſſe Deo noſtras res curæ: id quod impium eſt: aut ſi illum rerum omnium factarum, & earum quæ fiunt faciundæ'ue ſunt, auctorem confitemur, euentus tamen bellicæ uictoriæ decusq; triumphi, ab illius cura & poteſtate ſeiungimus, quæ ornamenta tanti fiunt cõſenſione omniũ, ut non in cõſilijs hominũ poſita, ſed in quadã diuina ſorte uideantur eſſe conſtituta. Quanq; uel ſine ijs mihi in ipſam regalem fortunam et dignitatẽ animo intuenti, in mentem uenit exiſtimare, neminem profecto fuiſſe noſtri generis regem, ita cupiditatibus obſequentem ſuis: ſic auerſum à religione, & in omni uita crudelem ac nepharium, qui tacitis aliquando ſuis cogitationibus: aut in ſomnio aliquo monitus uel periculo: cum ad hanc medita-

adeò orbis terræ imperio, propter huiuſcemodi regum negligentiam, ſpoliatus, ne ſepulchrum quidē corporis ſui à barbarorum ſpurcitia inuiolatum retinuerit: Et is ſe regem à ſuis coli, & ſalutari uolet, qui monumentum ſui, & omnium Regis, fœdatum atq; pollutū pro ſe pati non recuſat? aut ſe dignum, qui multis gentibus imperet arbitrabitur, cum Dijs ipſe immortalibus nolit obtēperare? aut denique hominum merito fuerit dominus, qui cupiditatum ſit ſeruus? Quod ſi quis uel tanta importunitate naturæ extiterit, ut cū hæc uideat ipſa, penitusq; animo recognoſcat, rapi ſe tamen in diuerſa omnia, & ſalutis cogitationē præſentibus cupiditatibus ſuperari permittat: uel tā duro, et peſſimis in rebus obfirmato corde, ut in illius pectus illabi hæc cura, & pietatis cogitatio penetrare ad intimas ſedes animi nullo pacto queat, illū illū ultimus uitæ dies, & extremi illi imminēte iā morte cruciatus, aliquāto gra-

uiores animi ꝙ corporis expectāt: cum omnia uitę cõmoda relinquēda, et ad formidoloſum illud tribunal adeundũ: quo iniquos reges, cætus ſcelerum: & horribilis comes malè actæ uitæ, pœnitentia, metusꝙ infiniti ſupplicij conſequetur: quo tum uultu aderit ante iudicē? aut ꝙ male miſer trepidabit, qui cœleſtium beneficiorum Rex dum uiueret oblitus, cupiditatum & uitiorum greges, quos in uita chariſſimos ſodales habuit, aſtare circũſe acerrimos atꝙ inimiciſſimos aduerſarios, tanꝙ proditione circunuentus intuebitur? hiſcere medius fidius prę metu, et in terrorem diuinæ ſeueritatis attollere oculos non audebit, quod ſi huc in tantam pœnæ ultionisꝙ formidinem rei citantur reges, qui nomen tantum regale, nudamꝙ cæteris ornatibus regiã ipſam poteſtatem tenuerunt: quid exiſtimandũ eſt, maximis præterea acceſſionibus adiunctis auctoritatis, felicitatis, uictoriæ? Quo tibi, Ludouice, uehemēter contendendum

tendendum eſt, ut cum alijs in partibus & muneribus uitæ conſtantiam perpetuo, & æquitatem & clemētiam, & optimi regis uirtutes, reliquasq; rationes recte, & ordine adminiſtrādi imperij ſerua ueris, hac quoque in cauſa religionis defendendæ, gratum te Deo præſtes. Cæteræ enim uirtutes ſuas habent unaquæq; ſingularesq; laudes, pietatis autem gloria complectitur uniuerſas: & omnem in ſe continet humanam dignitatem, quod ſpectat ad diuinam: ut tibi in ſalute Chriſtianæ reip. cōnſtituenda maxime ſit elaborandum, ne qnod in te facultatis & potentiæ redundat, ſuis partibus officij uacare uideatur. Nam quid ego dicam de occaſione: quæ tanta eſt, ut ſi nuncius aliquis delapſus è cœlo mandatum tibi cœleſte attuliſſet capeſſendæ huius expeditionis belliq; in barbaros commouendi, non ſignis certioribus, atq; adeò clariore uoce non uteretur, quàm hæc eſt tam paratæ opportunitatis uox quaſi imperan-

tis Dei appellatio : uelle ſeſe in hanc am=
pliandæ religionis curam te totum diſce
dere, cũ tuos ipſe ſcrupulos omnes ex ani
mo tibi extraxerit : omnes ſuſpiciones:
omnes diſcordias : omnes finitimorum
regũ inimicitias, quę tibi cũ illis acerrimè
intercedebãt, ſedauerit: omniaq; ad pacẽ
& ad concordiã traduxerit: te non ſolùm
tranquillo ex omni obtrectatione dome
ſtica, ſed firmiſſimis inſuper pręſidijs fini
timorũ munito. An tu in hac ipſa re no=
ua medius fidius ac mirabili, imperium
Dei immortalis non exaudiſti? aut pro=
uidentiam non intellexiſti? Quid enim
unquam tam alienum ab omniũ ſpe &
expectatione fuit, quàm tot potentiſſi=
mos inimiciſſimosq; inter ſe Reges, uete
res et diuturnis odijs exacerbatas ſimul=
tates deponere? depoſuerunt: amicitiam
etiam coire & ſocietatẽ? coierunt: in com
mune conſilia & rationes conferre? con=
tulerunt. Quid tam incredibile, quàm
quas iniurias ulciſci multi non cupie=
bant

bant ſolùm, uerum etiam ſperabant eas derepente & nouis fœderibus, & liberalitati ſuæ remiſiſſe: ita remiſerunt, ut eẹdem illæ iniuriæ cauſam cõiunctiori neceſſitudini dediſſe uideantur. Quid uerò tam uel ipſo rei exitu nouum, uel celeritate inauditũ, quàm tot diſiunctos animos, tam infeſtas inter ſe, diſſentientesq́ uoluntates, ita ſubito ad unitatem reconciliatas fuiſſe, ut prius penè tranſactum audiretur quàm tractatum: ſunt hæc omnia, quanquam diligentia hominum adminiſtrata, tamẽ per prouidẽtiam Deorum cõſtituta. quod ſi ante actis temporibus, qui laborem huius ſanctæ & memorabilis pro Deo & religione militiæ detrectabant, hac una cauſa inertiam ſuam tegere nitebamur, quod odijs ac ſimultatibus finitimorum circumfuſi, liberam non haberẽt bene de rep. cogitandi facultatem: profecto qui hanc cauſam, tanquam impietatis & negligentiæ latebram remouerũt, id poſcere aperte Dij immortales, &

 flagitare

flagitare uidentur, quod quo minus an=
tea fieret ea una cauſa allegabatur impe=
dimento: nō enim impediēt iam qui an=
tea impedire fortaſſis fuerant parati, ſed
etiam ultro ac ſtudioſiſſime adiuuabūt.
Atque huius rei effectum iam cognoſci=
mus. Sentio enim ego ab ultimis terra=
rum finibus clariſſimum regē ita in hanc
curā ſanctæ expeditionis, animo & de=
ſiderio intentum, ut apparationem bel=
li quotidianis pene literis & nuncijs ur=
gere non deſinat, ut uirtutis laudem nul
lam putet, niſi in qua ſe Deo & religio=
ni exercuerit: quod enim aliquot iā bel=
la in fidei ſalutem cōfecit: nonnullas pro=
uincias ad Chriſtianā remp. adiūxit: gu=
ſtu ueræ beatitudinis ſemel percepto, in=
ducias eius honeſtiſſimæ cupiditatis nul
las habere poteſt. Ego te ad eandē indu
ſtriā & pietatem adhortor & uoco, cum
Deorum beneficio, florētibus fortunis
tuis, nihil circūcirca ſit quod ſuſpectum
habeas. Hic ego regē neminem nomina
bo

bo niſi Cęſarē:qui tibi et locis proximus, & in hanc expeditionem maxime poteſt eſſe utilis. Is fortiſſimus Rex & ſummus imperator, qui tecum ex maximis inimicitijs, in gratiam ita reconciliatus eſt, ut non maiores antea diſſenſionum cauſæ fuerint,quàm nunc amoris & neceſſitudinis ſint: nec pluribus iamdudum ſuſpitionibus animi abalienati, quàm hoc tēpore beneficijs ſint cōglutinati:communicare tecum in hac laude pręſtantiſſimi facti uolet, nedum ut te ulla ex parte conetur impedire: cuius tibi beniuolentia & coniunctio, ut ſummo conſilio quæſita eſt,ſic conſtanter eſt retinenda. Nihil enim nec gratius Deo,nec ad animi fructum & tranquillitatem,hominumq́ famam efficacius, quàm cum in magno rege,& animi facultates quærantur & conſilij, eſſeq́ is debeat non minus lenitate, quàm uirtute ſpectandus, manſuetudinē aduerſum eos qui legibus & religione cōiuncti ſunt exercere,uirtutis autem

& potentiæ exercitationē inter ipſos hoſtes religionis quærere: Nec uerò abſunt huic occaſioni cæteræ, quæ ad comparandos retinēdosq; exercitus copiæ ſunt opportunæ: de quibus diſputarem equidem ſubtilius, niſi tibi totam eius rei deſcriptionem explicatam eſſe cōſiderem: nunc tantum id dicam: cum omnis conficiendi & alendi exercitus ratio, & genere ipſo militum conſtet, & facultate ſtipendiorum: alteram partem quæ plus habere uideatur difficultatis, quæ in ærario & pecunia poſita eſt, largiter tibi & à uectigalibus tuis, quæ & pro amplitudine imperij maxima ſemper ſunt: & pro ratione belli tum fient uberiora, & decumis ſacerdotiorū binis etiam, ternis'ue, prout tempus ipſum poſtulabit: uoluntarijsq; præterea ciuitatum priuatorumq; collationibus ſuppeditaturā: nam cum hoc fuerit egregium ciuitatibus publice tali caſu, et apparatione ſanctiſſimi belli, communem ciuium, et in Deum immor

talem

talem animũ, & in ſuum regẽ beniuolentiam declarare: tum nemo erit tam auaro ingenio priuatus, modo bona ad religionẽ mente ſit prędítus, qui familiaris opes & facultates ſuas, potius ſuis commodis condere, q̃ in fidei & ſalutis ſubſidiũ malit depromere. Quod uero ad milites exercitusq́ pertinet: ſunt tibi uictrices tuæ legiones robuſtiſſimorum peditum, quę auſpicijs tuis exercitatæ prælijsq́ aſſuefactæ, eundem ſemper euẽtum & pugnæ & uictoriæ cognouerũt: neq́ ſciũt quid ſit aliud conferre ſigna, niſi uincere. ſunt alæ frequentes nobiliſſimorũ equitũ, qui perpetuis ſtipendijs tuis ſacramento obligati, uirtute perficiunt, ut tua in illis retinendis liberalitas & prudentia commendetur: erit eo tempore numerus non mediocris euocatorum: ut enim quis animo & nobilitate præſtabit, ſic ad imperium tuum tibi erit pręſtò: iubẽtisq́ auctoritatem uoluntate præcurret: atq́ ad has militares copias tui inuictiſſimi exercitus,

citus, quas Turcæ ipſi & barbari, quo pa
cto ſuſtinere uel intuēdo poſſint, ne ad=
huc quidem comminiſci rationē ullam
queunt: accedet tibi cum ſumma facul=
tas delectuum habendorum, ſupplemen
tiq́ inſtituēdi, ex ſtrenuiſſimis maximeq́
gnauis ad prælia Gallicis nationibus: tū
externa quoq; & gratuita auxilia conue
nient fortiſſimorum uirorum: qui qui=
dem complures numero, uirtute & gene
re præcellētes, iamdudū in ſpeculis ſunt,
animoq́ cupidiſſimo contēplantur, ec=
quis alicunde extet qui huiuſce belli claſ=
ſicum aliquando canet: ecquis magnus
Rex et imperator patrocinium ſalutis pu
blicæ & religionis cauſam ſuſcipiat: cu=
piunt enim eam uitam, quam mors ſu=
ſpectam perpetuo & meticuloſam facit,
opesq́ diuino ſibi beneficio datas, ac do
natas impendere in utilitatem reip. qui
quod & frequentes ſunt, & fortitudine
præſtant, non ſolùm numero cohortes
tuas, ſed etiam uirtute uictorias adauge=
bunt:

bũt: uel enim certo mortis periculo propoſito parati ſunt animo libentiſſimo donare religioni, q̃d omnino debẽt neceſſitati: quod ſi locus in tuis caſtris omnes capere uoluntarios milites poſſet, crede mihi Ludouice, id quod tamẽ uides ipſe, non tu multitudinem & copiam, ſed modum quærẽdo laborares: approperarent enim omnes undiq;, qui aliquam animi & uirtutis poſſeſſionem retinerent: neminem liberorum charitas, neminem domeſticum ocium, neminẽ priuata prædia, neminem uiæ difficultas & labor à tam præclaro ſtudio retardaret. Etenim quis unq̃ uotis, ac deſiderio illuc perueniendi ſuſpexit in cœlum? aut quem cupiditas pulcherrimæ laudis aſſequendæ extimulauit? Quis deniq; ſummi Dei in noſtrum genus merita, aduentum in terras, ortum, obitumq; hominis facti, labores, ſollicitudinesq; noſtræ ſalutis cauſa ſuſceptas, grata & pia cogitatione recordatus eſt? Quin hac tali opportunitate oblata,

oblata, occaſionem ſit arrepturus, & gratiæ Dijs immortalibus referendæ, & nominis perpetuandi, & cœli adipiſcendi? Ac illud quoq; manifeſtum, ad hoſtium loca perueniendi duplicem tibi itineris rationem eſſe propoſitam: Siue enim terra exercitum ducere inſtitueris, tuto tibi id facere amiciſſimis Germaniæ ac Panoniæ regibus licebit. Sed erit longitudo eiuſmodi uiæ propter difficultates terreſtres, aliquanto fortaſſe laborioſior: ſiue claſſe duxeris tranſmittendum, id quod probari à peritis & prudentibus uideo, præſertim cum & maritimæ opes tuę dominentur, & hæc quoq; ad belli gerendi opportunitatē naualis tota ratio neceſſaria ſit, promptum tibi fuerit quodcunq; ad littus appellere uolueris, eo in littore caſtris locū munire: exploratisq; hoſtiū conſilijs decernere: Vnde potiſſimū exordiri bellum placeat: & quamprimum in partem uirtutis tuæ impetus immitti. Quæ tibi deliberatio, tutis à tergo & placatis

catis omnibus ob fœdus & amicitiã con iunctiſſimorum Regum: aut ſi qui nũc populi tibi ſunt offenſiores, ĳs tum aut uirtute tua perditis: aut clementia conſer uatis, et ad beniuolentiam traductis: hoc etiam erit procliuior, quod ne ſuſpican=dum quidẽ eſt, hoſtes ipſos terra, mari'=ue ſuas tibi acies eſſe oppoſituros: quod enim copĳs parum ad præliandum ido=neis, minime autem animi uirtute ualẽt: Iccirco nec imperium: nec ſalutis euen=tum ſuę in ancipitem prælĳ fortunã ſunt commiſſuri: quod ego tibi, & militibus tuis fortiſſimis uiris moleſtum fore puto. Virtutis enim proprium eſt, & fortitudi nis, eam appetere uictoriam, nõ quæ per hoſtium ignauiam oblata, ſed quæ labo re uideatur eſſe parta. Veruntamen bar=bari, non ſignis conferendis, ſed itineri=bus tuis inſidiandis: ſubitisq; terroribus oſtentandis: Eandem uiam & periculi tui, & ſalutis ſuæ tentare aggredientur. Quorum tu fraudes, prudẽtia tua, incur=

ſus

ſus conſtãtia refutabis. Qui uero nodus in omni peregrina militia rei frumentariæ, & reliquorum cõmeatuum, uel diffi cillimus uidetur eſſe, eũ tibi partim Græciæ & Thraciæ populi expediẽt, qui imbutis chriſtiana religione animis, omnes tibi futuri ſunt præſtò. Partem uero maximã ſuppeditante Italia: prouincijs ſum miniſtrantibus, claſſe tua fortiſſima atq; inſtructiſſima legẽte ſemper oras propin qui littoris, exercitusq; tui ueſtigia obſeruãte, omnium rerum copia in tuis caſtris conſtabit. Quid dicam de ſublationibus ciuitatum in eis regionibus, ſeditionibusq; populorum? qui aura propin quæ libertatis à tuo exercitu eis afflante, ibunt ad arma profecto contra eos quo rum nepharium dominatũ tot iam annis perferre ſunt ſubacti: ut Turcis conſi ſtendi nuſquã locus, facultasq; reſpirandi libera nulla futura ſit. Vnam illis ratio nem reſiſtendi in obſidionibus perferen dis uideo eſſe reliquam, ſi neq; ſigna con

ferre,

ferre, remq́ fortunę permittere audebūt, quod propè exploratum nobis eſt: neq; inſidijs tendendis, cōmeatibusq́ intercludendis quicq; proficient: quod nos cum ad prudentiam cōſilij tui reſpicimus, penitus uereri deſinimus. Verū in hac ipſa re quanta illos incommoda conſecutura ſint animaduerte: primùm animos ipſi ſuos demittēt, noſtros exaugebūt: Deinde genus latiſſiſſime uagari ſolitum, qua una in re tota eorum uirtus & diſciplina militiæ conſtat, incluſum muris & penè conſtrictum, ne inſolitam quidem pugnandi rationem conabitur exercere: poſtremo ut & uelint ipſi, & audeant inſiſtere in mœnibus munitionesq́ tueri, cū pauciſſima habēt loca manu munita, in quibus ſpem ſalutis ſuæ ſi conſtituerint, de reliquis profecto deſperaſſe intelligentur: tum ne ipſa quidem illa tuorum militum uirtutem, uimq́ tormentorum ſuſtinere ſunt idonea. Vna eſt urbs Conſtantinopolis, quæ propter amplitudi-

nem ciuitatis, mœniumq́ & loci ſitum, multitudinēq́ propugnatorū, aliquantum moræ & difficultatis uideatur habitura: Si animus uidelicet barbaris ad reſiſtendū ſuppeditauerit. Hic tibi, inquā, fortaſſis quid tuæ poſſint imperatoriæ uirtutes fuerit experiūdum, & id tamen tuus animi ardor, tuorum militum fortitudo poſtulatura eſt. Sed ego quid planè uelim ſatis conſtitutū non habeo: optem tibi leuem eius urbis expugnationem? nimium hoſtibus tribuere, & tuæ uirtuti non planè uidebor confidere: difficilem cupiam eſſe & laborioſam? tuæ uirtutis laudem illuſtriorem optauero, at ſalutis communis curſum retardauero. Tamen ſi ex ueritate res, nō ex fortiſſimorum uirorum & cupiditate pugnæ flagrantium deſiderio iudicanda eſt, ne eius quidem urbis oppoſitus celeritatem uictoriæ tuæ remoraturus eſt. Nam cum milites illiuſmodi ex illo equeſtri et fugaci pugnādi genere, minime defendendis mœnibus

bus ſunt apti, tum crebris transfugijs Du
cum, qui uel priſtinæ religionis ſtimulo,
uel præſentis periculi metu adducti, ex-
tremam belli fortunam non expectaue-
rint, & amiſſione omnium rerum debili-
tatis remanentium animis, nec uires bar
baris, nec conſilia conſtabunt. Adde ter-
rores inteſtinos Chriſtianorum ciuium:
quorum urbs refertiſſima eſt, omnia ad
ſeditionem & tumultū uocantiū. Adde
uehementiſſimam impreſſionē ingruen
tis extrà exercitus tui, quæ diuina ope &
uirtute incitata, uiam ſibi latiſſime perru
ptura eſt: quandoquidem etiam non du
bitamus Deum omnipotentē, aſtantem
in illo ſanctiſſimi laboris opere, & fauen
tem ſuis tonitribus de cœlo, ſi opus fue-
rit & frequēte fulminū iactu in illorū ora
uultusq́ꝫ: qui adeſſe in mœnibus defendē
di cauſa inſtituerint, tormentorū tuorum
ruinas accumulaturum. Etenim ſi Hiſpa
niēſibus bellis quę aduerſus Mauros ꝓ re
ligione geſta ſunt, & in illis Belgradi ac

Rhodię ciuitatis oppugnationibus pręſens Dei numẽ affuit ſemper, uictoriã́q; noſtris conceſſit & adoreã, nũ uerendũ eſt ut nõ adſit in illo ampliſſimo labore & certamine, in quo ſumma religio & cœleſtis reip. dignitas uerſatura eſt. Igitur Bizantio recepta, & hoc obijce reuulſo ac deiecto, reliquus iã tibi nõ ad uincendũ labor, ſed ad peragrandum Aſiam curſus ſuperfuerit. Quæ quidem prouincia non arma tibi & aduerſos exercitus, ſed pompas & celebritates, & feſtiuos dies aduentus tui latura obuiã eſt. In quo tuæ iam ſapientię eſt, cogitatione antecapere illius temporis, quam fore tibi gloriam et gratulationẽ putes. Nam ſi ex hac recẽti uictoria, qua Veneti imperio per te & uetere fortuna euerſi ſunt, tantum hilaritatis & lætitiæ ad animum tuum perуenire ſenſiſti, ut tibi pulcherrimus ille dies: & totius uitæ fortunatiſſimus ſit uiſus, in quo iure imperij tui armis uendicato fortitudinis & felicitatis laudem aliquam

quam meruiſti, pietatis nullã: Quid tuæ ſpei propoſitum eſſe debet ab illa uicto=ria, quæ tibi orbis terræ imperium, & gratulationes omnium gentiũ collatura eſt: in qua uirtus tibi tua, ueraq́; animi ma=gnitudo & felix conſcientia auctæ reſti=tutæq́; religionis: Deus deniq; omnipo=tẽs & ſummus gratulabitur: Huc igitur te, huc inquam te, cum & dignitas tua, et optimi Regis munus depoſcat cogno=menq́; Chriſtianiſſimi, cum omniũ gen=tium deſideria atq; uota, cum iniuriæ hoſtium ueteres & acerbæ, cum ſalutis ſecuritatisq́; ratio, cum ius, cũ æquitas: cum maiorum uirtutes: facta, exempla: cum imperij amplitudo: laudisq́; ſplendor & gloriæ: cum imbecillitas hoſtium: robur tuorum exercituum, occaſio temporũ: opportunitas omnium rerum ad orbis terræ regnũ tibi & ſanctiſſimæ fidei ſub=iungendum te uocet, cum deniq; Deus ipſe immortalis ſignis, indicijs, uictorijs, imperio propemodum & uoce, tuam

ad hoc bellum uirtutem uolūtatemq́ re=
quirat. Tu quid nã afferre cauſæ in hac
cura ſubterfugienda, & tanto Deorū ho
minūq́ conſenſu repudiãdo, in qua tan
dem latere excuſatione queas? An quod
liberos nō habes? (Sic enim iactari inter=
dum audio,) qui ſi adeſſent, impedimen
to tibi potius quàm incitamento eſſent:
patria enim indulgentia & charitate ui=
ctus, perdifficiliter à tuorum liberorum
conſpectu & complexu diuellerere: nūc
hæres tibi quidem non deeſt imperij: no
minis autem tui & uirtutis hæredem po=
ſteritatis memoriam repudiare: non eſt
profecto ſapientiæ tuæ. An te itinerum
difficultates, & tenuitas ualitudinis tuæ
deterret? quaſi uero aut tibi tãto Regi pa
rum commoda leuandi laboris ratio, &
fatigatio uiæ ualde moleſta eſſe poſſit:
aut cum perſpicuum ſit infirmitatem hu
mani corporis fortuitis ſemper caſibus
& periculis obnoxiam eſſe, non magnæ
uirtutis ſit ſingularisq́ prudentiæ in ijs
potiſſimum

potiſſimũ rebus eam exercere, quæ cum
mortẽ longiſſime fugãt, tum uero accer-
ſunt & pariũt immortalitatẽ. Nam ſi te,
id quod tamẽ in magno Rege ſimile ueri
non eſt, tanq̃ perfunctũ rebus ampliſſi-
mis laboribusq́ maximis: domus iam
ipſa: aſpectusq́ tuorũ: et ociũ reliquę ęta
tis: pax: quies: trãquillitasq́ delectat: eisq́
iucũditatibus, quæ tibi in regno tuo ſup-
petũt, cogitas eſſe contẽtus. Primùm nec
expectationi noſtræ cumulatè, nec tuæ
laudi ſatis adhuc feciſti. ut enim ſæpe iam
diximus, uirtus tua priuatas hactenus uti
litates perſecuta eſt, nondũ attigit publi-
cas: eſt autẽ ſummæ uirtutis, uereq́ ani-
mi magnitudinis, nõ tantũ quæ propria
ſunt attẽdere, ſed in cõmune potius cõſu
lere. Deinde hæc fruendarũ uoluptatum
meditatio, à nomine, & laude optimi re-
gis abhorret: non fructus eſt imperij uo-
luptatum cõquiſitio, nõ ocij deſidia: non
inertiæ ſtudiũ: non uacatio operæ & ceſ-
ſatio: Sed labor: ſed ſplẽdor: ſed publicæ

ſalutis cura: ſed exercitatio uirtutis cul-
tusq́ religionis. Ac eiuſmodi quidē uo-
luptates: quæ per quietē & inertiam ſub-
ijciūtur, fallaces penitus ementitęq́ ſunt:
quibus dolor comes eſt: quas ſubitum fa
ſtidium corrumpit: quæ breuem habent
ſuauitatem, perpetuam pœnitētiam. Vir
tutis autem & pietatis fructus ſempiter-
nus. Quod ſi noluptatis ſtudio tantope-
re duceris, num tu maiorem eius ipſius
uſum ulla ex re percipi putas poſſe, q̃ ex
uirtutis operibus, & defenſione religio-
nis? Etenim attende, attende Ludouice:
percipe animo ueræ uoluptatis guſtum:
quam tibi non mortalis ulla oblectatio,
ſed inſtar ſempiternæ in cœlo beatitudi-
nis is dies expreſſerit, quum tu tantis re-
gionū ſpatijs terra mariq́ emēſis, tot ur-
bibus & gentibus in fidem receptis, orbe
terræ ad imperium tuum adiuncto, im-
mortalitate cōparata, rebus ijs geſtis quas
laudare pro dignitate poterit unquā ne-
mo, imitari ne ſperabit quidē maximus
omnium

omnium Rex: qui ſint, fuerint, futuri ue ſint, in finibus ipſis ſanctæ ciuitatis ueſtigia impones, eminentiaq́ procul tecta & Hieroſolymorũ turres aſpicies. Quæ tibi tum diuinæ ſpecies occurrent fidei cœleſtis qua conſeruati ſumus, quaſi incunabula ipſa intuenti? q́ omnes præteriti labores pro nihilo in contentione tantæ iucunditatis æſtimabuntur? Milites porrò tui, quibus tum clamoribus per uniuerſum agmen ſublatis Hieruſalem ſalutaturi, quo fletu excitato Vrbem ſanctam ſunt adoraturi? Conflagrabũt ſtudijs. Vrgebunt ſigniferos, inferent gradum: Sua quenq́ pietas, ſuus ardor ſtimulabit. Nihil illis longius uidebitur, q́ dum in illis religioſiſſimis tẽplis ſanctiſſimisq́ delubris corpora ſternere, & exoptatis amplexibus, iucundiſſimisq́ lachrymis ſatiare conceptam religionẽ animi ſui poſſint. Tu uero inter militares illas conclamationes, & gratulantium inter ſe gaudentiumq́ lachrymas, inflexo

ad ſenſum pietatis animo, inaudita quadam alacritate, & pio religionis horrore perfundere. Quid quũ circumfuſus corona procerum, regaliq; habitu inſignis & equo, ad portas & mœnia Hieroſolymorum conſpicuus accedes? Crucemq; manu inferes? Crucem, quam nunc gementes & proſtrati ſuppliciter deprecamur, ut tibi uolũtatem huius belli uictoriamq; contribuat, tunc parto iam triumpho ouantes adorabimus: Crucem inq;, quæ quondam humano generi ſalutem péperit, tunc ipſa uiciſſim per te ſeruata uidebitur. O felicem & ſemper commemorandum illum diem, quem qui præſentes oculis hauſerint, Deorum uitam fuerint conſecuti: O iucunditatem non antea cognitam: O gratulationem non enarrandam. Quis enim tanto ingenio, tanta aloquẽtia, qui explicare uerbis, atque adeo cõplecti cogitatione queat celebritatem ſpectaculi illius, quum tu armatus & uictor, nondum abſterſo itine-
ris

ris puluere & ſudore: neque enim ardor tuæ cupiditatis ſiuerit, ante ſanctiſſimũ Domini noſtri ſepulchrũ proſtratus, & humi hærens, amplectendo, exoſculando, pios gemitus edẽdo expleri nequiueris: tanto maior et excelſior Rex, quanto te ſummo illo Rege minorẽ profitebere. Quod tuum tunc erit gaudiũ? quæ communis omniũ lætitia? quantus & quàm incredibilis fluxus lachrymarum? quum infinitũ amorem & beniuolentiam erga te, uimq; illam ſummi gaudij animi hominum capere non poterunt. En cur nos reges eſſe optare debeamus: & cur fortunæ nonnihil deferendum putemus: non uti falſas uoluptates conſectando, quæramus libidini prædam & cupiditati, ſed ut ad potentiam & copias magnitudine animi pietateq; adiuncta: hos fructus ueræ iucunditatis: hæc præmia æternitatis, uigilando pro communi ſalute & religione laborando, alte ſemper ſpectando conſequamur. Nam cæteræ quidem

quæ

quæ temerarijs opinionibus aluntur humanæ ſpes & ſollicitudines, plenæ ſomnij & umbrarum ſimillimę ſunt: una extat religionis procuratio quę ad immortalitatem adipiſcendam ueritate expreſſa eſt. Atque ego qui natus in fortuna tenui, & in his temporibus uerſatus uirtuti infeſtis, nec opis in me aliquid, nec in mea auctoritate præſidij doleo eſſe reip. & eo etiã magis, quod ita meæ fidei ſanctiſſimæ amore ardeo, quæ mihi ſalutem dedit, ut libẽter gladijs uitam obtulerim, ſi meo ſanguine redintegrari uetus dignitas religionis queat, omnibus qui aliquo in numero eſſe uolũt, uel à fortuna locati, uel per induſtriã cõſtituti, in hoc ipſo munere iuuandę religionis magnopere ſuadeo eſſe elaborandũ. Nõ ſumus ad ociũ facti; nec ad deſidiã: nec nobis curriculum huius uitæ ſolutum à metu & cura eſt. Sed omnibus dies dicenda eſt ab illo naturæ rege; quẽ qui indulgentiſſimum parentem non agnoſcunt, ſęuerum iudi

cem

cem experientur: nec idem tamen poſtu latur ab omnibus, facultatum gradus di ſtincti ſunt, operæ eſſe debent: ut tamen ab inæqualibus fortunis, æquam unuſquiſq; uoluntatem in cōmunionem publicæ utilitatis conferat. Ac ſi ingenium & literę affuerint, cohortando: Si auctoritas, admonēdo: ſi uis, exequēdo: omnibus hic præclariſſimus labor chriſtianæ reip. nauandus eſt, ut propter quem ipſi honeſti ſumus præpotentis Dei honorem potiſſimum habeamus. Quamobrem cum hæc ita ſe habeant, Ludouice: cū uirtutis laus: officij ratio, pietatis meritum conſtare tibi melius nuſq; poſſit, q̃ in communis ſalutis patrocinio & tutela religionis: reſpice aliquando ad te: & ad facultates tuas uirtuteſq; animi tui, ad omnium nationū deſideria accōmoda: Recognoſce qui ſis: unde ortus: in qua fortuna poſitus: quid à te præſtari reip. quam gratiā Deo referri conueniat. Plane uidemus omnes tantis te affluere for-

tunæ

tunæ ornamentis, quãta nullum adhuc regem ab antiquitatis ſeculis circumſteterunt. Sed illud quoq; intelligimus, nihil in eis re ipſa præclarum eſſe atq; magnũ, niſi iudicium & ſapiẽtiam diſpenſantis. quis autem ad res perpendendas rectum conſilium adhibens, uagam & inconſtantem ſemper, uolucremq́; fortunã nõ laboret nectere eis uinculis quæ æterna ſint? quiq́; nõ malit his tanquàm exterioribus adminiculis nixus, tendere ad immortalitatem quàm auctoritatis peculium quodammodo & potẽtiæ in breuiſſimos uſus mortalis uitæ conſumere? An non animaduertis, quos adhuc beniuolentia noſtra celebramus clariſſimos illos ueteris memoriæ duces, nequaquam tantis ab radicibus quantis tu niteris, ad orbem tamẽ terræ ſuis uictorijs illuſtrandum ſola cupidine gloriæ fuiſſe excitatos? Iulios: Pompeios: Scipiones: Traianos: qui cum nequaquam parẽ tibi cauſam ſecuti fuerint: neque ad cœleſtem finem

nem aſpirauerint: Tu tanto nobiliore & fini, & cauſa non illis par omni uirtute fueris? Tu tam præclarã occaſionẽ non agnoſces? Tu omnium gentium iudicia refelles? Te tua & tuorum ſalus: Te conſcientia intimæ uoluntatis: Te ipſa obteſtatio laborãtis reip. Te tui nominis ſempiterna prædicatio ad chriſtianũ genus in libertatem priſtinam aſſerendum non uocabit? Minime: minime: non id eſſet magni ducis: non Chriſtianiſſimi regis. Quin excute tandem aliquando temetipſum. Magnitudinem animi tui excita. Exurge in hãc excelſam laudem: Ad immortalitatem cõtento curſu nitere: Deo immortali obtempera: Amplectere orbem terræ imperio: Cœlum animo: Aeternitatẽ gloria. Humanum genus beneficio: ut nos, & qui poſt nos futuri ſunt, quique in longa poſteritate inerunt, uirtutis tuæ merito honeſtati, laboribusq; cõſeruati, perpetuam noſtram ſalutem, & dignitatem tuæ ſemper laudi & memoriæ

moriæ acceptã referamus: Tu uero quã-
tum terrarum ſpacij ad imperium tuum
adieceris, tantũdem tibi ad fruen-
dam immortalitatem loci in
cœlo compares.

FINIS.

AD PRINCIPES ET CHRISTIANOS OMNES, VT RHOdiorum atq; aliorum qui à Turca deuaſtantur Chriſtianorum afflictionibus *ſuccurratur*, OTHONIS BRVNFELSII *docta, & charitatis plena* ORATIO.

INTER tam multa negotia de regno, de bellis, de ditione acquirenda & retinenda, de republ. Chriſtiana, eſt'ne uel momentum quoddam ô Principes & uiri Chriſtiani, quod mihi concedatur cauſam afflictorũ agenti, propter imperium & rempubl. Chriſtianam? Video ſiquidem huc totos pendere uos, ut priuata agatis, et (ut fit) in trãquillis rebus prorſus nihil compatiamini ſuper contritione Ioſeph. Sed faceſſant

obſecro hæc, ceſſet pauliſper φιλαυτία.
Nunc me querentē audiatis, immo per me lugentes & gementes Rhodios, quorum ad reſtim redierūt penè omnes ſpes, omnia præſidia, inuicti animi, deniq; tota illa fiducia, qua ænea ſemper, ac ferrea fronte crudelibus Turcis repugnauerūt: quibus ſi nō quàmocyſſimè à uobis ſubueniatur, de eorum actum eſt ſalute, & de ueſtra quoq; cōclamatum eſt pub. re Chriſtiana. Certè afflictorū cauſæ, quibusq; ſerijs anteferendæ ſunt: adhoc etiā anguſtia tāta eſt, ut diſſimulari nequeat, atq; ſi diſſimuletur diutius, inde omnes incommodum ſentiamus oportet, quotquot Chriſti nomine cēſemur. Vt igitur res eſt maximè ſeria, ita ſtudiū mihi erit, ut quàm pauciſſimis, citra fucū & lenocinia exponam uobis. Et quia dignitas & fides, & utilitas omnium communis agitur, ceſſo hic multa uobis prȩſtigia offundere, in beneuolentiæ captatione. Iamdudum enim negotia, periculaq; ipſa re

rum communia ſunt, & cõſilijs uos con
ciliant pericula, ut non minus ipſi uobis
conſultoris beneuolẽtiam expoſcatis, ꝙ
illa mihi ſit à uobis efflagitãda. Sat igitur
fuerit cauſam expoſuiſſe, ut uos deinde
tam deſponſis & deſperatis rebus cõſula
tis. Non me fugit certè, quàm in multo-
rum ore celebratum ſit hodie, cõtra Tur
cam pugnandum non eſſe, cum abun-
dè multi ſint nullibi non locorum nobis
obuiam ex ea fece & colluuie, quos Chri
ſtianos Turcas uocãt. Ego mihi à nomi-
nibus tẽpero, ne ullius inuidiam mihi pa
rem. Quorum opinionem ut, nõ impro
bo, ita ſi ego perſuadeam, ſaltẽ reliquas
prouincias tutandas eſſe, ne in uniuer-
ſum nos deuoret Turca: rem feci, opi-
nor, Chriſtianam ac piam. De impetitio
ne quidem, qua ipſi bellum tyranno in-
diximus, ꝙ nihil habuerimus proſperũ,
noſtro didicimus malo: quẽ caſum, ſiue
fortunæ debeamus, uel Deo, ſenſimus
certè cœlũ, terrã, mare, & omnes ſuperos:

nobis iratos. Hoc non ſucceſſit, quia noſtrum erat bellum, quibus pro imperio bellare fortaſſe non licet. Igitur tentanda uia eſt: ne ipſi ſimus autores belli, & tamen triumphemus de Tyranno, & bellum ipſum illicitum cenſeri non poſſit. Hoc erit, ſi quod reliquũ eſt Chriſtiani orbis, non ſinamus conuelli atq; prædari. Nam de amiſſis iam regnis, ut aliquid recuperemus, neſcio an cogitari quidem debeat, tantum abeſt, ut ipſe ad hoc ſuadeã. Triumphũ referre poſſumus etiam, ſi parta iam propugnemus: atque miror an non maior laus ſit ſemel adeptum regnum cõſeruare, quàm reſtaurare amiſſum. Res egregias aliquoties, ut difficilius, ita pulchrius eſt conſeruaſſe, quàm condidiſſe. Sunt autem hæc, quæ ad repugnandum animare uos debent: in primis religio: deinde ſeruitus, malorum omniũ extremũ: poſtremò patriæ amor. Quod enim apud uos ſummum ac maximum eſt, hic potiſſimum in diſcrimen

uenit:

uenit, nempe religio & pietas: denique quicq̃d uſq; eſt myſteriorũ, in procinctu eſt ut prophanetur. Neq; eſt quod ſinatis hic imponi uobis, quaſi potentatũ quærat ſolùm, non ſacra noſtra ut contemnat. Potentiã quærit, ut potentiã euangelij extinguat: promittit, ut fallat: fallit, ut occidat. Scitis enim quàm nullos permittit apud ſuos coire cœtus, & populi conciones, ad conferendum de fide & Chriſtianiſmo. Nouit quod non ſit alia uia, qua poſſit eliminare Chriſtianam fidem, quàm ſi extinxerit uerbum: quo autem alio Chriſtiani ſumus, quàm per fidem & uerbum? Si hoc tollas, quid aliud tandem Chriſtiani ſumus, quàm Turcæ? Et tamen hic quidam oganniunt, liberam eſſe ſub Turca fidem, nihil expendentes quid de poſteris ſeculis futurum ſit de Chriſtiana fide. Si igitur uerè Chriſtiani eſtis, quid ipſa religio hic poſcat, uidete: poſcit autem charitatem, quæ religionis noſtræ unicus eſt ſcopus: ut enim

omnia euertamus ſacrorum uolumina, nihil inuenimus nobis commendatum magis, quàm charitatem: ut hanc etiam multis ſacrificijs prętulerit Chriſtus. Hęc autem cum etiam inimicis impertienda eſt; tum maximè eſt exhibenda fratribus adflictis. Apoſtoli quondam ubi fames ingruiſſet in Iudęa, tempore Claudij, cõtributa pecunia, fratribus miſerunt, ne inedia cõſumerentur. Et apoſtolus Paulus, nõ tam uerbi rationem habet, quàm afflictorum & pauperum. Sic prædicat Chriſtum, ut interim ſemper inculcet penuriam uiduarum, egenorum & proſcriptorum: atque quanta hoc diligentia faciat, teſtãtur ambæ ad Corinthios epiſtolæ. Huius itaq; tam laudati officij conuenit uos meminiſſe. Sed fortaſſe hic occlamabit aliquis, iamdudum ſubijſſe hoc onus Rhodienſes, indeq; tantis ab Pontificibus & Imperatoribus præmijs dotatos eſſe ut pugnent: id eſt quod dicimus, ne inuictos ſemper luctatores nunc ue-

luti

luti ex ſublimi deſpicientes ſinamus ob=
truncari, Scitis quàm minaces, quamq́;
pugnaces geſſerint hactenus erga Tur=
cas ſe annis ducentis, ut nulli Principi,
tam facilè fuerit tutari ſuum regnum, q̃;
Rhodienſes totius Aſiæ reſiſtere tyran=
no: ſed non omnes Iouis taxilli feliciter
ſemper cadunt, καὶ ἄλλοτε μητρυιὴ πέλει ἡμέ
ρη, καὶ ἄλλοτε μήτηρ. Notam uobis eſſe ob=
ſidionem puto: quanto furore, quanto
impetu, quantis machinis, quanta cru=
delitate, quot hominum nõ copijs inſtru
ctis, ſed innumeratis globis obturbarit
bonis uiris, exercitu hominum centum
& quinquaginta milium, nauibus tre=
centis & quinquaginta. Nihil hic fictũ
referimus: hæc perſcripta ex inſula ad
nos ſunt: iam uero occalluit in ſenten=
tia, ut aut ipſe pereat, aut certè inſulam
ipſi dedant. Sed quàm turpe eſt dede=
re Chriſtianam inſulam, tam impio et an
tichriſtiano hoſti? quàm non etiam no=
bis conſultum? Quod ſi rectè expẽditis,

uiciſſim cogitate, ꝙ frugi res ſit, quàm Chriſtiana, tã emeritis Heroibus ſubue=nire? Si turpe eſt dedere ſe, quàm nõ mul to turpiſſimum nobis, non inſtructis na uibus ſuppetias coarctatis ferre, ne coa cti ſe dedant? Tandem in uos regeremus hanc noxam: Semel lupus hians cæſus eſt: ſemel proſtratus & depulſus eſt: occi=ſi illius cẽtum millia, & plures, èx noſtris etiã, ſed pauciores. An non eſt hoc egre=giũ facinus? Quis hic non agnoſcat Chri ſtum nobis adeſſe? Quis non decernet re pugnandum eſſe, quando tam felicibus auibus, quod dicunt, uidet ſuccedere bel lum? Sed rediịt crudelis, reſumpſit uires, Chriſtianum ſanguinem ſitiẽs ſpongia, & lernea peſtis: exercitum alterum ſarci=uit ex omnifaria ultimæ plebis fece, ex=feriſſimis & deſperatiſſimis hominibus. Sed tamẽ in hanc diem nihil effecit, per=ſtiterunt, perruperunt, triumpharunt ho mines egregiè cordati, χερσὶ καὶ ποσὶ πικτο μαχοῦντων. Illis igitur non eſt ſubuenien=dum

dum? Sanè ſi nulla ſit charitas, ſi nullus ſit etiam Chriſtus, tamen pręmium debetur uirtuti. In harena aut pãcratio pro uiribus certantes, athlone donamus & epinicijs: ſi quis pro patria pugnauerit, in cœlũ efferimus: cur igitur hos ſolos negligemus, qui totum propugnant orbẽ? Ridebitis fortaſſe quod dico Chriſtianũ orbem: ſed Rhodos hodie propugnaculũ eſt orbis. Alioqui quid tam anxiè tãq; ſolicitè machinaretur tyrannus aſtutus, ſi nihil ſuboleret hic commodi? Videt, ſi Rhodũ habeat, totius maris dominum eſſe ſe, uidet neminem eſſe poſthac qui Turcitis piratis obſiſtat, uidet nõ citra periculum oram ſoluere ſe, quandiu Rhodianum ſinum non habet. Dicam & aliud, unam atque ſolam Rhodum ſpeculam eſſe, è qua Aſiam recuperare poterimus, ex qua animaduerti in piratas poteſt, atq; in eos qui tyrãno machinas, bombardas, metalla, atque reliqua id genus adportant. Quo magis ac magis ma

nibus & pedibus eſt obnitendum nobis, ne hoc præſidium amittamus, ne noſtris armis oppugnent poſthac inimici nos. Reliquum eſt, ut de ſeruitute etiã dicam, non minori malo. Didiciſtis fortaſſe ꝗ̃ nephandum malum ſit ſeruitus, quàm incomparabile precium libertas. Agite, quid cogitari funeſtius poteſt, quàm alteri addici, qui & uitæ & necis in nos habet poteſtatem, & ſi quid acquiramus, tyranno acquiramus? Cõtrà, quàm res eſt lętiſſima libertas, ubi nemo eſt quem uereamur, ubi nullum dominum agnoſcimus præter Chriſtum? Quàm res etiam Chriſtiana? Nam ſolos Chriſtianos uerè libertas decet. In libertatẽ uocatus eſt, quiſquis Chriſti inuocat nomẽ, ut etiam Apoſtolus præcipit, ut ſi poſſimus liberi fieri, magis ſit hoc nobis curæ. Sub hæc etiam ualde ſordida eſt uernarum conditio, nullis apta uirtutibus, inimica religioni. Nam quorſum aliâs ſpectarent ſtigatiæ, notæ Thraciæ, furcæ, & cauteria,

ſeruorum ſpurciſſimæ nomenclaturæ? Quis tam deſperati, tam hebetis & plumbei uelit eſſe ingenij, ut non libertatem malit, quàm ſeruitutem? Quin & exemplo adſeram quod dico. Catonem ſeniorem legimus, cum domi ſecũ aleret Chilonem grammaticum, hominẽ doctum iuxtà ac probum, indignum hunc cenſuiſſe, qui filiũ ſibi inſtitueret: adeò etiam bonorum ſeruitus, neſcio quã maculam inurebat libertati. Vicliuius quidam Pollio, etiam ſuas murenas ſeruorum ſanguine ſaginabat. Si nunc ſerui eſſe cupimus, habemus noſtras delicias: ſi piget nos tandem libertatis, habemus quo leuare nauſeam hanc poterimus. Fit enim interdum, ut dum ſecunda ſunt nobis omnia, non agnoſcamus: & cum plus licet, q̃ par eſt, plus uolumus quàm licet: raró ſumus noſtra fortuna cõtenti. Ceſſo uobis narrare pericula ſeruitutis. Nã poſſeſſiones ueſtræ in primis tributariæ fient, quas ſemper deglubebit t tyrãnus:

uxores

uxores ueſtræ uiolabuntur, uirgines ue=
ſtras alieni rapient: adoleſcentes deputa=
buntur ad metalla, ad naues, ad bella, ad
inſulas, ad ſalinas, ad ſulphurarias, et qui
ex illis ingenioſiores ſunt, Mahumetæis
ſacris initiabuntur: reliquum uulgus ex=
terminabitur, exibilabitur, occidetur. Itē
quid uobis Principibus imminet, ani=
maduertite: imminent autem grauia, &
horrenda. Nam audimus in nullos fu=
rioſius hūc graſſari, ꝗ in Principes, in
Epiſcopos, Duces & Magiſtros. Quot
mortibus putatis animaduertet in uos?
quod non in uobis tentabit ſupplicium?
Hæc quidem cum à me dicuntur, nemi=
nem mouent fortaſſe: erunt etiam ex uo
bis qui ridebunt: ſed utinam hic fabulam
agam, atque hæc non aliquando experia
mur. Videtur enim mihi extrema illa tē=
pora adeſſe, quæ prædixit Chriſtus, qui=
bus inſurget gens contra gentem, & re=
gnum aduerſus regnum, & erunt in ter=
ris preſſuræ gentium. Eſt fortaſſe nō tam
uile

uile ſeruitutis nomen. Non enim ē fortu
na ſunt æſtimādi homines, ſed moribus.
Sic dicunt illi qui nunc euāgelium mor=
dicus complectūtur: uerū uſq; ad aram.
Neq; nos hic prætereunt egregia illa ex=
empla philoſophorum, qui libero animo
ſeruierunt: ut doctè diſputat Macrobius.
Nihil reclamamus: poſſumus & libero
animo ſeruire, ſed nō eſt data opera emē
da ſeruitus: ſi caſu obuenerit, ferenda for
titer eſt, ſed nō accerſenda. Ne Chriſtus
quidem hoc uoluit, ut noſtra ſponte pe=
riculis nos obijciamus. Proinde longè
aliud eſt naſci ſeruū, et aſciſcere ſeruitutē.
Optarim utiq;, ut tales aliquando in dile
ctione inimicorū, in tolerantia iniuriarū,
in abdicatione temporalium, tam euan=
gelicos oſtenderent eſſe ſe, quàm hic im=
modicè ſe iactant: admodū facilè eſt lin=
gua euāgelicum eſſe. Venio ad amorem
patriæ, de quo poſtremò me dicturum
pollicitus ſum. Hunc ſanè ſi attēdamus,
nulla erit occaſio non repugnandi: ut de
mus

mus enim nullũ nobis imminere diſcri=
mẽ,atq; ueſtra omnia in uado ſint:tamẽ
poſteris ueſtris debetur hęc gratia, & pa
trię,ne gratis hãc tributariã faciatis. Quæ
enim melior in hominum genere natura
eſt quàm eorum qui ſe natos ad iuuan=
dos fratres,tutandos,& conſeruandos ar
bitrantur? maximè cum de illis nulla ferè
alia ſit ſpes,ut poſſint extricare ſe, aut ci=
tra periculum elabi: in deſperatis autem
rebus pro uiribus fidendum eſt fortunæ
& Deo. Nũquam enim periculum ſine
periculo uincitur. Conuenit & illius me
miniſſe Muſonij & Catonis:ſi cum labo
re honeſti quippiã egeris, labor abit,ho
neſtum manet: ſi cum uoluptate turpe fe
ceris quippiã,quod ſuaue eſt,abit, quod
turpe eſt, manet. ſi enim minimè renita=
mur, in prõptu eſt ſeruitus: ſi uicerimus
autem, perpetua eſt gloria: eligite quod
uultis. Vtrum turpius ſit, abnuere bel=
lum, an ſuccumbere in bello pro patria,
ubi maxima ſpes eſt, quod poſſitis obti=
nere

nere pugnando?ſanè nihil refert, an cum multis pereatis, ubi prorſus eſt pereundum, ſed moriendū eſt ſemel: quàm longè glorioſius autē eſt mori in bello, q̃ uidere mala gentis noſtrę, & ſanctorū? An non magnū uidetur uobis, quod in tantum regnū paucis annis excreuimus, ut totā ferè Europā habeamus nunc Chriſtianam? ipſum hoc debemus maioribus noſtris Chriſtianis, & apoſtolicis uiris, qui ſanguine ſuo nos lucrifecerunt Chriſto. Quod igitur ab illis tantis partū eſt ſudoribus, tātis periculis, nos ſinemus à nobis diuelli, idq; mera ſocordia, et quia charitas Chriſti non eſt in nobis: pugnamus quidem, ſed in nos: confodimus, ſed uiſcera noſtra: occidimus, ſed fratres. Nos enim omnes fratres ſumus. Quæ eſt hęc inſania? O miſeros hominum mentes, ô pectora cæca. Qualibus in tenebris uitæ, quantiſq; periclis degitur hoc æui quodcūq; eſt? Quæ unquā reſpubl. durauit, quę tā Vatinianis odijs diſſecta eſt, et

inteſtinis

inteſtinis bellis? Quare non magis bel=
lum, atq; laudatum Scorionis illud imita
mur: Qui dum uellet conſultum fieri po
puli ſui diſcordijs, contra exteras natio=
nes ſolicitauit hoc ſpectaculo: productis
in medium duobus canibus, atq; illis la=
ceſſitis & irritatis in ſe, cum diu ſe confe=
ciſſent, tertium iniecit lupum, quem ui=
dentes canes, actutum immemores ini=
micitiæ, uno impetu in illum feruntur:
atq; hoc exemplo in conterminas natio=
nes populi furorē animauit. Quoniam
autē ſemel cœpimus hanc cauſam uobi
ſcū agere, pingemus et obiter uobis qua=
les ſint, pro quibus ſuffragiū petimus, ne
fortè infimæ notæ homines exiſtimetis
eſſe, barbaros ex triuio. De omni ordine
nobilium ſunt, comitum, ducum, prin=
cipum filij, & regum affines, imò duces
& principes, qui in Rhodum pro fide
Chriſtiana deuouerunt ſe. Cum autem
religionis & ordinis nomina auditis, ni=
hil ſubeat monachos uel religioſos eſſe:
ordinem

ordinem habent, ſed minimè ſuperſtitioſũm, religioſi ſunt, ſed nõ ſuperſtitioſi: milites & fratres ſunt, ſed Chriſtiani. Prætetea non ſubeat habitus aliquis portentoſus, aut αἵρεσις aliqua ocioſorũ: nihil tam contemnunt, quàm has nugas, nulli rei minus uacant quàm ocio, ſemper in mari, ſemper in armis: quod ſemper digraſſatur tyrannus, & nunquam ceſſatur à bello. Interſigne habent à cæteris Chriſtianis diuerſum, ſed glorioſum, regium, auguſtum, diuinum, crucem Chriſti, ut appareat cuius regis ſint milites. Non iam igitur ſeruitutem inculco uobis, non zelum religionis Chriſtianæ: ſed hoc quæro: ſuſtinebitis collidi, quibus eadem uobiſcum eſt dignitas, eædem ſunt ceræ, eadem ſtemmata, idem militaris ordo? Niſi prorſus ferrei ſitis, nõ ſuſtinebitis. Nõ. Multominus, ubi reſciueritis quam crudelia et infanda illis tormẽta intentabit tyrannus, ſi uicerit. Neque enim ut ſordida mancipia perdit, aut uilem plebeculam,

ſed ut ſanguine & ceris præpollent, ita nullum non ſuppliciorum genus experietur. Tantum enim ad ſpectacula ſeruantur σκυροφόροι. Verubus iniicit, quo tormento nihil unquam immanius excogitauit humana ferocia. Audiſtis igitur ô principes & uiri Chriſtiani, cauſam, auditis preſſuram & anguſtiã fratrũ, audiſtis quoq; quid animare uos debet, quo minus etiã ceſſetis à pugna, & pro quibus eſt pugnandum. Nũc obiter reſpondeam his, qui uolunt Turcæ repugnandum non eſſe. Scripſerunt de hoc eruditè & prudenter quidam, & magis ſermone uincendos eſſe, quàm crudelitate: magis Chriſtiana uita, quàm armis. Neq; ego quidem hic diſſentio, coniicio autem quare hoc dicant, improbãt enim non bellum in Turcã, ſed perfidorũ quorũdam technas, qui miſſis in Turcã imperatoribus, ipſi interea domi principum terras diripuerunt. Improbãt quorundã perfidiã, qui pactum inter Turcã & Principes ali
quot

quot dirumpi iuſſerunt: & Imperatores quoſdam in Turcæ territorio cõſtitutos, nequiter prodiderunt, ut caperentur. Intelligitis fortaſſe quid uelim, mihi in animo non eſt in præſentia cũ quoq; digladiari, uel alicuius nomẽ prodere. Improbãt & hoc quod toties clamatũ eſt, adeſſe Turcã: & tamẽ in Turcã nihil eſt actũ, niſi q̃d corraſa eſt à nobis pecunia: imò quod Turcã ipſi ſtudẽt crudelitate & impietate uincere. Abuſum igitur belli non probãt, bellũ uero pro gloria Chriſti, quî fieri poſſet, ut nõ uehemẽter probarent? Quis uir bonus nõ immeritò diſſuadeat bellũ in Turcas, cũ uiderit nõ niſi fraude et impoſturis nobiſcũ agi, et noſipſos deficere in Turcas? Sed nihil iſta uos moueant obſecro: alia nũc tẽpora ſunt, præſertim cũ nullas iactemus tales nugas, nullã circũferamus crucẽ, nullaq; apud nos eſt fallacia quæſtus, ut prædata pecunia ipſi poſtea mediũ digitũ uobis oſtendamus. Tẽpori ſunt hęc imputanda, imò noſtræ

ſtultitiæ,qui tam ſine mẽte fuimus,ut nu gis hiſce daremus fidem. Non debebãt, niſi in talem uſum uerti tali mercimonio paratæ diuitiæ. Melior quoque erat Turca, quàm ut his theſauris, tam uili quæſtu conquiſitis debebat profligari. Item quod de integritate tyranni cauſantur, nihil in ſacra noſtra hunc acturum eſſe, ſed ſalua permanere omnia ſi tributum pendamus. Nemo non uidet quàm ſtultum ſit hoc commentum. O egregiam integritatẽ, ô egregiam fidem, ô nos dementes, qui ſic nos fallimus. Fidem uos habebitis perfidiſſimo tyranno? fidem uos illi habebitis, qui ne ſuis etiam unquam ſeruauit fidem: qui nihil agit aliud, quàm ut hoc prætextu noſtram obſcuret fidẽ? Quàm ſtrenuos hodie, dij boni, Chriſtianos habemus, qui nunc in Iudæa, Palæſtina, Arabia, & Cõſtantinopoli ſunt ſub Turca? Quare uidete num dubitandum uobis ſit, omni ſtudio ad id bellum incumbere, in quo gloria nominis ueſtri in perpetuum

petuum celebrabitur, & fratrum noſtro-
rum ſalus agitur, & reſpub. noſtra Chri-
ſtiana conſeruatur. Alia niſi hæc, ſalutis
uia nulla eſt. Nihil ultra poſſum, quàm
ut ſalutis ueſtræ admoneam uos & ratio
nem habere, & nequam contumeliam
Chriſti patienter feratis. Pro gloria Chri
ſti & hoc bellum, cuius gloriam uos ſal-
uam uelle, ueſtri eſt in primis officij. Ni-
hil eſt quod multitudinem eorum formi-
detis, quæ eſt quaſi arena in littore ma-
ris: Mementote qualiter ſalui facti ſunt,
quos Moſes de Aegypto eduxit, cum ſe-
queretur eos Pharao cum exercitu mul-
to. Et nunc clamemus in cœlum, & mi-
ſerebitur noſtri Dominus, & memor erit
teſtamenti patrum noſtrorum, & conte-
ret exercitum iſtum ante faciem noſtram
hodie: & ſciēt omnes gētes quia eſt Deus
qui redimat & liberet nos. Omnis qui ha
bet zelum Dei, ſtatuens teſtamentũ pro-
cedat. Ne timeatis ab ira uiri peccatoris,
ne timueritis, quia gloria eius ſtercus &

uermis eſt: accipietis gloriam magnam; & nomen æternum: ſi enim non pugnauerimus, citius diſperdent nos de terra. Confortata eſt ſuperbia, & caſtigatio & tempus euerſionis, & ira indignationis. Accingimini: & eſtote filij potẽtes: quoniã melius eſt nos mori in bello, ꝙ uidere mala ſanctorum. Non nouã rem tentamus, habemus anteſignanos belli glorioſos Imperatores Gotfredum, Chunradum, Carolum, Henricum, Federicũ, qui totis uiribus irruerunt in cruentos ſicarios. Habetis & Imperatorũ omnium decus, totius orbis dominũ ferè, qui eiuſdem ſententiæ uidetur eſſe: ad hoc etiã diues & potens eſt, ut conatus ueſtros promoueat. Prouehet & Chriſtus ne ſint infelices ſi uiderit ex animo uos conſultum uelle illius rebus. Quin & Hadrianum pontificem, & Anglorũ regem, iam naues aliquot inſtruxiſſe audimus. Erunt fortaſſe quæ uos auocabunt, erunt ignaui & delicati milites, erunt priuata bella,

&

& obturbātia negotia: ſed plus his omnibus eſt Chriſtus, cuius eſt bellum, & ultio tēpli ſancti ſui: ſiquid ad priuatas res pertinet, ipſe diſponet. Interim etiā moneo, ut nō minus uita pugnemus, quàm armis, demusq́ Euangelio locum, & quemadmodum ſcriptum eſt in Eſaia: Vna manu faciamus opus, altera teneamus gladium: aut media pars iuuenum faciat opus, altera ſit accincta ad bellum, ad lanceas & ſcuta tenēda. Domini magni & terribilis mementote, & ipſe adſiſtet uobis. πολεμίζετε, καὶ μάχεσθε,

Dominus autem quod placi
tum eſt in oculis ſuis,
hoc faciat.

FINIS.

AD ADRIANVM VI. PONTIFICEM MAX. IACOBI FONTANI Iudicis appellationum populi Rhodienſis de Expugnatione Rhodi Epiſtola.

SCIO Beatiſſime Pater, mortales tuum numen ſumma cum ueneratione adire, atq; uti tecum ſermone pleno, compoſita et præmeditata eloquẽtia. Quæ cum à me ſit oppidò quàm alieniſſima, induxerã ferè animum non prodire antè ora pedesq; tuos ſacroſanctos. Sed expugnauit pudorem meum, & trepidæ menti meæ addidit conſtantiam dulciter omnibus adſpirãs aura clementiæ bonitatisq; tuæ, cuius afflatu Petri nauicula, uarijs tempeſtatibus acta, & penè iniquitate temporum naufraga, in

portum

portum tutiſſimum ducta eſt. Nemo igitur temeritati, aut impudentiæ mihi adſcribat, ſi in rem præſentem plus animi afferam quàm eloquẽtiæ, quæ, & ſi præſtò fuiſſet, negligenda tamen erat, Veritas enim quã paucis S. T. Beatiſſime Pater expoſiturus ſum, ſimplicitatẽ amat, non eloquentiam, non fucum, non lenocinia uerborum. Sed ut caret mendacio, ita carere uult mendacij ſuſpitione. Ergo ſi tantus amor caſus cognoſcere noſtros, & breuiter uacet Rhodi ſupremũ laborem audire, exponã uerè & breuiſſime omnia quæ inter obſidendam Rhodum acta geſtaq; ſint à Soleymano Turcarũ Tyranno, opibus, armis, uiris, conſilioq; potentiſſimo. Cur quæſo non dicam potentiſſimum, qui terra in caſtris habuiſſe dicitur hominum tricẽta milia, mari claſſem nauiũ omnis generis quater centũ & quadraginta quinq;. Si in re noſtra nobis non creditur, interrogetur inſula Chius, interrogentur mercatores

quid temporis Conſtantinopoli nego-tiabantur, tantis copijs menſes ſex Rhodus obſeſſa oppugnataq́ eſt, die, noctu, omni armorum genere, omni ui, humanaq́ induſtria, ſupra ſimul ſubterq́ terram, & circa muros, quos hoſtis ſubijt obiecto pro ſtatione Italica et parte urbis quæ præſidio equitum Hiſpanienſium ac Gallorum Auernorũ tenebatur, alto latoq́ aggere: cui extruendo & implendis foſſatis, rudere, terra, ſarmẽtis, ſeptuaginta milia agreſtium hominum incumbebant: taceo foſſores meatibus ſubterraneis intentos. Sed opitulãte Deo quinquaginta cuniculis maceria flãmatili fartis incenſisq́, ac centum & uiginti maximarum bombardarum horrendo tonitru, iactuq́ innumero æris & immanium ſaxorum, quorũ girus nũc quinq́, modò ſeptem, ſæpiſſime nouem, interdum undecim palmorum erat: non tam ſterni potuit Rhodus q̃ deformari. Nec unq̃ uirtus equitum labefactata eſt, ſine

tumultuario

tumultuario, ſine iuſto prælio, tota acie mœnibus admota hoſtis congrederetur. Quod fecit certe plus decies: uerum ſemper accepta ingenti clade, ac lõge omniũ ingentiſſima VIII. kal. Octobris. Nam dum portum nauibus cingit, ne quà captis forte fuga pateret, aut ut ſimulata ibi inuaſione, militem à locis quibus imminebat diuerteret, & urbẽ quatuor ſimul locis ſumma ui acriter à prima luce uſq; ad meridiem oppugnat, octo electiſſimo rum militũ milia fertur amiſiſſe. Sed heu fortuna maligna deceptrix, ut ſemper lęta mellitaq; principia tua aliquo amaro fine funeſtas: quos ferro, igne, manu, inſuperabiles ſentiebas, hoſti iamiam præ deſperatione ignominiaq; abituro, ſarculis, dolabris, & terebris tradidiſti. His ſiquidem inſtrumẽtis latiſſima muri pars diſiecta eſt operarijs inter perforandũ ſemel, bis, atq; iterũ feruẽti pice & oleo incẽdiario aduſtis. Sed cũ ꝓ saucijs integri ſemꝑ reponerentur, neç iã aliud remediũ

ſupereſſet,

ſupereſſet, ſtruitur introrſum ab oppidanis alter murus, quē ubi hoſtis triduo modico profectu propter eius decliuitatem bombardis impetijſſet: portu iterum claſſe obſeſſo, & urbis direptione caſtrenſibus edictis conceſſa, prælium renouat: intrat diluculo per ſtrati diſiectiq; ruinas muri copioſus miles, qui ducibus Achimetó & Caſſio pręſide Bithyniæ, ex Epiro, Macedonia, Aetolia, ac reliqua Græcia uenerat, ſublato ingenti, more barbarico ad cœlum clamore, pulchram principi ſuo operã nauans, ſpe prædæ ſimul & certiori fide uictoriæ. Repugnatur à Rhodijs, magnanimo Magiſtro nimirũ Picardo adhortante, (ut à uiris fortibus in extrema ſpe ſalutis fieri ſolet,) diu ſors & uirtus miſcentur in unum: Tandem, dum ſol ad medium cœli tenderet, neque Soleymanus quicq; proficeret, iubet exercitũ in caſtra reduci: ibiq; compertum eſt cecidiſſe eo die, diui Andreę profeſto, fortium Turcarum decem milia. Decre-

tum

tum tunc, nec urbem amplius, nec portus Tucellam, arcem diui Nicolai multis bombardarum ictibus laceram, ueterumq́ꝫ Burgundiæ ducum opus modico traiectu à cõtinenti Licyæ diſtans, cõgreſſu tẽtandam eſſe, ſed ductis per murorũ ruinas foſſis, atqꝫ inſidijs in urbem repere, & recentem murum eadem arte qua priorem demoliri, Aegre tum extructus eſt & tertius & quartus, faſtigio capti ab hoſte inceſſo qui fabros & milites continuo tormẽtis laceſſebat. Dum tam arcte nos urgeret hoſtis, & omnis ſpes tuendæ retinendæq́ꝫ urbis palàm præciſa eſſet, nec quicq́ꝫ tamen factus eſt ferocior, ſciebat enim ſi iterum manu congrederetur, quod ex deſperatione in furorẽ & amentiam uerſi, infinitam ſuorũ multitudinem trucidaremus. Neqꝫ ex tanto ſanguine atque diſpendio maximarum opum magnum profectum ſequi poſſe, ſtantibus arcibus Lindo, Manolito, Feraclo Halicarnaſſo, Aſylo, et ſacra ara Chri-

ſtianorum

ſtianorum ſeruitutem fugientium, cuius fundamenta ab equite germano Henricho Schlegelholt Coi domino iacta ſunt, uel inuito Tamberlano, tunc Aſiam inuadenti Byaxeto Turcarum Rege, qui prius Pannonios, & Ioannem Burgundię ducē fuderat, acie ſuperato Choo, Lero, Calymna, Chalcea, inſulis (nam telũ miſerum iam inuaſerat, et diruerat omni habitantiũ multitudine ferro, flammis, abſumpta) ad quas expugnandas nouo exercitu, noua claſſe, & anno inſequenti opus eſſe putabat. Itaq; cogitãs magnas res ſæpe melius conſilio quàm armis expediri, callidam commentus artem, colloquium ſæpe aliâs denegatum poſtulat. Populus quo cum tali tempore Magiſtro multa ſimulanda erant, audiẽdum cenſet. Mittũtur in caſtra Oratores: quibus tyrannus reſpondet, nullum ſe colloquium poſtulaſſe. Proinde redeuntes q̃ primùm ſuis renunciarent: Si ſaluti ſuæ bene conſultum cupiant, faciantq; ſpontaneam

taneam deditionem urbis iam à ſe captę, quã aut tuto habitare, aut ſecure relinquere, omni gaza pecuniaq́ꝫ precioſa deportata ius fasq́ꝫ eſſet. Quod ubi renunciatũ eſt (ut fieri ſolet) ſcinditur incertum ſtudia in contraria uulgus. Hic uoto non tam malo q̃ ſtulto, ne qua fraus conditionibus fieret, Turcam cum omni exercitu procul in continentem relegari cupiebat. Ille cui fides ſua aut ſanguis forte feruebat teſtari nobilitatem equitum, teſtari patriam, religionẽ Chriſtianam, pro his mortem obeundã eſſe. Tertius negare mortem nobilẽ futuram, imò ſtultam & temerariã, perdita iam patria, rebusq́ꝫ deſperatis, neq́ꝫ religionẽ Chriſti cauſam belli eſſe, ſed libidinem dominandi, Turcam ſusq́ꝫ deq́ꝫ facere homines qua fide uiuant, modò pareant imperio ſuo, qui omnino natura pertinacior & uerbis ferocior q̃ re, neq́ꝫ modum neq́ꝫ artem callens extra patriam uiuendi. Cuiq́ꝫ nouus Turcarum dominatus et auaritia merito

diſplicerent,

ruina muro Italico non impendeat mo= dò, ſed adſit iam, atq; inferatur Propu= gnaculo Ambroſiano, in quo omnis rei bene gerendæ ſpes occaſioq; conſtabat, cuniculis, tormentis, uineis, bombardis, ariete, crebro inſultu inimicorum, ducto re Pyrrho, uiro cum primis prudenti & acerrimo hoſte Chriſtianorũ, ſexto men= ſe capto & annihilato cognoſceret æge= ſtatem ſuam hominũ & ad laborandum & ad militandum, cognoſceret inopiam pulueris tormentarij (quanq; principio copioſiſſimi & ſufficientiſſimi, ſi obſidio humana fide maior non fuiſſet) qua non modo Rhodus ipſa, ſed etiã Chous, Lyndus, Lerus, Halicarnaſſus laborarent, to ties illo clam noctu, iſthinc ſcaphis, lem= bis, biremibus importato. Cuius ſi hoſti, natura ſuſpicaci, & nihil temere creden= ti, per trãsfugas aut proditores, quorum nimis quàm magna eſt copia, tãdem cer ta fides fiat, quid putandum? Tranſmari na auxilia, quorum ne ſpes quidem, nec

expectari debere, nec iam prodeſſe poſſe, urbe tribus locis ferè capta & perfoſſa, ad munitiones Italicas portã diui Athanaſij à Muſchapho Syrorum, Arabum, Thracum præfecto oppugnatam, & diu ſumma uirtute, tandem irrita ab ipſo Magiſtro equitibus Britannis defenſam. Et cuſtodias Hiſpanorum quas occupat ſignis ſuis collatis, ſanguinarius bellator, et crudeliſſimus Chriſtiani nominis hoſtis, Princeps Magiſterq́ militaris deſertorũ catholicæ fidei. Adde noua munitiſſimaq́ arce in monte Philiermio ſtructa, quæ non urbis tantũ, ſed omniũ qui circa patent terra ac mari locorũ uinculum clauſtrũq́ ſit. Magiſter in iſto rerũ tumultu nec ſtatim certi quidpiam reſpondendum ratus, iubet bono ſint animo, ſalutem omnium ſibi curæ eſſe, ac quam primùm rem in concione ad equites, deinde ad ſacrum auguſtumq́ concilium refert. In quo proceres anteſignani nominati Preianes, Vaſco, & Gabriel Martinengus

nengus Brixienſis magnanimi ſtrenuiq; bello duces, quorum meritam laudem hiſtoria mea canit, ac quàmplures alij rei militaris expertiſſimi uiri iuſſi ſententiam dicere, pronunciarunt cõcordibus animis, urbem nulla humana ope poſſe defendi, in quam hoſti tot locis, non fronte tantum, ſed latere etiam dextro læuoq; expeditus acceſſus eſſet. Lata hac triſti ſententia, citra omnem prouocationem, nec ab ullo ineunte procedẽteq; bello ſuſpicata, Magiſtro equitum contemplanti miſerabilem faciem ſuorũ Latinorum ac Græcorũ uiro alioqui ferocis & magni ſpiritus erga hoſtes, quiq; nullam cõditionem accepturus uidebatur, Deo inſpirante in mentem uenit dux ille latinus, qui ſeruare maluit ciuem, quàm decem occidere hoſtes, & alter græcus cuius eſt illud ἀνὴρ φεύγων καὶ πάλιν μαχήσεται. Itaque cõditiones neque iniquas neque pudendas ſibi ultroque ab hoſte oblatas accepit; quas ſuperbe refutare,

 non

non modò erat à cõmuni ſenſu alienum, ſed iratum Deum, tamen in ipſa ira adhuc noſtri miſerentem, inſana pertinacia irritare, quod abhorret ratio, uetat religio, & religionis antiſtes Romanus Põtifex, cuius edictis ſacroſanctis ſemper obedientiſſimus fuit militaris ordo, nũquam hæreſi infectus, ſciſmate diuiſus, nunq̃ pollutis ſecretisq́ ceremonijs, aut infami abominando ue hominum uicio contaminatus, nunq̃ ſeditioſus, nunq̃ perfidus erga populũ Chriſtianum, ſed in fide annos prope quadringẽtos, quam Chriſto & Chriſti uicario Rhomano pontifici, principibusq́ Chriſtianis debet, conſtans, ac pro illius tuitione depugnans cum magnis regibus, innumerabilibus populis, diſpẽdio uitæ & rerum ſuarum. Teſtis olim fuit mundo amiſſa primùm Hieroſolyma, perdita deinde Ptolemais, poſt euicta Macris. Tandem diu peruagata Cyprus, hac ætate documentũ præbet Rhodos ſæpe aliâs obſeſſa & uictorioſe

rioſe defenſa, nūc autem Deo placitum eſt meliorē cauſam uinci à maiore ui; & claram Rhodum ſub iuſto clypeo miſere occumbere. Verum propoſitum non eſt narrare quoties certarint equites domi defendendo aras & focos, & foris oppugnando barbaros, Syros, Aegyptios, Turcas, quos preterꝗ́ quod urbe et agro uaſtarunt Mitilene, Naupacto, Metone, totaꝗ́ Peloponeſſo, & uniuerſa maris Ionij & Aegei poſſeſſione turbarunt. Et in Syriam ac Aegyptū noua regna, uel iuſta claſſe nauigantes interceperūt, quod unum ruinæ excidijꝗ́ Rhodienſis cauſa eſt. Sed iſta munia belli: alteraꝗ́ pacis à maioribus inſtituta, & in preſentem uſꝗ́ diem magna fide & diligentia obſeruata, hoſpitalitium circa ægrotorum ſuſtentatio pauperum, ſacræ elargitiones, quas largiſſime ſenſerūt, & predicare debēt, niſi ſint ingratiſſimæ omnes inſulæ græcæ. Adde quod militaris ordo, ærario ſuo, oneribus bellicis & hoſtium perfidia ac

rapina exhauſto, innumeratæ mortaliũ turbæ è Rhodo profugiẽti naues & commeatus ſuppeditauit cuiq; in loca à ſe deſtinata, Cretam, Syciliam, Italiam, Galliam. Omnia fateor minora ſunt tuis & anteceſſorum tuorum, cæterorũq; principum Chriſtianorũ in illos meritis, neq; cuiq; exprobro, neq; dico ad gloliã, ſed ad commiſerationem, qua omni modo opus eſt, uictis & uectis menſes ſeptem maria omnia circum, extorribus domo, patria, egenis rerum omnium, atq; ignaris quò fata ferant, ubi ſiſtere detur. Miſerere ergo beatiſſime Pater laborũ tantorũ, miſerere fortiſſimi ducis ac propugnatoris Philippi Vilerij Liladami, qui claſſem regis babylonici in nos fabricatam in ſinu Iſſico cepit. Imperatorẽ Turcarum ſecundiſſima fortuna uſum, totiſq; imperij uiribus, ad Rhodianam internitionem laborantem, nullo peregrino auxilio, nullo externo commeatu adiutus, ſex menſes ſuſtinuit, et poſt cruentiſſimam

tiſſimam cædem centies ſeptuagies mille hoſtiũ prudentia magnanimitateq́ꝫ ſua æquiſſimas pacis leges dare coēgit. Miſerere mihi tum tuorum maiorũ qui ſunt religione, iure, more, maiorum conſuetudine, fide, uoluntate, quorum inſignia eſt Crux Chriſti, Crux tua, Crux alba. Sæpiſſime rubra ſanguine gladijs hoſtiũ Chriſti, cuius tu es uicarius, uberrime ſparſo. Da profugis ſedes urbẽq́ꝫ manſuram, qua læſa uulneribus menbra, corpora labore fatigata, uigilijs feſſa, inedia exhauſta curare, reficere, ſopire, ac paſcere liceat, uidebit tum ſanctitas tua uictorẽ olim mutato Marte à uicto ſuperari. Nã ſcio ſacros & generoſos milites uelle experiri animũ, exercere uirtutem, laborem, & periculum petere, ut inſigni aliqua de hoſte parta uictoria acceptam cladem compenſent. Quibus utinam faueant, quemadmodum facit ſanctitas tua, cęteri Chriſtiani Principes, quos, te Pontifice, aut nunq̃ cõuerſis à mutua cęde in

Turcam armis ſperamus omne bellũm in Græciã Aſiamq́ꝫ tanslaturos, quod ni mox fiat, unũ illud Sanctitati tuæ præq́ꝫ omnibus unum prædicam, & repetens iterum iterumq́ꝫ monebo, breui in Italia ſuſtinendum erit. Quod q̃ꝫ ſit ex utilitate dignitateq́ꝫ Chriſtianæ reipublicæ, haud iudico. Multi putant tutius eſſe uim inferrę foris, quàm pati domi: quem caſum auertat à nobis Deus, qui mittat Sancti tati tuę auxiliũ de ſancto et de Syon tueatur te. Det tibi ſecundũ cor tuum & omne conſilium tuũ confirmet. Amen.

FINIS.

PETRI NANNII ALCMARIANI, IN EOS QVI NEGANT

bellum Turcæ inferendum, docta ſimul ac Chriſtiana Declamatio.

AN CHRISTIANIS, ac in primis Cęſari in Turcas belãldum ſit, ardua quæſtio eſt. ut enim eã rectè explices, magna opus eſt ſacrarum literarum peritia, multiplici hiſtoriarũ cognitione, & rerum noſtri temporis exacta intelligentia. His accedit quod rationes, non eſſe belllandum in Turcas, primum refellendæ ſint, ꝗ̃ quæ noſtri argumenti ſunt, tractare queam, id autem quàm non facilè eſt, omnes ſciũt, qui D. Quodlibetarij facundiſſima uerba audierunt. In quibus tantæ erant illecebræ & gratiæ dicendi, ut uel iniquiſſimam cauſam ad-

uerſario extorqueret, ac propterea non tantum mihi negotium futurum eſt cum rei, quam tractaturus ſum, difficultate, quàm cum uiribus illius eloquentiæ: uereorq́ue ne apud aures ueſtras illius adhuc facundia plenas, minus loci meis uerbis inueniatur. Semper quidem peiore loco eſt, qui ſecundo dicit, nimirum cui & rationes aduerſarij infringendæ ſunt, & ſuæ confirmandæ, ac propterea olim unam clepſydram actori, duas reo infundebant, quaſi illi in dicẽdo ſimplex, huic duplex negotium ſit. Tum uero longe peſſimo loco eſt, qui ſecundo dicit, ubi aduerſarius & autoritate maior, & gratia charior, & eloquẽtia inſtructior, eas adfert rationes quæ tametſi ueræ non ſint, ueri tamen ſpecie & ſimilitudine imbutę ſunt, quod mihi nũc uidetis accidiſſe. Eſt enim mihi res cum doctiſſimo uiro ſeptem liberalibus artibus, ac ſacra theologia inſtructiſſimo M. Ioãne Meuio, qui nos multis ſentẽtijs ex Euãgelio petitis,

&

& ad ſuum negotiũ attemperatis ita oppugnat, ut niſi cauſæ fiducia multum niterer, omnis ſpes mihi contradicendi de manibus deponẽda eſſet. Cæterũ iuſtam cauſam magna eloquentia degrauare poteſt, extinguere non poteſt, non enim dicẽdo rei natura mutaur. Quare nos qui uiribus illius eloquentiæ prȩmimur, cauſæ ueritate obarmamur, non permittemus ei, ut ſine pugna uincat, dicemusq́ꝫ magno cõpendio quàm ſancta ſint bella in hoſtes fidei: deinde ꝙ certa ſpes uincẽdi Turcas nũc Cæſari alluceat. Quod ſi quis me temeritatis accuſet, quod hanc tam arduam prouinciam ſuſceperim, indiligentiæ, quod non maiori facundia rem tractauerim, ſciat amicorum precibus datũ eſſe, quod hoc onus ſubierim, ſciat mihi breuiſſimum tempus datum eſſe ad meditandum. Cuius rei mihi teſtis eſt tota honeſtiſſima domus pædagogij Caſtrenſis, eruditiſſimis & integerrimis uiris plena. Si igitur minus ſatisfe

cero

cero doctiſſimis auribus huius cõfeſſus, danda ei uenia eſt, cuius diligentia breui tate temporis excluſa eſt, eaq́ cẽſura adhibenda eſt, non quæ elaboratæ, ſed quæ extemporali orationi debetur.

Dicit D. Quodlibetarius non eſſe in Turcas bellãdum, quia fides noſtra martyrum patientia, nõ militum armis propagata eſt. Si mihi eos daret Turcas, qui publicam pacem non uexarent, qui ſpoliјs noſtris contenti eſſent, qui ultra ſanguinẽ Chriſtianum nihil peterẽt, aut qui ullis noſtris pœnis, quas iam annum ſeptingeſimum exercent, mitigari poſſent, acquieſcerem illius uerbis, non negarem bona, ſanguinem, uitam, Turcarum crudelitati offerenda eſſe. Nunc quum Chriſtum nobis, nos Chriſto eripere tentent, nec minus in Chriſtianam fidem, quàm in Chriſtianos ſæuiant, qua ratione muniemus, non eſſe cum tali hoſte pugnandum? Erant quidem illi patres naſcentis eccleſiæ ad omnia patientes, ſed cum lu-

crosa

croſa patientia. Sæpe unius martyris ſup plicium, mille animias lucrifaciebat, ſepe unius Chriſtiani mors, infinitã turbam Deo conuiuificabat: apud Turcas mar- tyria totius prouinciæ, ne unam quidem animam Chriſto adferunt. Septem ſæcu la Chriſtianorum tormentis abſumpta, ecquem unquam Turcam ad Chriſti fi- dem conuertêre? Mentior, ſi mihi poſſis tot Turcas numerare, qui Chriſti fidem amplexi ſunt; quot prouincias amiſimus. Quur autem id fiat, cauſam dicam. Per- ſuaſum eſt illi gẽti propterea nos ab ipſis uinci, quia meliorem quàm nos religio- nem colant, ac propterea quanto magis nos uincunt, tanto magis fidem ſuam ap probant, noſtram contemnunt. Exarma te igitur, porrige nudum collum, ut tuo ſanguine Mahumeticam religionẽ, non Chriſtianam cõfirmes. Vis talem patien tiam, qualis in primordio eccleſiæ fuit? cõcedam, ſed da eadem lucra. In primor dio eccleſiæ minus quàm intra ducentos

annos

annos martyrum tolerantia totus orbis Chriſtianus factus eſt. Statim enim ut intellectum eſt, Chriſtianos eſſe homines innocentes, à pœnis temperatū eſt, ipſis prouinciarū Prẹſidibus apud Cæſarem pro Chriſtianis intercedētibus, ut ex Cecilij Plinij epiſtolis apparet: pœna deinde delatori conſtituta, ne Chriſtiana innocētia calumnijs uexaretur. Poſtremo ab omnibus Chriſtiana fides recepta eſt, ita ut ipſi Cæſares crucem Domini, & in uexilis, & in frontibus geſtarent. Has belluas opibus totius mundi pingues, Chriſtianorū ſanguine & uiſceribus uuidas, ad ſeptingētos annos ſuſtinemus: indies noſtra patientia efferatiores, nihilq́; tot ſeculorum tolerantia profecimus, niſi id proficere dicamus, q̄d intra XIIII. proximos annos Rhodus tota, Hungaria magna ex parte Chriſtiana eſſe deſijt, & niſi Cæſar relicta iſta patientia ſua, arma ad Viennam oppoſuiſſet, idem de Germania futurū erat. Olim uariabant Ethnici

nici Cæſares, nunc boni, nũc mali. Erãt Nerones, erant Diocletiani, ſed erãt etiã Conſtantini, Philippi, Iuſtiniani, certe maior pars Cęſarum, ut nõ profuerit, ita nihil nocuit rebus Chriſtianis, malus Caligula, ſed in Chriſtianos non malus: malus Tiberius, ſed in Chriſtianos etiam bonus, ut qui edicto cauit, ne Chriſtiani pœnis afficerẽtur. Ethnicus Alexander Seuerus, ſed in Chriſtum non ethnicus, utpote qui eum in Larario coluerit. Habebat tum aliqua interualla quietis Chriſtiana reſpublica, quæ ab iſtis rabidis canibus ſine fine laceratur. Recenſe totam ſtirpem Othomanicam, Amurates, Pazaites, Mahumethos, Zelimos, Solymãnos, quis non iſtorũ maiores ſuos crudelitate ſuperauit, & poſteris gradum maioris tyrãnidis ademit? Finge charitatem omnia ſperare, finge adhuc poſſe aliquẽdo mitigari, qui ſeptem ſæculis nulla noſtra patientia mitigati ſunt, ſed eadẽ opera lupos in oues, leones in ceruos ſuam

rabiem

rabiem aliquando depoſituros ſpera. A condito æuo uſque ad hunc diem accipitres, milui, æquilæ miſeras aues deuorãt. Vide an patientia tantorum temporum mitigentur. Non poſſunt mitigari, quibus in natura non eſt, ut mitigẽtur. Sunt quidam indurati Pharaones, ſunt quædam inſanabilia ulcera, ubi ſolum ferra, & cauterium remedium eſt. Olim Ethnici Cæſares ſupplicijs graſſabantur. iſti & ſupplicijs, & ſceleribus ſæuiunt. Matronæ ſtupris, adoleſcentes amiſſo ſexu nefandis libidinibus deſtinãtur, quo ut corpora eccleſiæ, ita animas Chriſto eripiãt. Non omnibus temporibus eadem congruũt. Chriſtus nullum læſit, nullum occidit, ad Apoſtolorũ preces aliqui læſi, aliqui occiſi ſunt, quur ita diſſimiles à Chriſto diſcipuli Chriſti? Imitatione quidem ſimiles, tempore diſſimiles fuere. Conueniebat temporibus Chriſti, Chriſti illa clementia, conueniebat temporibus Apoſtolorum, hæc Apoſtolorum ſeueritas.

Olim

Olim Chriſtiani nullas ciuitates, nullas regna habebãt. Ibi ſi ad arma cõſurrexiſſent, conſpiratio potius ꝙ bellũ fuiſſet, tunc ne ſcandalum daretur, aut calumniã ſeditionis ſuſtineret eccleſia, ab omni genere defenſionis abſtinendum erat. Nunc quũ ciuitates, regna, imperia habemus, ſine dubio Dei dona, in quibus eccleſia, uelut in tabernaculis Abrahę requieſcit, ea diripi ſinemus? Nõ tulit hoc Abraham in cognato ſuo Loth, tantum abeſt, ut in ſe aut in filijs ſuſtinuiſſet. Laudatur ſeptem Machabæorũ mater, quæ tot ſupplicia in filijs paſſa eſt. Sed non minus laudatur Iudas Machabæus, qui ſumptis armis obſtitit, ne talia paterentur matres. Habet eccleſia ſua tempora. Qui primi ad præſepe Domini uenerunt, paſtores erant, inopes erant, qui poſtea, reges erant, quod regium erat, apertis theſauris regia munera obtulerunt. Aliter in eccleſia agendum erat, quum Chriſtiani nullis ciuitatibus, nul-

lis regnis muniti erant, aliter nũc, quum muniti ſunt. Longè aliter Iudæi in Aegypto uixerunt, alienæ reipublicę admixti, lõgè aliter in terra ſancta, quũ mœnibus & ciuitatibus diſtinctam haberẽt remp. Illic omnia obſequenter faciunt, iuſſi filios necare, necãt, hic in bella conſurgũt, armis ſeſe, ſuaq́ defendunt. Longe rurſus illis alia uita in Babylonico exilio: per uaria loca diſperſis, alia in patrias ſedes reuerſis, ibi enim ad flumina Babylonis, ſuſpenſis citharis, fletu ſuas fortunas deplorant: in patriam regreſſi, templum armati ædificant. Nec tempora tantum iſtis diſcriminibus, ſed hoſtes etiam ſuis gradibus diſtinguũtur. Alius hoſtis Aegyptius, alius Idumæus, alius denique Ammonites, qui ultra decimam ætatẽ, & in æternũ à templo excluditur. Noluit Dauid pugnare in Saulem, quia Domino inunctus erat, in idololatras libenter pugnauit. Quàm ſancta uero ſint bella in hoſtes religionis, omnes ordines, ætates,

tes, ſexus docẽt. Præit ſacerdos ante aciẽ Iudæorum, ſub prælium uerbis, in prælio clangore buccinæ ipſorum animos cõfirmans. Interficiũt Leuitæ uituli adoratores, & miniſterijs altarium ſacratas manus ad cędem cognatorum, fratrum, filiorum transferunt. Quur ita? quia illi hoſtes religionis eſſe cœperant. Helias propheta Domini, ſatrificos Baal in ipſis altaribus occidit. Ioada ſummus ſacerdos armatos in templo diſponit. Iudas Machabæus ſabbato præliatur, nec uiolatur ſabbatũ, nec ſeruile opus putatur, ſabbatum Domini, hoſtium cædibus funeſtare. Pugnat Delbora, occidit Iahel, inſidiatur Iudith, ut intelligas omnium manus ad bellum pro populo Dei conſecratas eſſe, nec fœminea arma in hoc negotio repudiari. Nec bella tantum in hoſtes fidei permittuntur, ſed etiã pax in futurũ prohibetur. Iubentur à Deo omnes Chananæi, Iebuſæi, Euæi, Ethæi, Pheresæi ad internetionẽ uſque occidi, nec

ulla cum illis fœdera iniri, quod ſi non omnes habitatores terræ Chanaam occi diſſent, panolethriam, quam Chananęis inferre decreuerat, minatus eſt ſe in Iudęos translaturũ. Crudelis ne Deus qui iſta præcepit? nequaquam. Suæ religioni conſultum uoluit, moribus populi cõſultum uoluit, ne ab idololatris, idololatriam, à ſceleratis ſcelera condiſceret. Igitur Saul, quia hoſti pepercerat, ipſe ſpiritum ſanctum, filij uero ius regni amiſere. Vſq; adeò peccatum non eſt, peccatis bello obſiſtere, ut niſi obſiſtas, peccatum fiat. Age in tantis ſcripturarum teſtimonijs de belli iure hæſitabimus? Non nobis excutient hanc dubitationem, Rex Leuita, propheta, ſacerdos, fœmina totiens pro populo Dei decertãs. Dicit D. Quodlib. non eſſe minandum, non eſſe maledicendum, nõ eſſe pugnandũ cum hoſtibus fidei. Quid ſi fateamur nec minas, nec maledicta, nec arma in hoſtes licere; atqui licitum erit malos à ſuis ſceleri

bus

bus cōpeſcere quod, ſi ad id opus erit ar
mis, dicam ea arma nō hoſtibus, ſed ſcele
ribus inferri. Si oculus ſcādalizat, eruen
dus eſt, ſi dextra, & ipſa abſcindēda, ſcan
dalizatori mola aſinaria in collum pen=
denda, ipſe in mare præcipitari iubetur.
Vnde eccleſiæ maiora ſcandala, quàm à
gente Mahumethica? Raro ulla hæreſis
ultra ſeculum durauit. Iſta ſceleratiſſima
ſuperſtitio iā ſeptimū ſeculū tranſcendit.
Quid? q̄d Apoſtoli ſua arma habuere.
Percutitur Elymas cæcitate à Paulo, oc=
ciditur Ananias et Saphyra à Petro, pr
ę=
cipitatur Simon Magus ab utroq;. An
quum uulnera eorum, cædes, ſtrages au=
diamus, ipſos arma habere negabimus?
Et quid aliud faciūt arma? Sed dicis pre=
cibus iſta facta, credo, ſed non propterea
iſta laudantur, quia precibus facta ſunt,
ſed quia iure & recte facta ſunt, alioqui
ſagæ, & uenefici etiam precibus occidūt.
Conſulunt milites Ioannem Baptiſtam,
quo nemo inter prophetas maior: Non

illis adimuntur arma, non uſus bellandi interdicitur, tantummodo iubentur ab iniurijs & calumnijs prouincialiũ abſtinere. Sed inquis, hi milites ethnici erant, atqui hi non ut ethnici quærunt, ſed cupiunt effugere uenturam iram, cupiunt euadere ſecurim ad radicem arboris poſitã, optant illud conſilium, quod ipſos ſaluos faceret, non quod aliquantulum ex ſceleribus immutaret. Ipſe Chriſtus ad uim quãdam defenſionis erupit. cum enim uidiſſet ementium & uendentium indigna cõmertia, facto ex funiculis flagello, menſas nummulariorum ſubuertit, ipſos è templo expulit. Ineas comparationem eorũ quæ tum in templo fiebãt, & eorum quæ nunc à Turca perpetrantur. Vendebantur columbæ, ſed ut eſſet unde Deo ſacrificaretur, dabatur fœnori pecunia, ſed ut eſſet unde uictimæ cõpararentur. Omnia tandem fine ſuo ad cultum Dei cõcurrebant. Turca ſtupris, ſanguine, cędibus, templa, aras, eccleſiæ

ſacramenta

ſacramenta contaminat. Diſcamus uel à manſuetiſſimo Chriſto, ad tutelā templi manſuetudinem aliquando deponēdam eſſe. Nec omnino uerum eſt, martyrum tolerantia, non militum armis Chriſtianam fidem propagatam eſſe. Multæ nationes bello domitæ, Chriſtianam fidem ſuſcipere coactæ ſunt: Sic Vueſtphalia, ſic Saxonia à Carolo Magno, Normannia à Carolo Manno, Bethica à Ferdinādo, noſtra adhuc ætate ditioni Chriſtianę additæ ſunt. Quod ſi iſta neſciremus, ſaltem à Turcis diſcēdum eſſet, quid arma in promouēdis religionibus poſſint. Fas eſt enim, ut ait poëta, & ab hoſte doceri. Depoſuit Chriſtianam fidem tota Aſia, tota Aphrica, & quicquid in Europa à Tanai fermè uſq; ad Danubium, mare mediterraneū ſpectat. Non à uolentibus iſtud, ſed neceſſitate belli ab inuitis expreſſum eſt. Deponamus arma, ut quicq̄d reſidui eſt in Chriſtiano orbe, Turcę cedat, faciamus quod hoſtes fidei optāt,

ut ſine ſuo ſanguine omnem Chriſtia-
num ſanguinem fundant, ut templa ma
tronarum ſtupris, uirorũ cædibus profa
nentur, ut pueri pro libertate ſeruitium,
pro Chriſtianis legibus Mahumethicã
ſuperſtitionem diſcant. Quid aliud Ma-
humethus ille Antichriſtus, quid aliud
Sathanas, quid aliud totus infernus op-
tat, quàm iſtam mentem Chriſtianis da-
ri? Nõ inuehor in doctiſſ. D. Quodlibe
tariũ, qui quicquid dicit, diſputandi cau
ſa dicit, in illos inuehor, qui iſta uero ani
mo & dicunt, & ſentiunt. Non probo
bella inter Chriſtianos, probo bella pro
Chriſtianis. Ioſue cum pugnat pro Ga-
beonitis, non ſuæ gentis aut religionis
hominibus, ſed tantũmodo confœdera
tis. Sol et luna in ſtatione manent, quo
uictrici manui lucem ad internetionem
hoſtium ſuppeditarent, de cœlo in eoſ-
dem hoſteis pugnatũ, grãdinibus prius
à deo contuſi ſunt, ꝙ hoſtili manu ca-
derent, qua ex re cœli ſyderũ teſtimonio
docemur

docemur, nõ ſolum pro nobis, ſed etiam pro ſocijs noſtris bella licita eſſe, atque ea ipſius Dei auxilijs perfici. Nec alia mens Deo in ueteri, alia in nouo teſtamẽto, cuius uoluntas æterna eſt, nec ullis uariationibus ſubiacet. nam et Theodoſio imperatori Chriſtiano, aduerſus barbaros pugnãti, turbinibus & uẽtis hoſtes ſubegit. Vnde Claudianus, tametſi Ethnicus homo rei miraculo compulſus, ita imperatoris uictoriæ accinuit.

O nimium dilecte Deo, tibi militat æther,
Et coniurati ueniunt ad claßica uenti.

Si lupus ouẽ deuorat, obſiſtimus, quum ouilia Chriſti uno impetu deuaſtãtur arma deponemus? interim precaturi, dum miſeri agni ſub dentibus palpitant. Aut uecordium iſta, aut pauidorum ſunt uerba. Non damno preces, oret mens, ſed pugnet manus, ne Deum tentare uideamur, qui ad tutelam noſtri armis à Deo datis non utimur. Videmus eos eſſe mores populi, eam ferocitatem gentium, ut

 ſine

ſine bello eſſe non poſſint, aut inter ſe, aut in hoſtes fidei pugnant. Hæc rabies bellandi, in Turcas, quaſi in latrinã exoneranda eſt, ne in Chriſtianos effundatur. Poſt primam illam Godefridi expeditionem bellatũ eſt ultra 140. annos in hoſtes fidei, nunc Rex Galliæ, nũc Rex Angliæ, nunc Imperator Germaniæ infidelium terras inuaſit, interim in uiſceribus Chriſtianæ Reip. fermè cõtinua pax fuit. Vbi illic bella omiſſa ſunt, ciuilibus prælijs ad hunc uſq; diem inter Chriſtianos ſæuitum eſt. Verum ut Chriſtianis bellare non liceat, illis fortaſſe non licuerit, qui uicem Apoſtolorum gerunt. Cęſari uero qui nõ in Apoſtolorũ, ſed in Ioſue, Gedeonis officia ſubit, omnino pugnandum eſt, niſi gladium ſuum à legibus, ab eccleſia, ab ipſo Deo traditũ, fruſtra gerere uelit, qui tamen illi fruſtra datus non eſt, teſte Paulo ad Ro. 13. Hunc enim Dauidica illa adhortatio ſemper in armis eſſe iubet: Accingere gladio tuo ſu

per

per fœmur tuum pontentiſſime. In huius perſona gloriatur idem ille Dauid de ſua bellicoſitate. Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellũ. Decet enim imperatoriam maieſtatem non ſolum legibus armatam, ſed etiam armis decoratam eſſe. Indicat id etiam ritus cõſecrandi Cæſaris. nõ enim ſolum aurea, ſed etiam ferrea corona decoratur, ut intelligat ſibi cum ferro, cũ armis negotiũ fore. Dũ Euangeliũ cãtatur, Cæſaris gladius erectus tenetur, ſatis pro indicio, illũ gladiũ ad Euãgelij defenſionẽ Cæſari dari: q̊d certe Carolus Imperator optime agnoſcit, ſcribit enim ex auito ſymbolo in titulis nũmorũ: Da mihi uirtutẽ cõtra hoſtes tuos, hãc uirtutẽ auus illius Ferdinandus Granatæ expugnator, à Deo petijt, & obtinuit, & fœlicibus armis exercuit. Huius beneficio à Sarracenica gente liberas habemus Hiſpanias, quæ illic mox à temporibus Heraclij ad ſeptingẽtos

tos annos dominatum exercuit, quæ Na uerram, Aquitaniam, Italiam multis inde excurſionibus uaſtauit. Huius tam præclari liberatoris Hiſpaniarum Cęſar ex filia nepos eſt, in huius poſſeſſionem Cæſar uenit, huius facta expugnatione Tuneſij imitari cœpit. Si quærat Cæſar, quibus in ueteri teſtamẽto ſuccedat, inuenit ſe Dauidibus, Machabęis ſucceſſorem datum. Si quęrat quibus in nouo teſtamento imitator ſit datus? intelligit ſibi Godefridorum, Conſtantinorum facta ad imitationem eſſe propoſita. Si quærat quem ſibi hoc tempore æmulãdum deſumat: Ipſe ſeipſum æmuletur neceſſe eſt, ſuasq́ res geſtas in exemplum trahat. Addenda enim ſunt facta quæ non degenerent à Viennenſi uictoria, quæ digna ſint triũphis Aphricanis. Hęc enim non pro fine, ſed pro exordio rerum ſuarum habere debet. Gerit nomen Caroli illius Magni primi apud Gallos imperatoris, ipſe etiã Carolus Magnus, nomen

illius ipſum cum ſummo imperatore cõmittit, quem niſi ſuperet, æquare non uidebitur, ut ſemper benignius ęſtimamus uetera quàm noua, recentiorum parum æqui iudices. Carolus ille magnus Saxoniam, Vueſtphaliam, Nauerram, Aquitaniam, Aſiam, Hieruſalem hoſtibus fidei ereptas, Chriſto reddidit. Iſte tanti nominis hęres et eiuſdem imperij ſucceſſor, poſt profligatos apud Viẽnam Turcas, poſt expugnationem Tunetis, ſegnis in ſuas laudes erit? procurſumq́ue uictoriarũ ſuarum cum Chriſtianorũ dolore, cum ſummo Turcarum gaudio, quaſi inuidens ſibi, ſiſtet? omniumq́ue fidelium hominũ ſpes deſtituet? Perſuaſum eſt enim omnibus aut hoc Cæſare, aut nullo unq̃ Turcas uinci poſſe. Pacem cum Turcis habere non poteſt, aut inferenda Turcis arma, aut illorũ accipienda, hoc tantum in deliberatione eſt, foris'ne, an in uiſceribus regnorum ſuorum bellum habere uelit. Bellandi conſilium, quod alijs prin-

cipi

cipibus,qui procul à Turca agunt,uolũtas dare poteſt,id Cęſari neceſſitas exprimit. In collimitio Turcarũ ſita eſt Hiſpania, Sicilia, Sardinia, Baleares inſulę, atq; ipſa deniq; Italia claſſibus Turcarũ obnoxia eſt. Aut proferendum imperium, aut amittendũ. Nõ poſſunt Turcarum arma quieſcere etiam cum laceſſita non ſunt. Quid poſt tantas eorum ignominias, poſt tantas clades futurum arbitramur? Vt abſit hæc bellandi neceſſitas, tamen atroces iniuriæ in Chriſtianum nomen hactenus editæ, uel manſuetiſſimum pectus in bellum pertrahere poſſunt. Amiſimus intra decurſum unius ſeculi Thraciam, Græciam, utranq; Myſiam, Rhodum, ac magnam partẽ Hungariæ. Decurrat adhuc tale ſeculũ, iam Chriſtus in toto orbe, nihil Chriſtiani uidebit. In certos gradus odia ſua Turca diſtinxit. Magnus illi hoſtis, quiſquis Chriſtianus, maior Cęſar, maximus ipſe Chriſtus. Si poſſet Chriſtum in cœlis regnantem

tem

tem à dextra patris deturbare, ne momẽ-
tum quidem temporis interponeret, id
quia non poteſt, ſatagit ne ſaltem in ani-
mis fideliũ regnet. Cæſari olim cum tria
imperia erant, duo eripuit, de Conſtanti-
nopolitano ſolio, de Trapezũtino ſe im-
peratorem iactat: quod magnus eſt, Cæ-
ſaris iniurijs magnus eſt: quod diues eſt,
eccleſię ſpolijs diues eſt: quod multorum
populorũ ſeruitute ſubnixus eſt, de Chri
ſti dãno eſt: Regna enim illius olim Cæ-
ſaris, templa eccleſię, populi ipſius Chri
ſti erant, quæ nunc omnia ſæua illius ty-
rannis poſſidet. Putat ſceleratus, quia ma
iorem partem orbis Chriſtianis ademit,
etiã reliquias ſibi deberi. Ita inueterata ra
pina pro iure habet, quod diu poſſidet.
Cum Aſiam diu tenuiſſet, putabat ſibi
Aphricam deberi, occupata Aphrica, to
tam Europam animo inuaſit: ita ille re-
gni limite non iure, ſed libidine determi-
nat. Nec iniuriam putat ſe Ferdinando
feciſſe, quod magnam partẽ Hungariæ
eripuit,

eripuit,ſed quia non totam eripuit, inter acceptas iniurias adnumerat, nec quod iam Rhodum ultimũ Cycladum in poteſtatem redegit,ad terminos imperij ſui perueniſſe ſe putat,ſed nũc Siciliam, Sardiniam intra partes regni ſui deſcripſit. Huię uoto quia Cæſar maxime,obſiſtere poteſt, Cæſarem maxime & timet, & odit, & quia timet, uehementius odit. Hinc illæ direptiones Balearum inſularum,hinc Hiſpaniæ littora tam fœde populata, hinc Hungaria uſq; ad Viennã peruaſtata,ac à Vienna intra ipſa uiſcera Germanię ad octodecim miliaria omnia ferro, flammaq; conſumpta. Nec enim in Cæſarẽ ſolum,ſed in omne genus Cęſaris imfeſtus eſt. Ob Cęſarem Ferdinandum, ob Ferdinandum Cæſarem, ob Chriſtum utrunq; odio perſequitur, à Cæſare in Ferdinandum, à Ferdinando in Cæſarem reciprocis armis incurrit,ultro citroq; iniurijs cõmeans. Nec mirũ, dolori illi eſt aliquod nomẽ imperij apud hos

hos fratres ſupereſſe. Semel ex imperio Trapezuntino, ſemel ex Byzãtino Cæſaris titulum habet, tertium ex Romana ſede affectat. Ad eam rem duas quodam modo ſibi uias ſtruxerat, redacta in ſuã poteſtatem Hungaria, & occupato Tuneteſi regno, eſt enim ex Aphrica in Italiam commodiſſimus traiectus, ex Hungaria per Alpes illic nuſq; pręruptas facillimus deſcẽſus. Hæc ille machinabatur, quo ablata Italia ter imperator eſſet, Caroli Cæſaris titulo nihil præter inane nomen relinqueret. Tantum prædonẽ Cæſar amplius in ſua regna graſſari permittet? & quem hactenus, ut ait Hermolaus Barbarus, Chriſtiani ſua deſidia magnũ fecere, maiorẽ fieri ſinet? Poſſint alij Cęſares cauſari, quo minus in Turcam bellarint, uires, fortunam, otium ſibi defuiſſe, quæ omnia Cæſari Carolo abũde adſunt, nullus enim inter ſeptingentos annos tam late imperauit, nulli fortuna benignior, nunq̃ in Chriſtiano orbe maior

ab armis quies, ut relinquamus ditiſſima inter Belgas regna, & tam longe late que Oceani littora potẽtiſſ. populis Germanici nominis occupata. Relinquamus Sardiniam maximã mediterranei maris inſulam, eãdemq́; feraciſſimam, ſi Herodoto credimus. Relinquamus Siciliã, quæ una toti Peloponeſo à Thucidyde comparatur, Non ueniant intra numerationem hanc tot inſulæ in mari mediterraneo, in Oceano, & alterius hemiſphærij Antipodũ noui illi mundi. Segregemus latiſſima Italię regna: Nónne ſola Hiſpania ad hoc bellum ſuffecerit? nónne ſola Germania quãtaſcunq; copias militum attulerit? Quod ſi quis iã dicat, quid hæc ad uniuerſam Aphricam, Aſiam, & magnam partem Europæ, quæ omnia Turcarum ditioni ſubiecta ſunt: ſi Geometrarum in morẽ ſpatia terrarũ dimetiamur uincimur, ſi uires, animos, arma, quæ ſola in bello ualent, in comparationem mittimus, quid eſt quod Turca ſibi non metueret?

tueret? quid eſt quod Chriſtiani ſperare non debeant? Armet ſe tota Aſia in bellum, quos populos producet? nimirum Lydos, Phrygas, Myſos, molliſſima genera hominum. Nullum unq̃ hoſtẽ magis, ut inquit Liuius, Romani ſpreuerũt, nec mirum, ubi Amazones fœminæ dominatę ſunt. Perlege hiſtorias, Aſiani ſemel acie egregie uicti, raro ad ſecundam pugnã redeũt. Vnico pręlio Cyrus Aſiã minorem, unico Romani domuere. De Aphricanis quid attinet dicere, qui ab Alexandro Magno citra ullũ conflictũ, à Zelymo nuper unica pugna imperiũ, libertatem amiſere. Quis neſcit in ſacris ſcripturis Aegyptum arundini eſſe comparatam, cui ſi quis innitatur, frangitur. Trahit, ut aiunt, Turca ſeptingentorum milium turbam, ſi numerũ reſpicias, orbem uniuerſum cõtra te uenire putes, ſi uires, prędam tibi uberiorem obiectam credas. Quoties cum hoc hoſte Mathias Hungariæ Rex noſtra ætate pugnauit,

toties uictor rediјt. Bone Deus quàm exigua manu, ingentes illorum copias concidit. Eripuit ille uir Turcis, quãuis contra eum in armis ſtaret tota Aſia, Aphrica, & quicquid in Europa eſt Turcarum ditionis, eripuit inquã Turcis magnam partem Myſię inferioris: Seruiæ & Boſinæ, ita ut etiam mœnibus ipſius Conſtantinopolis formidabilis eſſet. Bene dictum eſt ab Annibale de Aſiano milite, quem magnis copiјs inſtruxerat Antiochus, eum ſufficere Romanis, etiamſi ſint auariſſimi, quaſi Aſiani arma ſua nõ ad pugnã, ſed ad prędam circumferrent. Porrò fortuna Cæſaris tanta eſt, ut quot bella geſſerit, tot uictoriјs inclaruerit. Id certe conſtat, ſi de ſolis Turcis tot triumphos reportaſſet, quot aliunde parauit, tota gens Machumethica extincta fuiſſet, Aſia, Syria, Aſſyria, Aegyptus, Aphrica, Pontus, Græcia, Thracia ad imperium Chriſtianorum rediјſſet. Qui ergo Cæſari ſuadet, ut Turca, quẽ ſolũ Chriſtiani timent,

ment,& qui ſolum Cæſarem timet,abſti neat, uidetur nec Chriſtianis uelle cõſule re, et Cęſaris laudibus inuidere,nec igno minias Chriſtiani nominis diminui cu= pere. Delenda eſt enim ex hominum ani mis memoria,imperante Carolo ubique uictore. Rhodum ipſo natali Chriſti die à Turcis captam eſſe, Hungariam perua ſtatam, Viennam in conſpectu Germa= nię impune obſeſſam. Quod ſi iſta ex ho minum animis deleri non poſſunt,anna libus ſaltem memoria relinquẽda eſt, iſta aut maiora regna à Turcis recepta eſſe. Quod certe breui futurum nequaquàm dubitamus. Sunt enim Turcarum uires in ſpeciẽ magnę,reipſa exiguæ. Id ita eſſe iam ſecundò Chriſtiani in Cæſaris bellis uiderunt. Quid enim Solymannum ſal= uum à Vienna in patriam retulit, niſi fe= ſtinatiſſima fuga, quæ quo ſibi liberior eſſet,hoſtiq́; perſecutionem auferret, põ= tes interſcidit,cõmeatus corrupit,flumi= na infecit, amiſſo interim omni leui equi

 tatu

tatu ad XIII. milia numeroſo, ac ne tẽtata quidẽ iterũ obſidione Viennę, ad militẽ quẽ à Tanai, ab Euphrate, à Nilo uſq; cõtraxerat. Vt Cęſarẽ nuper ab obſidione Tuneſij amoueret, Arabes omnes, Aphricanos omnes in Cæſarẽ armauit, qui eiuſdẽ audacię cũ ſuo imperatore, beneq; memores profugientis apud Viennam exercitus, uix oſtentata acie poſt uelitũ iaculationes, antequam manus conſererẽt, pro uictis ſeſe habuere, fugam arripuêre, cum armatorũ copia duplo plures quàm Cæſar, haberent. Dedit cœleſte numẽ Chriſtianis hominibus magna documenta, quàm facilis ſit ex hoc hoſte uictoria. Videmus expeditione trimeſtri, exercitu non ultra ſexaginta milia numeroſo, ampliſſimũ totius Aphricæ regnũ Chriſtiano orbi redditum, pluresq; hoſti arces ac ciuitates auulſas, quàm amiſſos milites. Quod ſi quis roget: Vnde igitur Turcæ tam magni facti ſunt? non aliunde magni facti ſunt quàm ex obſerua-

tis temporũ occaſionibus. Tum Hieruſalem amiſimus, cum Comes Tripolitanus, & Rex Hieruſalem ciuile bellũ inter ſe gerebant, noſtris diſcordijs ad uictoriam ſuam Saladinus uſus eſt. Ptolemaidem tum demũ ſubegit infidelis, ubi Piſani & Genuenſes mutuis inter ſe cædibus Chriſtianum militẽ abſumpſiſſent. Antiochiam ipſe Patriarcha uendidit & prodidit, Gręci Turcas in ſua regna introduxerũt, nõ aliter, quàm ſi quis uenenum in ſua uiſcera ingerat. Ludouico Hungariæ regi nihil niſi nimia fortitudo nocuit, qui cũ uiginti ſex milibus, ſeptuaginta myriadas Turcarum profligaſſet, dum caſtra oppugnat, & uictoriam ſimul, & uitam amiſit. Nunc illæ occaſiones, quas Turca captare ſolet, Chriſtianis adſunt. Inter Chriſtianos principes nullum bellum eſt, quieſcunt Gallorum arma, quieſcunt Italorum, quieſcũt Germanorum, quieſcunt Hiſpanorum. Ipſe cõtrà Solymannus defectionibus Aphri

canorum deſeritur. Perſarum armis fran gitur, non niſi dimidiatas uires aduerſus Cæſarem adferre poteſt. Toto orbe illius copiæ diſtinentur, occurrẽdum ad orien tem, occurrendum ad occidentẽ. Omnia illi incerta, omnia ſuſpenſa, omnia ſuſpe cta, quid enim in illius pectore ſecurum eſſe poteſt? Aulæ principum coniuratio nem, regnis defectionem, ciuitatibus ſe= ditionem, ſingulis familijs ſeruorũ perfi= diam timet. Qui enim de principum ani mis certus eſſe poteſt? qui fratres ſuos in auſpicando regno occidere ſolet. De ci= uitatibus uero quomodo nõ anxius eſſe debet? quas ſcit nõ ſolum ab hominibus genere diuerſis, ſed etiã religione diſcor= dibus inhabitari? De ſeruis qui minimũ poſſe uidentur, quanta illi ſollicitudo na ſcitur, quos iam non metu, ſed ipſis ſen= ſibus intellexit, quantopere ſuis rebus no cere poſſunt, nimirum quos uidit Cęſari maturaſſe uictoriam. Vere dictum eſt à priſcis, tot nos hoſtes habere quot habe=
mus

mus ſeruos. Tradita eſt Cęſari ſine oppugnatione Tuneſis ciuitas, quur ita? quia ciues foris hoſtem, domi ſeruos ſuos metuebant. Quàm autem plena ſit Turcia ſeruitijs, idq; Chriſtianis, ſatis indicant octodecim illa milia captiuorũ Chriſtianorũ, quos Cęſar expugnato Tuneſio libertati reſtituit. Sępe ſerui per ſe bellũ cũ dominis geſſere, nullo adiuti extraneo hoſte. Teſtis Spartacus gladiator Romanorũ cladibus nobilis, teſtis arx Capitolina ſeruorum armis occupata. Teſtis Tyrus, quæ uſq; ad tẽpora Alexandri Magni ſeruorum dominatũ paſſa eſt: teſtis Aegyptus, quæ diu ſeruos ſuos reges uidit. Quot inde ad nos transfugia, deditiones, proditiones futurę ſunt, ſi uiderint ſerui, quondam Chriſtiani, Chriſtianos exercitus ſuis urbibus admoueri? Quid de regnis dicã? quorũ Turcis nihil, pręter Bithyniam hæreditarium eſt, imò ne Bithynia quidem, nam ſi patriã quęrũt, ad Scythicas niues, unde orti ſunt, remi

grandũ eſt. Quãtus hinc Solymannũ metus circunſtat. Aegyptus quæ illi nũc ſerua eſt, cuius principem patibulo ſuſpendit, nõdum uigeſimum tertium annum agit, ex quo regem ſuum, latiſſimum imperium, & libertatem amiſit. Ipſa Conſtantinopolis non ultra nonageſimũ annum ſeruit, eoſdem fermè annos ſeruitutis ſuę Thracia, Græcia, utraq; Myſia denumerat. His gentibus aut memoriã ſui regni, aut libertatis deſiderium, aut ſenſum ſui doloris extinctũ arbitramur? ac nõ potius ſtatim ad primam Chriſtianorum armorum ſpem omnia defectionibus, tumultibus oppleturas eſſe, præſertim quũ ex Tunenſi bello didicerit, quãtum ſpei in Cęſaris armis reponendũ ſit. Has tantas occaſiones de manibus omittemus, uel potius hoſtibus largiemur? Pazaite à Taberlano capto, potuerãt Chriſtiani quicquid amiſſum erat à Turcis reuellere, ceſſatũ eſt, tanta opportunitas neglecta eſt, quid poſtea euenit? Tertius

ab

ab illo ſucceſſor, qui in parẽtibus ſuis unà cum regno extingui poterat, Chriſtianis duo imperia, duodecim regna, ducentas urbes ademit, eo beneficio Chriſtianorũ quies repenſa eſt. Nimio pretio didicimus non eſſe rurſus in tantis occaſionibus torpeſcendum. Pugnandum eſt aut nũc cum dimidiato hoſte, aut mox cum integro. Quod ſi Cæſar iiſdem malis laboraret, quibus Solymannus, inſanus eſſet, qui uel mentionem de hoc bello faceret. Nũc quũ Cæſari omnia tuta, omnia certa, omnia firma ſunt, qui hoc bellum non ſuadet, aut non intelligit quid Turcis metuẽdum, ſi belletur, aut quid mox Chriſtianis patiendum, ſi non belletur. Regna Cæſaris hæreditaria ſunt, & quicquid armis poſſidet, legibus etiã tueri poteſt, nullas ciuitates diuerſę religionis incolis permixtas habet, ſeruos maior pars Chriſtiani orbis ignorat, tãtum abeſt ut quicq̃ mali ex eorum perfidia naſci poſſit, quodq́ maxima momenta habet, ta-

lem

lē ſe Cęſar tū in pace, tū in bellis geſſit, ut ob uictorias clarus, ob animi clementiā amabilis ſit. Deinde odijs quæ ex bello naſci ſolēt, ea remedia appoſuit, ut de inimicitia nihil, de magna cōcordia omnia ſperāda ſint. Pugnauit cū Italis, ſed qbus â uictoria ſua bona reſtituta ſint. Ita dux Mediolanenſis è uinculis in ſuū Ducatū redijt. Pontifex unà cū Roma captus, citra (quod Græci dicunt) ἄποινα, ſuæ dignitati reſtitutus eſt. Omnem Galliæ nobilitatem è captiuitate ad ſuas ſedes remiſit. Regem ex hoſte ſororis ſuæ maritum fecit. Tot nodis amicitiæ, affinitatis, beneficentiæ Chriſtianā rem deuinxit, ut pręter hoſtem foris nihil illi ſit timendū, atq; id ita eſſe omnes Chriſtianæ gentes docuerūt. Quis enim, Cęſare apud Turcas belligerante illius regna tentauit? In concuſſa pax ab omnibus ſeruata, quo Cæſari otia ad externa bella ſuppeterēt. Vtinam in Viennenſi uictoria, tum perſuaſum fuiſſet, quod nunc liquidiſſime conſtat,

ſtat, neminem Chriſtianorum bellis aduerſus Turcas obſiſtere uelle: ſed abſint quærimoniæ, cumulatum eſt noua uictoria Tunenſi, ſi quid tum ceſſatum eſt. Suſpitiones quæ tum fecere, quo minus trepidæ Turcarum fugæ inſtaretur, quo minus cum uictoria in Thraciã uſq; penetratum ſit, nũc omnino extinctæ ſunt. Cupiunt omnes illũ Turcas uincere, qui nunquam in ſuis de Chriſtiana gente uictorijs ſignum lætitiæ edidit. Terribilis, ut uolunt, Solymannus, quia Rhodum cepit, quia Ludouicum uicit, quia Hungariam peruaſtauit, ſed hunc tantopere terribilem iam, Cæſar bis uicit. Redigamus ad calculũ utriuſq; uictorias: Rhodum Solymannus potius longa obſidione fatigauit, quàm uicit, quod ſi ulla ſubſidia miſſa fuiſſent, nunquam illa deditio Rhodiorum ſubſecuta fuiſſet. Vicit ſed in deſerta cauſa. Occidit Ludouicũ, ſed exigua manu aduerſus ſeptingẽta milia pugnantem, ſed uictoria incautum, ſed in

in tonitrua bombardarum incidentē, ac tum demum uictum, ubi hoſtem cominus habere non potuit, quē conſerta manu uſq; ad caſtra profligauerat, non degenerans à maioribus ſuis Iohāne Huniade & Mathia regeHungarorū, Turcarum cladibus præcipue claris. Cæſar cum inuictiſſimis gentibus, paribus cōpijs, aperto marte,ſine ulla clade perpetuus uictor. Quid habet Turca quod cū pugna Papiēſi, cum deuicta Italia, cum Roma capta conferri poſſit? Vtcunque magnus eſt, Cæſare certe minor erit, cui omnes ſuas uictorias inclinauit, & ut ex Hectore uicto, Achillis fortitudo cognoſcitur,ita ex uicto Solymanno, magnitudo Cæſaris intelligitur. Sit ergo ſi ita uelimus, Solymannus alijs terribilis, Cæſar Solymanno terribilis erit. Credo cœleſtis numinis diſpenſatione factum, ut Cæſaris arma prius inter inuictiſſimas Chriſtiani orbis gentes exercitarentur, quàm cum Turca confligeret, ut diſceret quàm

exiguo

exiguo negotio Syros, Phrygas, Lydos uincere poſſet, qui ex ualidiſſimis gentibus tot uictorias reportauit. Ita Iacob prius cũ angelo colluctatus eſt, quo cognoſceret, quàm parũ ſibi antagoniſtæ angelorũ Eſau hominis uires formidoloſæ eſſe deberẽt. Colliſa ſunt inter ſe Chriſtiana regna magis acri, ꝗ exitiali bello. Nulla gens afflicta, nullę præclaræ urbes exciſæ, mutuis inter ſe pugnis, quaſi in ludo gladiatorio omnem artem, audaciam, uſum bellandi didicere. Trahet Cęſar ad bellum non ignauum militem, ſed fortiſſimum, nõ tyronem, ſed perpetuis uictorijs aſſuetũ. Quid enim Gallorum equitatu terribilius? quid Hiſpano pedite acrius? quid Germanorũ pectore fortius? quid Hungaro Turcarũ cędis appetẽtius? quid ei generi belli aſſuetius? quid Italis ingenijs callidius? Quid Genuenſibus triremibus inſtructius? quid in rebus maritimis Veneto potẽtius? qd ob amiſſas Cycladas aliasq; maritimas ciuitates

in Põto, in Thracia, in Illyrico ademptas Turcis infeſtius? Quid Bohemo robuſtius, quid Sleſio, Morauo in Turcas iratius, ad arma promptius, quid, ut de aliarum nationum ducibus fortiſſimis taceamus, Antonio Leua ad omnes caſus fortunæ perferendos conſtantius? quid Andrea ab Aurea Turcarum cladibus nobilius? quid maritimarum rerũ peritius? Tali milite uſus Alexander ille Magnus orbem terrarũ intra triennium edomuit, cum non amplius quàm triginta duo milia peditum, quatuor equitum in caſtris haberet: tali milite uſus Xenophon philoſophus à Babylone & Suſis ſaluus in Græciã reuerſus eſt, quibus ſubnixus uiribus, non maioribus quàm decem millibus peditum, ſine ullo equitatu: docuitq; totum Perſarum imperium, totum oriẽtem, nec fraudibus, nec armis tantillas copias profligari potuiſſe. Talẽ militẽ quũ haberet Philippus huius abauus, à Pio pontifice tanti habitus eſt, ut eum Mahumetho,

metho, Turcarum fortiſſimo non dubi=
taret opponere, ſed ille ſuis bellis implici=
tus, Turcis obuiam ire nō potuit. Nunc
autem ſumma pax in Chriſtiano orbe,
ſummū otium ad externa bella ſuſtinen=
da, quæ ſine dubio Pauli pōtificis ſapien
tia perpetua fore pollicetur. is enim, ut eſt
Chriſtianæ reip. amantiſſimus, uſu rerū
peritiſſimus, & conſilio, et opibus Chri=
ſtiana arma in Turcas fouebit, & pacem
inter ipſos omni cura tuebitur. Quā non
leue momentum ad bellum adferat pon
tificis potentia, ſatis declaratum eſt ex de
cem illis equitum milibus, quos Clemēs
III. in Viennenſi bello ad ſubſidia Chri
ſtianorum armauit. Quanquam ſi pax non
eſſet, adhuc tamen arma in Turcas arri=
pienda exiſtimarem. Quum enim Go=
defridus ille Builonius cum reliquis Gal
lorum ducibus expeditionem in Turcas
ſumebat, Papa cū antipapa, Cęſar cum
Cæſare bellum gerebat: (Habuit enim id
tempus duos pontifices, duos Cæſares)
O æque

æque tamen illa expeditio ſuſcepta eſt, æque in bello perſeueratum, quodq́ mireris, Flandriæ Comes Robertus, quum Cæſaris armis infeſtaretur, nõ tamẽ omiſit profectionẽ in Turcas. Si quæras quis tum Chriſtianorũ regnorum ſtatus erat? dicam paucis. Sicilia aliqua ex parte, Hiſpania fermè tota Sarracenorũ armis tenebat, in Italia Sarraceni Nuceriã poſſidebant, quæ etiã nunc ob inueteratum illic Sarracenicũ dominatum, Nuceria Sarracenorũ dicitur, eoq́ ſcelerum deuentũ erat, ut Chriſtiani principes ſua inter ſe bella Sarraceno milite conficerẽt. Quid poteſt importunius fingi ad externa bella capeſcenda, quid impeditius ad ſuſtinenda? Ea tamen Chriſtianorum armorum expeditio tam fœliciter ceſſit, ut nihil unq́ fœlicius. Auſpicijs Siculi Boẽmũdi, Godefridi Bulionij, Hugonis Magni, Roberti Flandri, reliquorumq́ Ducum, tota Aſia edomita eſt: Hieruſalem capta, arma uſq́ ad Arabiã & Aegyptũ

promota

promota. His uiris Cæſar ſucceſſit, Sicilia illius eſt, Flandria illius eſt, quicquid illi domitores Aſiæ poſſidebant, non minima ex parte in Cæſaris hæreditatẽ conceſſit, ut & ditionum & uirtutũ illorum heroũ ſucceſſor eſſet. Circumagat oculos ſuos per uniuerſum mũdum, ſemper incurret in monumẽta ſuorum. Si Flandriam reſpicit, Robertus illi in oculis eſt, tot Turcarum cladibus nobilis: ſi Nauerram, in Caroli Magni trophæa incidit: ſi Granatum, aui materni uictorias cõtuetur: ſi Siciliam, Boẽmundus ſeſe offert, ex duce Antiocheni regni poſſeſſor effectus. At qualis regni? eius nimirũ quod ſub ſe habet centũ ſexaginta epiſcopos, trecentas ſexaginta eccleſias, manſitq; illi & hæredibus illius hæc poſſeſſio plus minus ad ducentos annos incolumis. Si ad Viennã ſuos oculos dirigat Cæſar, ſuos triumphos uidet: ſi ad Aphricam, Tunẽſe regnum ſuis titulis adiectum contemplatur. Non ſinunt illum nec ſui cultus

hoc bellum omittere. Si coronam intuetur, uidet eam duobus imperijs detractis mutilã: ſi aureũ uellus in pectus propendẽs, in memoriã ueniunt Colchi & Pontica regna: ſi orbẽ quem in manu geſtat, quid à ſuo imperio alienatũ ſit intelligit: ſi titulũ terræ ſanctæ, quã inter ſua regna adnumerat, animo recolit, uidet quid ſibi, quid Chriſto detractũ ſit. Cupit Hiſpania ſexcentorũ annorũ clades, quibus à Sarracenis uexata eſt, hoſti reponere, cupit primùm ex Hiſpano genere Cæſarẽ, uere Cęſarẽ eſſe, hoc eſt, imperio reddere quicqd illi à Turcis auulſum eſt. Memor eſt Pontũ quondam à ſe poſſeſſam, ibiq; adhuc ſupereſſe Iberiã ſui nominis gentẽ. Cupiunt Galli felicem ſub Godefrido expeditionẽ repetere, nec in obliuionem abijt Gallogręcia, quondã ab ipſis in media Aſia cõſtituta: Cupit Italus ueterem Romanorũ gloriã renouare: Cupit Germanus inuictas ſuas uires in Turcas experiri. Cupit Hungarus hoſtili ſanguine

ſuas

ſuas manus cruētare, ſpirat adhuc uete=
res animos, habet pectus & fortitudine
ſolita & nunc etiā ob acceptas clades ira
plenū: Cupit Morauus, Sleſus, nullis deli
tijs mollita corporis robora in Turcarū
prælijs experiri: Cupit Bohemus ſolus
inter Germanicas gētes incola colonias
in Turcicas ditiones emittere: Cupit for
tuna ꝑpetuo Cæſari addicta, ſua benefi=
cia nō repudiari: Cupiūt tot opportunita
tes, ne negligāt: Cupiūt tot milia Chriſtia
norū apud Turcas in carceribus, in pœ=
nis agētia, in libertatē reſtitui. Optāt has
lachrymabiles uoces, & ad Dei, et ad Cę
ſaris aures pertingere: Deus uenerūt gen
tes in hęreditatē tuā, polluerūt templū ſan
ctū tuū, poſuerunt Hieruſalē pomorū cu
ſtodiā, poſuerūt morticina ſeruorū tuo=
rū eſcas uolatilibus cœli, carnes ſanctorū
tuorum beſtijs terræ. Cupit ipſa mater
eccleſia tot quodā fideles prouincias ſibi
reſtitui: cupit habere liberū aditū ad prę=
ſepe Domini: Cupit in caluariæ monte
O 3 ſponſi

ſponſi ſui crucē liberis lachrymis irrigare. Habet in manibus Canticum Delboræ: Cupit in aures Cæſaris & Chriſtiani populi bellū in Turcas arripiētis occinere. Qui ſponte offertis de Iſraël animas ueſtras ad periculū, benedicite Domino. Noua bella elegit Dominus, et portas hoſtiū ipſe ſubuertit. cor meū diligit, principes Iſraël, qui propria uoluntate offertis uos diſcrimini, benedicite Domino. Liberet igitur Cæſar orbē à ſeruitute, Chriſtianā religionē à Mahumethica impietate, ſua regna ab hoſtiū incurſu, uindicet fratris iniurias, uindicet ſororis chariſſimo marito uiduatæ, uindicet ſuas, uindicet Chriſti. Habet ubiq; pacē, habet hoſtē alijs bellis implicitū, habet hoſtē bis à ſe uictū, habet militē perpetuis uictorijs aſſuetū, habet aurū ex antipodū inſulis, habet duces optimos, habet in Tunēſi rege auxiliares ſibi Turcas, habet hoſtē ipſi Deo hoſtē, habet fortunā ꝑpetuo fauentem eccleſiæ preces, omniū uota, Deum auxiliatorem. Dixi.

IOANNIS LVDOVICI VIVIS
DE CONDITIONE VITAE Chriſtianorum ſub Turca.

EST inter Chriſtianos homines odiorum atq; inimicitiarum tanta acerbitas, & tã cæca rabies, ut ea multi mortales ꝑciti atq; acti præcipites, nihil dubitẽt in ſe ac alios peſſimè cõſulere, & in eas uoragines ſe ac ſuos omneis, uel uotis ac deſyderijs, uel etiam quatenus poſſint re ac opera conijcere, unde nunquã deinceps emergant. Optant alij non unius aut alterius hominis cædem atque interitum, nec inimicitias inimicis concludunt, ſed populorum, ciuitatum, nationum, gentium cladem læti ac libentes ſpectarent. Alij nouationibus rerum ſtudent, & cuperent non ſolum princi-

pem mutatum, ſed Turcã, aut impium aliquem regem, & à noſtra pietate non tantum uita & actionibus, ſed nomine quoque ac profeſſione abhorrentem. Ad quantam impiam ac nefariam animi libidinẽ uarij uarijs de cauſis rapiũtur. Sunt qui hoc cupiant, quod ſub Chriſtiano principe (Chriſtianos hic de nomine ac profeſſione nuncupo) ſub tali ergo rege durã uitã et intolerabilẽ tranſigunt, preſſi uel à rege ipſo, uel ab ijs, quibus Rex publicas adminiſtrationes concredit ac commendat, uel ab hoſtibus, quos ille in ſe laceſſiuit, quum illis à finibus ditionis ſuæ arcendis par non eſſet. In quo utrique & princeps & ſubditi non mediocre flagitium admittunt. Ille quidem, qui muneri ſuo non ſatisfacit, & patrem profeſſus, hoſtem præſtat cauſamque eiuſmodi querelis præbet. Chriſtianus uerò priuatus etiam culpandus, qui ita rerum uitæ huius cura & cogitatione à curſu cœleſtium reuocatur: ut ſuam & aliorũ quie-
tem

tẽ interturbet, unus eſt finis, quò omnes tendimus, nempe felicitas illa ſempiterna, una uia, quà ingrediendum, uera pietas, quantulum refert, modo ab hac uia non depellâre, quid extra illam fiat? quid prauus aliorũ atq; incitatus animorum tumultuetur impetus? Quàm parui refert Chriſtiani hominis tam exiguum atque incertum uitæ curriculum, ſub quo principe decurrat, decurrat modò, ut metam poſſit pertingere, quò cõtendit. Viatores uidemus paulò prudẽtiores ac moderatiores uiæ omnes moleſtias, & uiſu ac perpeſſu indigniſſima, ſiue in diuerſorijs, ſiue in uia ipſa tacitos præterire ac deuorare, in id modò ſpectantes ac intentos, quò profectionem deſtinarunt, cultu modico ac interdum ſordido, ſplendore illo atque illa dignitate depoſita, qua ſunt in patria, ferunt excludi ſe, extrudi, non haberi honeſtiſſimis hominibus honorẽ, tractari ſe ut famulos, illam aduerſum ſe exerceri petulantiam, cuius ſunt

ipſi domi coërcitores ac punitores. Quid eos qui in aliena regione negociantur, ſi quid illis uel à priuatis grauius, uel à principe exiſtat, uel etiã à ſolo aut cœlo, quomodo aſpicimus concoquere ac pati, & quaſi in ſtatione perdurare, ne lucri ſpes abrumpatur. Quæ Germaniç frigora tolerant Itali & Hiſpani, atque adeò Bethyci mercatores? quos Aegypti aut Africæ ardores Galli & Germani? quæ tributa, indictiones, duritatem oris uerba atque etiam interdum uerbera contumelioſiſſimà? omnia mollit ac condulcorat ſpes rei augendæ. Quid milites perferunt in caſtris ob uilem ſtipem? quid athletæ ob uictoriam? quantum uenatores propter feram occidendam? Tam ualide ſpes aliqua animum omnem à præſentium rerũ cogitatione ac ſenſu ad ſe auocat. At uerò, quod nos ita in cura prçſentium rerum immoramur, an non apertè declaramus non ita animum noſtrum ſpe aliqua duci præmij, ut illorũ? alioqui quantò

rò minus, quàm illi, de quibus dixi, hæc præſentia ſentiremus, occupati atq; intenti in eam uitam, quæ immortalis eſt poſt hanc mortalem futura. Idcircò ſancti apoſtoli, quum uiderent non debere Chriſtianum ſuum cura rerum uitæ huius intricari: obedire nos rectoribus ac præfectis noſtris iuſſerunt, non ſolũ commodis & mitibus, ſed aſperis quoque & difficilibus, nec parêre nos tantũ uolunt, ſed & pro illis orare cœleſtem noſtrũ patrem, ut ſapienter populum regant, cuius adminiſtrationi præſint. Id quum diſertis uerbis præcipiunt, tum ipſi ac martyres, deinde omnes pręſtiterunt. Cypriano Cęcilio, quum eſſet, tanquàm crimen obiectum à præfecto, quod in Cæſarem coniuraſſet, reſpondit, longiſſimè abſumus nos Chriſtiani ab iſta culpa, qui Cęſari, etiamſi alia ſacra, alios Deos colenti, tamen quia princeps eſt noſter, bene & cupimus, & precamur, et rogamus Deũ noſtrum, ut mentem illius ad cogitationem

nem uerorum bonorum adducat. Nam quid poteſt tamen principes eripere, quò non maius ſit, quod odium, quod res turbatæ, & auocatio à religione eripiat, ac tollat? ſiue bona inter ſe diuerſorum generum conferantur, fortuita cum corporeis, aut animorum, ſiue etiam generis eiuſdem. Alij ſpeciem ſibi quandam confinxerunt ſtultam libertatis, ne nominatam quidem in uetuſtis Romanorum ac Græcorum monumẽtis, nedum expreſſam, ut cuiq; impunè liceat, quantum libeat: quod quum ſub Chriſtiano conſequuturos ſe deſperent, ideo uel Turcam mallent: quaſi is benignior ſit in largienda libertate hac, quàm Chriſtianus. Quid tu dicis? ſita uerò eſt in hoc libertas, quod nihil ad publicum bonum ærario ciuitatis pendeas, uel principis fiſco? quod penitus ſublata ſint uectigalia? magiſtratus uel nulli, uel autoritate debilitata prorſum et imminuta, ut à priuato non differant? quod impunè liceat cuiuis malefa-

ccre

cere: ubi uiſa eſt libertas hæc: quando au
dita: quis populus, quæ Reſpub. uel pũ-
ctum poſſet temporis in tali libertate con
ſiſtere: an non ſi omnia omnibus licerẽt,
breui fieret, ut nemini liceret quicꝗ, &
pro principe uno excluſo, ſexcenti naſcę
rẽtur poſtridie: nec eſſet ullus, qui ſe non
in illius reponi ac collocari ſedem ui, ar-
mis, cæde omnium peteret ac contende-
ret: Cedo, quod tandem tempus uolunt
uel Athenis ſignare, uel Spartæ, uel Ro
mę, in quo maxima uiguerit libertas: nul
lum inuenietur tam ſolutũ ac liberum,
in quo non magiſtratus, leges, forum, iu
dicia, pœnæ, præmia ualuerint, in quo
non uectigalia fuerint: trãſeo, quum non
ſolum æs uel argentum, uel aurũ rei erat
publicæ impendendũ, ſed ſanguis quoꝗ
ac uita uolenti nolenti, quod cõtingit uel
ſub florentiſſima libertate, contrà potius
ea exiſtimatur libertas ſumma, legibus
ac legitimis magiſtratibus quietè obtem
perare, & bonos ſe ac moderatos præbe
re

re ciues, uoci legum aut magiſtratuum præſto eſſe, & imperijs, promptè ac alacriter parere, imò uerò hæc una eſt, libertas uera, ut uelis bene uiuere, hoc eſt animi uitijs uacare, et impotẽtiſſimis tyrannis animi motibus ac cupiditatibus non ſeruire, quæ ſola eſt ſeruitus, ut nec reges ipſi dici poſſint liberi, quamdiu his obſequũtur. Proxima eſt libertas, quę ex priore illa deriuatur ac deducitur, quietè et pacatè legibus ac magiſtratibus tanquam publicis parentibus obedire, qui, ſicut eſt in mimo, amandi ſunt, ſi boni, ſin aliter, ferẽdi. Nam malè, & per alienam iniuriam uiuere, libertas non eſt, ſed effuſiſſima atq; effrenis quiduis agẽdi licentia, & flagitiorum ac ſcelerum impunitas. Quidam ſe non putant ſatis liberos, niſi quiduis in quemuis liceat, ſublatis legibus, ſummoto metu pœnarum omni, et reuerẽtia magiſtratuum. Alijs ob oculos uana quædam obuerſatur imago libertatis, quæ animos imprudentes in er-

rorem

errorem adducit, quæque non ſolũ cum chartis exoleuit ac computruit, ſed nulla potius ullo fuit tempore, ullo in populo, nec ipſi qualis ſit, ſatis ſcirent explicare, etiã ſi maximè uellent ac conarentur, tantum ſe libertatem clamant cupere. Euoluant uerò, legant rerum ueterum monumenta omnia, inuenient nulla eſſe nunc tam dura, aſpera, difficilia tempora, quibus non peiora atque intolerabiliora fuerint Romæ non modò ſub Cæſaribus, quorũ uix unus atq; alter non importuniſſima fuit bellua, ſed ſub ipſis conſulibus. An huc adducam ciuiliũ bellorũ nomina, Antonios, Octauios, Brutos, Caſſios, Dolabellas, Hircios, Panſas, Cæſares, Pompeios, Marios, Syllas? adde his Gracchos, Fuluios, Carbones, Saturninos, Glaucias & aliam turbulentorum ciuiũ manũ? Quid? iuuabat ne aliquem illis tẽporibus Romæ uiuere, aut omninò natũ eſſe? ut moruorũ conſolationes inde peterentur, quod tã miſeris eſſe abſumptos

ſumptos temporibus felicitatis & maxi-
mi cuiuſdam beneficij loco deberet depu
tari. Sic Sulpitius cõſolatur Ciceronem,
ſic Cicero mortem L. Craſſi, & Q. Hor-
tenſij oratorum, ſic Cato habitus eſt feli-
ciſſimus, quod eo modo è uita exiſſet, at-
que eo tempore. Si quis ſuperiores æta-
tes memoria repetat, inueniet pauperem
populum exiguum pependiſſe uectigal,
ſed ex facultatibus exiguis ac prope nul-
lis, ſtetiſſe tamen in acie noctes ac dies ar
matum, ferentem labores ac pericula mi-
litiæ, quum ſtipẽdium numeraretur ma-
ligniſſimum, diu nullum, ita ut mergen-
tibus ſe in ſortem uſuris, corpore & ſan-
guine crudeli eſſet fœneratori ſatisfacien
dum. Deniq; non opus eſt ambagibus,
quid fuit aliud Romana reſpublica, niſi
tacitum quoddam regnum nobilitatis in
plebẽ? An Athenas libet inſpicere? non
placebunt, nihil fieri poteſt turbulentius
illo populo, nihil leuius, nihil ingratius,
ut nulli eſſent infelliciores, quàm qui uel
aliquid

aliquid ad cōmunes et publicas utilitates cōtuliſſent,uel qui inſigni uirtute aliqua & laude præſtarent. An placebit Sparta, etiam gentilibus ſapientibus improbata?ut Platoni & Ariſtoteli, conſenſus quidam ad bellum, & duram inhumanitatem. Quæ eſt ergo libertas hæc, quam ipſi nec optādo & cogitationibus talem poſſent fingere, ut ciuitates, et hominum cœtus ac cōmunio cōſtare cum illa poſſet ac perſeuerare? Sunt, qui quorundam principum aut nationū odio malint Turcæ & cuicūq; principi barbariſſimo ſubijci, q̃ illis, ut Italorum quidam, quorum Gallum alij, Germanum alij, alij Hiſpanum tam infenſè oderunt, ut malint centies mori, & quod morte eſt peius, indigniſſima & nefaria cuiuſuis imperata facere, q̃ ſub illis uiuere. Si meminerunt cladium Italiæ, res quidem eſt acerba, & profectò deflenda. Sed an non plures atque atrociores ipſi olim toti humano generi intulerunt? ignorant has eſſe rerum

humanarum uices, ut uictor uincatur, & patiatur inuitus ac gemens, quæ aliquando fecerat lætus ac exultans? Roma eſt capta & expilata, graue ſanè & odioſum bonis omnibus, quis enim uellet id factum? ne ipſe quidem Princeps, cuius auſpicio res putatur geſta. Sed reducat Roma in mentem ac recordationē, quot ipſa urbes ceperit, expilarit, incenderit, diruerit, ſolo æquarit, nō modò tecta & populum, ſed ueſtigia quoq; deleuerit ciuitatum uetuſtiſſimarum. Quid idem ipſi Itali? quomodo matrem ſuā Italiam tractarunt? an humanius & mitius, q̄ exteræ iſtæ nationes? an uetera nomina iterum cūmemorem, Marios, Syllas & huiuſmodi? nūc in iſtis ipſis cladibus, quarum memoria recentiſſima eſt, & ſenſus adhuc urit, an nō ſæuiora multò ipſi deſignarunt Itali in Italiam, q̄ Germanus aut Hiſpanus aut Gallus? At oderūt gētem, cuius ſentiunt incommoda, putantne talem ſe eam gentem in amicos & iun

ctos,

ctos,uel ditione, uel fœdere prębituram, qualem in hoſtes armatos, aut hoſtiũ ciuitates atq; agros? aliam ſentiẽt amicam, q̃ inimicam, non tales experiuntur Neapolitani Hiſpanos,quales Inſubres. Neapoli ſtatur legibus,habent ciues cum peregrinis,cum militibus idem forum, eundem iudicem, omnibus ex æquo ius dicitur, ſecundum leges & iura, inter hoſtes nulla putatur legum communio,licere in eos credunt,quicquid lubeat. Principem uerò non poſſe pati extraneũ, nimis eſt delicatũ, ne dicã inſolens, quum & olim mundus tam diu paſſus ſit Romanos magiſtratus, & in una quaq; natione ſcimus res collapſas & propè perditas exteri principis cura eſſe, ac prouidentia erectas ac reſtitutas, in Hiſpania, in Germania,Britannia, Gallia, in ipſa eadem Italia. At qui ab extero tantopere abhorrent,cur ipſi acceſſunt non futuri mox accito pares? etſi Hiſpanum, uel Germanum, uel Gallum ſic faſtidiunt et

oderunt, cur Turcam & Scytham extremæ feritatis ac barbariei non abominantur, differentibus, diuerſis, contrarijs moribus, lingua, cõmercio, religione? Non deſunt, qui Chriſtiani dicũtur, non amore pietatis, aut etiam profeſſione uitæ, ſed tãtum uelut quodam cognomine, quod nati ſint inter Chriſtianos, haud aliter, quàm diceretur uel Romani, uel Carthaginenſes, uel Scipiones, tam facilè, tam libenter, cuiuſcunque ſuperſtitionis, & impij Deorum cultus futuri, quàm ſanctæ religionis noſtræ. Ad iſtos tam deploratos, ſeu uerius deplorãdos, longè eſſet repetẽda oratio, ut qui ad humanũ eſſent ſenſum mentemq; reuocãdi, à qua tam longè recedit quiſq;, quàm à religione, ſine qua, ſi quis acutè rem expendat, non eſt homo, homo, ſed bellua. Itaque multò alia his opus eſſet oratio, ſeu pharmacũ uerius. Nam quemadmodũ Circe illa pharmacum habebat, quod humanę faciei ac naturæ redderet, quos ipſa eadem pharma-

co alio ex hominibus beſtias fecerat: ita malicia hominem in belluã mutauit, conuertit rurſum in homines ratio ac religio. Non intelligunt inſani iſti, ſi hic humana omnia cõſumantur, nihil penitus inter hominem interfuturũ & beſtiam, niſi quod beſtia ſimplicius cõformiusque ad naturam uiuit, hoc eſt, felicius, homo uerò maiore malicia, ac proinde rerũ cura obruitur ac premitur, id eſt, miſeria perenni. Quæſo nũ etiam ſi optio daretur, eam eligerent conditionẽ uitæ, ut omnia cum corporibus interirent? Sed hæc opinio, quæ non ſolum animæ uitam eripit, & eam, ſicut Cicero inſectatur, tanquàm capitis damnatam morte multat, uerum etiam religionem extinguit, & deum de cœlis ac mundo detrahit, maioribus eſt à me aliquando uiribus aggredienda, & quod de Chriſti auxilio ſpero ac cõfido, penitus extirpanda. Interea autẽ omnes, quibuſcunq; aliquid in animo reſtat honeſti ac boni reſpectus attẽdant. Quum

adhuc ferueret ſanguis Chriſti, & firma eſſet cōſtansq́ Chriſtianorū hominum fides, & proinde religio pura atq; incorrupta, nihil erat utilius Eccleſiæ, quàm agere ſub principe impio, à pietate noſtra ſententia abhorrente profeſſione hoſte. Nam in fide tam ſolida, & tam altè radicibus immiſſis, non erat periculum, ne quis ullo metu perterrefactus, aut uoluptate delinitus, aut ſpe illectus nutaret, uincebat omnia, ſuperabat, proſternebat, conculcabat ualidiſſimus cunctorū adfectuū amor, nec aliter minas; terrores, uerbera, tormēta, cruciatus, mortē, fides charitate fulta atq; adiuta excipiebat, q̄ marinos fluctus, & tempeſtatum impactus ſcopulus aliquis uetuſtus, rupis duriſſimæ. ut ita inſigi ac confirmari fides uideretur, quemadmodum ſtipes aut ſaxū feſtuca percuſſum. Ergo altius acta ſunt per martyrium fidei noſtræ fundamenta, quiq; ictus eò putabantur inſigi, ut luxarent & reuellerent, hærentem ac

fixum

ſixum ſtipitem altius demittebant. Nulla in terrã decidebat cruoris martyris ſtilla, ex qua non centum Chriſtiani uiderentur ſurgere, adeò erat efficax ſanctus ille cruor, qui exemplo principis & autoris ſui, pro ipſo eodem libenter fundebatur. Iam ad permouendos ſaxeos illos & ferreos homines, quàm erat illud ualidũ uidere conſtantiam profitentium, ut durum duriore frangeretur, intueri robur humano maius, planè cœleſte, & diuinitus adiutum? Philippus Voſtrenſis princeps Romanus, ad annum V. C. milleſimum, Chriſtianũ nomen magis eſt profeſſus, quàm præſtitit pietatem. Inſecuti nihilo ſecius principes idem in nomen Chriſtianum exercuerunt odium, quod ſuperiores Decius, Diocletianus, Maxẽtius & alij. Primus bona fide baptiſatus eſt Conſtantinus, fuit dies ille, neſcio an tam eccleſię proſper, quàm multis forſan uideri poſſet. Certè D. Hieronymus in uita Malchi Monachi, non perinde uidetur

tur eſſe illo facto lętus. Ceſſauit enim martyrium, id eſt, fidei coticula, accenſio charitatis, fundamentum ac robur totius religionis, ſecuritas illa peperit negligentiam & obliuionem maximarum uirtutum, non minus, q̃ longa & certa pax ocioſis militibus deſidiã, atq; ignauiam; paratior erat quiſq; in præſenti, aut certè impendenti periculo, q̃ nũc ſumus metu ſublato. Nam etiamnum in tam alta hac ſecuritate adituri pericula aliqua, uel naturæ, uel caſuũ: ut intraturi mare, aut prælium, aut euidens aliud capitis & uitæ diſcrimẽ, ſanctius nos gerimus, & paramus nos diligentius diuini iudicis examini, quàm quum lauti accumbimus frequenti & læto cõuiuio. Ingreſſus eſt princeps eccleſiã, non ut uerus ac planè Chriſtianus, quod fuiſſet ſanè feliciſſimum & optandum, ſed inuexit ſecum nobilitatem, honores, arma, inſignia, triũphos, ſupercilia, faſtum, ſuperbiam, id eſt, uenit in Chriſti domum comitatus diabolo, &

quod

quod fieri nullo modo poterat, uoluit duas domos aut duas ciuitates coniungere, Dei et diaboli, quod nõ magis potuiſſet efficere, quàm Romam & Conſtantinopolim: quæ tanto & terrarum & maris tractu ſeparãtur. Quæ communio Chriſti ad Belial? inquit Paulus. Refrixit paulatim ardor, nutauit fides, degenerauit tota pietas, cuius nũc umbra atq; imaginibus utimur, easq;, ut ille dicit utinã retineremus. Sed quemadmodum dies ille Conſtantini triſtis pietati fuit & dolendus: ita ille acerbiſſimus, nefaſtus, aterrimus illucebit, quiſquis nũc his moribus & hac uitę ratione populum aliquẽ Chriſtianum ditioni ſubdet, uel Turcæ, uel Principis cuiuſcũque à pietate noſtra nomine alieni, ac profeſſione, imò uerò nõ illucebit, ſed perpetuas tenebras, & noctem inferet. Vos qui immunitates, qui libertatis nomina tanti facitis, reputare decet uos omnes Turcæ, non alio futuros loco, quàm pecudes, quas ad utilita-

tes modò & fructus ſuos alit, non ad participatum ullum commodorum, honorum, non deniq; earum rerum, quæ communes ſunt ciuibus inter ſe: quū illi non ſimus futuri, nec ciuium numero, ac ne hominum quidem. Non pateretur nos augere opibus, potentia creſcere, uigere honoribus, pollere dignitate incrementa noſtra omnia haberet ſuſpecta, inimicus nobis lege, inimicus profeſſione, inimicus odio, & ſuo et auito, nec ulla ſe nobiſcū crederet deuinctum lege, nullo iure, non fœdere, non communione, non humanitate et natura ipſa omnibus communi. Quicquid ipſi liberet, exiſtimaret licere oportere, & iure uictoriæ, & quod non cenſeret ullas eſſe leges, ullum iuſiurādum, ullam fidem, qua ſoluti affectus poſſent alligari, aut uehementia impetus retardari ac impediri, nam qua fide uictoriam exequatur, teſtes ſunt Rhodiani milites, qui niſi ſe maturè ſubduxiſſent, crudeliſſimo illos dolo ſtatuerat omnes intercipere.

intercipere. Sed nec ad ipſos ſuos populares, & eiſdẽ initiatos ſacris meliore utitur fide, uicto & capto Sulthano Mamelucos paratos ſe defendere, quũ in fidem accepiſſet, uniuerſos contrucidauit: id quũ auſus ſit non ſine aliquo populi ſui ſenſu, quid eum facturum in nos cenſemus, ſecundo ſuo populo & applaudente? Quòd ſi ipſi eidem mitius aliquẽ noſtrum aut honorificentius placeret accipere, aut uix liceret ei inuidia ſuorũ, aut nobis acerbiſſimus eſſet is honor, tanta inuidia infectus ac contaminatus. Nam quocunq; aliquis noſtrum receptus eſſet loco, ab eo ſe excluſum eiectũq; uir Turca interpretatur. Cui non dico Principi, aut Baſſano, ſed Genuiſaro, uel ſatelliti, uel gregario militi non liceret, quicquid eſſet collibitum in nos, in liberos, in uxores, in fortunas noſtras? quid ni? nempe hominibus in canes illorũ opinione. Vtinam huius rei non tam acerbum haberet Chriſtianus orbis exemplum, & hæc

potius coniecturis à nobis fingerentur, q̃ triſtibus adeò experimentis. An ulla gẽs, aut ullus omnino hominum tam extremam eſt ſeruitutis aliquando conditionem paſſus, quàm nunc patitur inclyta illa & ingenijs, & literis, & armis Græcia? quod mancipium miſerius ſeruit, q̃ illa Græcia: quę olim pro ſolo libertatis nomine tantum effudit ſanguinis, tantũ armauit militum, qui ad certiſſimam atque indubitatam mortem ire non dubitarent pro libertate? ut nunc nullus in tanta regione naſcatur ingenio paulò liberiore, aut impatienti ſeruitutis, qui nõ primùm omnium Gręciam ſibi relinquendam & fugiendam ducat, uelut ergaſtulum ultimæ ſeruitutis: in Italiam ſe aut in alias orbis partes cõferat, magnũ ſecum quocunq; eat, circumgerens documentum, quid patiendum ſit uiuentibus ſub Turca. Hæccine ferrent uiri fortes, armati bellatores, & iactatores libertatis? hæc parati ſunt perpeti, qui pati non poſſunt in-

dictionem

dictionem aliquam extraordinariã Chri
ſtiani principis, aut ſyluã, uel aquulam,
uel piſcem, uel leporem ex publico priua
tum fieri? O quàm cæcis oculis iſta intue
mur? & dũ præſenti cupiditati ſeruimus,
nihil cũctamur in apertos malorum gur=
gites nos immergere. Tu ergò, ut lenticu
lam aut intertriginem ſanes, hauris uene
num, & quia parũ acutè cernis, utrunque
tibi lumen extinguis. Quid porrò prin=
cipes? an putãt uerò, ſi ſub illius ditionem
ac potentiam uenerint, etiam ſi initio ſe=
dulò diſſimulet, & amicorum eos ac ſo=
ciorũ nomine dignetur, non eum tamen
paulò mox ut inualuerit, & uires confir=
marit, ad morem ſuum patrium reditu=
rum, ut nemo pedem unum terræ poſſi=
deat, quem poſſit ſuum dicere, omnes ſer
ui ac mancipia illius & ſint & nominen=
tur, & cuicunque impuriſſimo carnifici ab
eo miſſo præbẽda ſit ceruix, ſine ulla de=
trectatione aut cũctatione, ſi Dominus
iubeat? ubi tum erunt feroces iſti ac tene=

ri, qui ne uerbulum quidem affinis aut propinqui poſſunt perferre? Erit hæc dura quidem, ſed tamen iuſta Dei ultio, ut qui Chriſtianum parem, & fratrem ſuum non tulerit, extremæ conditionis ſeruitutem, ſub crudeliſſimo domino ſeruiat. Dicent hic mihi nonnulli ex his, qui ſanctitatis opinionem affectant, honores, opes, decus, dignitas, uitæ conditio, carnalia ſunt omnia, ualeãt, Chriſtianis non curanda, ualeant ſanè per me, atq; utinam iampridem iuſsiſſemus hęc ualere, quæ ſi non tantoperè in nobis inualuiſſent, ac inſediſſent, nemo inter nos de Turca loqueretur, ſed agedum excutiamus ſpiritalia. Erit ne adeò ſpiritalis quiſquam noſtrum, tam obfirmo atq; obdurato animo, ad ſenſum rerum omnium uitæ huius, qui perpeti ac tolerare poſſit, quod eſt Græco quotidie deuorandum? obijci nobis, ut crimen atq; ignominiam nomen hoc Chriſtiani, quo tantoperè iure gloriamur? Poterit audire tot plaſphemias,

mias, tot maledicta, tot conuicia nominis Chriſti, & Dei omnipotentis? Quòd ſi quis inter illos, uel uerbum unum per imprudentiam cõtra Mahumetem miſerit, uel uita ſit ei protinus, uel religio amittenda, eueſtigiò enim aut moriẽdum eſt illi ipſi, aut ad eam ipſam ſectam tranſeundũ cui maledixerit. An non pleriſq; omnibus, ſi hæc uiderent, animus haud aliter accẽderetur, quàm Matathiæ Maccabæo? ut occideret & Iudæum idolo ſacrum facientem, & id fieri iubentem gentilem. Quid illud omnium grauiſſimum & acerbiſſimum, abduci liberos paruulos in remotiſſimas regiones? ut ibi abnegato Chriſti nomine, & tota pietate in obliuionem miſſa, ſeruiãt domino ſpurciſſimo ac impio? quis id noſtrum perferret? quis non mallet mori millies, quàm id uidere, uel etiam audire? Neque inter hæc audent Græci filios ſuos obiurgare, reprehendere, caſtigare flagitia, formare ad uirtutem & ſtudium honeſti, uirga &

 flagris,

flagris,quum res poſcit, admonere diſci-
plinæ, ne illi irritati ad Turcas ſe confe-
rant, & hoc filij audent parentibus mina
ri, à quibus Turcis ſi quis ſit ſemel rece-
ptus,nulla ui,nulla ope, nulla arte poteſt
unde uenerat,redire. Et quum inter ani-
mãtia omnia,ſolus homo ſcelere ſuo cor
ruptus,à natura ſua diſceſſerit, quia & à
Deo,fit,ut ſi ſibi relinquatur,nullum ani
mal efferacius euadat,nullum magis bar
barũ atq; imcompoſitũ, nec ulla fera bel
lua tã ſit immanibus moribus et inhuma
nis,tam belluæ ſimilis,ac homo. Quales
ergo illic adoleſcere atq; educari pueros
eſt credibile, ſolutos, effrenes in licentia
atq; impunitate uitiorum omnium. ſe-
mota diſciplina? Quæ poteſt in eiuſmo-
di animis eſſe pietas? Iam religio mirabi-
liter effloreſcit,ſtudijs adiuta ſapientiæ,et
bonorum artium,quibus eruditus atque
excultus animus,acutius recondita diui-
næ ſapientię myſteria iutuetur,nec remo
tus eſt ad diuina gradus cognitio atq; ex-
ploratio

ploratio rerum humanarũ & mundi hu-
ius, cuius notitiam corporis ſenſibus ca-
pimus, atq; uſurpamus. Apoſtolus Pau-
lus inuiſibilia Dei per uiſibilia cognoſci
ait, & primam Abrahæ cogitationẽ ac-
ceſſumq; ad uerum atque omnipotens
numen adorandum ac colendũ ex aſtris
illi, ex cœlis, ex ordine & conſtantia mun
di eſſe ortam, autor eſt Philo Iudæus, is
qui de mundo ſcripſit: ut non iniuria ui-
deatur dixiſſe pſalmiſta, cœlos enarrare
gloriam Dei. Nec alia maior eſt ſuperſti
tionis ac impietatis cauſa & occaſio, q̃
ignorantia. At ſtudia humanitatis, id eſt,
philoſophia, & reliquæ ingeniorum atq;
ingenuæ artes, ut honore uelut gratiſſi-
mo quodam & ſaluberrimo fauonio ex-
hilaratæ flores ac fructus fundũt, ita con
temptu aut etiam neglectu flacceſcũt ac
emarcidæ collabuntur. Græcis aut Ro-
manis rerum potientibus, magni ſunt in
diſciplinis omnibus progreſſus facti, ſub
Gotthis & Barbaris illis ac feris domi-

nis, ita elanguerũt, ut parum admodum abfuerit, quin uitam omnem penitus ac ſpiritum exhalarent, quàm tenues, quàm inualidas earum reliquias patrum ætas & noſtra accepit? At Turca, quàm alienus ſit ab omni cultu animi Scytha ſanguinarius, quis nõ uel fando audiuit? ſub eo quod ſit artium decus, qui uigor, uel ex Græcia diſcamus. Niſi fortè meliores nos putamus fore aut pollentiores ingenijs, magiſq; factos atq; aptos ad literas, aut natura & nutu quodã ingeniorum magis ad literarum ſtudia propẽſos Græcis: à quibus artes ac diſciplinę omnes cultusq; & ornatus ingeniorum et natus eſt & auctus, & in cæteros omnes mortales propagatus. Si ille priſtinus, qui iã olim ardor deferbuit, adhuc in nobis duraret, fortaſſis credi poſſet pie uicturum Chriſtianum ſub Turca, ſed quum uideamus inter nos plena & florẽti eccleſia propter numum unum centies peierari nomen Domini, ubi periurio non ſolũ à diuino

iudice

iudice parata eſt ſpiritalis animaduerſio, ſed etiam ab humano corporalis: quid futurum arbitramur, non numo uno, ſed tãta mercede propoſita commiſſi? Et qui ſub Turca contra Chriſtianos, contra patriam, contra penates, contra religionem meret ducato uno: an nõ religionẽ ipſam deſeret, & ſe abnegare profitebitur, ſi is iubeat, aut ſe cupere ſignificet, propter decem? Quid ij qui hic inter nos de fide ſunt dubij? nũ illi non leuiſſimo momento impulſi deficerẽt? Nec illi ipſi, qui nũc ſunt firmi ac conſtentes, fortaſſis ſtabilitatem illam ſuam perpetuò poſſent conſeruare. Quantum putamus cõtagij ex dubijs & inconſtantis fidei Dei hominibus ad ſodales, ad conuictores, ad familiares, & eos, quibus cum uerſantur, & colloquuntur, affricari ac hærere? non minus atque ex putri aliqua ac fœda ſcabie, cui non inijceret ſcrupulos illa tam frequens dubitatio, inquiſitio, examinatio, altercatio, præſertim accedente in partes diaboli

boli ueteratoria aſtutia & fraudibus? Nā ſi in rebus quæ corporeis ſenſibus expoſitæ ſunt magis, atq; obuiæ, ꝗ̃ ea in quibus ſita eſt fides pietatis, humana cauillatio aliquid ſemper inuenit, quod conuellat, quod luxet, & præſtigiæ ſenſibus noſtris fiunt, ut ueritas ſæpe obſcuretur, ac cogatur latêre, non id quidem r[illegible]um uitio, aut magnitudine luminis no[illegible]rorū ingeniorum, ſed tenebris atq; hebet[illegible]ne mentis noſtræ, ut meritò ille dix[illegible]it: Nimiū altercādo ueritas amittitur. [illegible] id futurum eſt in religione, in ea, qu[illegible]enſum omnem humanum excedit, quæ eſt ſubſtantia rerum ſpectandarū, argumentum non apparentium? Fortior quidem Deus diabolo, & omniū ueritas fortiſſima, ſed nos quia à Deo ad diabolum defecimus, quæ à partibus noſtris uidentur ſtare, facillimè recipimus, ægre quę faciūt pro diuinis, preſſi hoc carnis pondere: quæ nutu ſuo ad ima nos deijcit: id eſt, à cœleſtibus ad terrena, ut magno conatu

tu ſit opus, quo tam onuſti cliuum hũc aſcẽdamus, quum ultrò per pronum delabamur. Adſert tempus ipſum ueritati ſplendorem ac lucem, & ipſa ueritas poſteaquam diu latuit, emergit tandem: fateor, ſed intereà, dum tempus cunctatur, dũ illa emergit, nos immergimur, ac perimus. Poſtremò, quũ hic inter nos, ubi incitamur monitis, autoritate ſapiẽtum exemplis bonorũ deterremur ab impietate, ignominia, dedecore, foro, iudicijs, pœnis, nihil uel uidemus uel audimus, quod ad impietatẽ apertè ac palàm adhortetur, atq; impellat, aut à uirtute, probitate, pietate auertat, atq; arceat, reſpectũ tamen Chriſti inter poſtrema poſuerimus. Num quid, ſi inuerſa ſit uitæ & rerum ratio, non potiora erunt nobis, quæ iam nunc priora eſſe, quàm pietatem exiſtimamus? Quid iam ergò eſt reliquum, quod furioſi homines, perditi, deſperati, cõſecuturos ſe ſub regno Turcæ ſperẽt? non opes, non honores, non dignitates,

quis

quis enim hæc canibus concedit, cuiuſ=
modi nos illis erimus? libertas quæ eſſe
poterit ſub tali domino, imò ſub talibus
dominis? nobis pręcipue, quum nulla ſit
eius popularibus, eiuſdem gentis, & hæ=
reſis? Literarũ nulla erit cura, nulla men=
tio, pietas in periculo. Quid reſtat? ut no
ua aliqua rerum natura condatur, cuius
bonis inſani iſti ſub Turca perfruantur?
Quòd ſi quis adeò ſit forti atque audaci
animo, ut contemptis aliȷs rebus omni=
bus, pietatẽ tamen ſe ſub impio rege con
ſeruaturum confidat, id tamen non de=
bet aliȷs optare ac procurare, de quorum
conſtântia ac firmitate nihil habet explo
ratũ, ſed et ipſe, qui ſibi nunc uidetur ſta=
re, ne ſe efferat animo iuxta monita D.
Apoſtoli, ſed circumſpectè agat, metuẽs
caſum. Non eſt omninò committẽdum,
ut tentemus, ut uelimus, ut optemus ex=
periri, qualis illa futura ſit uita, in tantam
tentationem, morum ac pietatis nullo pe
nitus modo, quantum præſtari à nobis
poſſit,

poſſit, nõ debemus ſinere, ut inducamur: nam & illis; quos confirmaturus, & corroboraturus erat ille ſpiritus, cui pares nõ ſunt mundi uniuerſi, & totius naturæ uires, præcepit tamen Deus uigilent, orẽt, ne inducantur in tentationẽ: incerti utrũ in ea pugna occumbent, an euadent incolumes. Quantò id eſt nobis omnibus magis orandũ, tãtò infirmioribus omni animorum robore ac uiribus deſerti, ac deſtituti: Precibus eſt hoc contendendũ, & omni arte, ingenio, ope, uiribus conitendum: cauendumq́; ne tanta pernicies, et tam præſens malum contingat.

FINIS.

BASILEAE, PER THOMAM PLATTERVM, ANNO M. D. XXXVIII. *Menſe Martio.*